

Roland Barthes
Bir Aşk Söyleminden
Parçalar

metis

Roland Barthes

Bir Aşk Söyleminden Parçalar

Roland Barthes (1915-80) Cherbourg'da doğdu. 1937-50 arasında Fransa ve dış ülkelerde edebiyat öğretmenliği ve okutmanlık yaptı. Daha sonra Fransa'nın önde gelen araştırma merkezlerinde görev aldı. 1960-76 arasında Ecole Pratique des Hautes Etudes'de önce sosyoloji ve iktisat alanında, daha sonra göstergeler ve simgeler sosyolojisi konusunda çalışmalar yaptı. Barthes yaşamının son döneminde College de France'ta verdiği etkin ve nitelikli derslerle yankı uyandırdı. Temel esin kaynağını dilbilim oluşturmuş, ancak tiyatrodan sosyolojiye çok değişik alanlarda yaptığı araştırmalarla göstergebilimin gelişmesinde en önemli isim olmuştur.

1953'ten başlayarak yirmiye yakın kitap yayımlanmış son derece verimli bir yazar olan Barthes, 1985 sonrasında başlıca kitaplarıyla Türkçede de yayımlanmıştır. Metis Yayınları'nda *Bir Aşk Söyleminden Parçalar*'ın yanı sıra Tahsin Yücel tarafından hazırlanmış ve çevrilmiş olan ve yazanın yapıtlarına bir giriş ve okuma kılavuzu oluşturan *Yazı ve Yorum* adlı seçki yayımlanmıştır.

Metis Yayınları
İpek Sokak No. 5, 34433 Beyoğlu, İstanbul
Tel: 212 2454696 Faks: 212 2454519
e-posta: info@metiskitap.com
www.metiskitap.com
Yayınevi Sertifika No: 10726

Bir Aşk Söyleminden Parçalar
Roland Barthes

Özgün Adı: Fragments d'un discours amoureux

© Éditions du Seuil, Paris, 1977

© Metis Yayınları, 1992

Beşinci Basım: Mayıs 2014

Kapak Tasarımı: Semih Sökmen

Kapak Fotoğrafı: Robert Doisneau, Paris, 1950;

© Centre National de la Photographie, Paris, 1983

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık: Metis Yayıncılık Ltd.

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaacılık Ltd.

Fatih Sanayi Sitesi No. 12/197-203

Topkapı, İstanbul Tel: 212 5678003

Matbaa Sertifika No: 11931

ISBN-13: 978-975-342-126-3

Roland Barthes
Bir Aşk Söyleminden
Parçalar

Fransızcadan Çeviren:
Tahsin Yücel

metis

İçindekiler

BU KİTAP NASIL OLUŞTU 9

BATMAK 17

YOKLUK 20

TAPILASI 25

KESİNLEME 28

BOZULMA 31

KAYGI 35

HİÇLEME 36

ÇİLE 38

ATOPOS 39

BEKLEYİŞ 41

GİZLEMEK 44

DÜZENİNİ KURMUŞ 47

YIKIM 49

SINIRLAMAK 51

YÜREK 53

DOLULUK 54

ACIMA 56

ANLAMAK 58

DAVRANIŞ 60

SUÇ ORTAKLIĞI 62

DOKUNUMLAR 64

OLAĞAN ŞEYLER 66

BEDEN 68

BİLDİRİM 70

SUNU 72

İBLİSLER 77

BAĞIMLILIK 79

HARCAMA 81

GERÇEKSİZLİK 83

DRAM 88

DERİSİ YÜZÜLMÜŞ 90

YAZMAK 92

DOLAŞI 95

KUCAKLAŞMA 97

SÜRGÜN 99

CANSIKICI 102

SOLMAK 104

KUSURLAR 108

BAYRAM 110

DELİ 111

RAHATSIZLIK 113

GRADİVA 114
GİYSİ 117
ÖZDEŞLEŞME 119
GÖRÜNTÜ 122
BİLİNMEZ 124
TÜMEVARIM 126
BİLGİ VERİCİ 128
KATLANILMAZ 130
ÇIKIŞLAR 132
KISKANÇLIK 134
SENİ-SEVİYORUM 136
BAYGINLIK 143
MEKTUP 145
TAŞIM 147
BÜYÜ 149
İĞRENÇ 151
SUSKUNLUK 153
BULUTLAR 155
GECE 157
NESNELER 159

MÜSTEHCEN 161
AĞLAMAK 165
DEDİKODU 168
NEDEN 170
HAYRANLIK 172
YİTİRİLMİŞ 178
KARŞILAŞMA 180
YANKILANMA 182
UYANIŞ 185
AĞIZ KAVGASI 186
YALNIZ 191
GÖSTERGELER 194
ANI 196
İNTİHAR 198
ÖYLE 200
SEVECENLİK 203
BİRLİK 205
GERÇEK 208
ELE GEÇİRMEK İSTEMEK 210
TABULA GRATULATORIA 213

Bu kitabın gerekliliği Őu dűŕüncede yatıyor: bugün aŐk söylemi *alabildiğine yalnız*. Belki de binlerce özne kullanıyor bu söylemi (kim bilir?) ama hiđ kimse desteklemiyor; çevre diller tümünden bırakmıŐlar onu: ya bilmiyor, ya küçümsüyor, ya alaya alıyorlar; yalnızca iktidardan değil, çarklarından (*bilim, bilgi, sanat*) da koparılmıŐ. Bir söylem böylece kendi gücüyle güncel-dıŐının akıntısında sürüklenmeye baŐlayıp her türlü sürüsellikđin dıŐına sürgün edilince, olsa olsa, bir *kesinlemenin* yeri olabilir (bu yer ne denli dar olursa olsun). BaŐlayan kitabın konusu iŐte bu kesinlemedir.

Bu kitap nasıl oluştu

Her şey şu ilkedan yola çıktı: aşığı basit bir belirgisel özneye indirgememeliydi, sesinde güncel-dışı, yani uzlaşılmaz olanı duyurmalıydı daha çok. Örneklerden vazgeçip yalnızca bir ilk dilin (üstdil yok) eylemine dayanan, "dramatik" bir yöntemin seçilmesi de bundan ileri geliyor. Böylece aşk söyleminin betimlemesinin yerine öykünüşünü yerleştirdik; sonra da bu söyleme, karşımıza bir çözümleme değil, bir sözcelem çıkaracak biçimde, temel kişisini, *ben*'i geri verdik. Bir bakıma, bir portredir önerdiğimiz; ama bu portre ruhbilimsel değil yapısaldır; sözün bir yerini sunar okumamıza: ötekinin (sevilen nesnenin), konuşmayan ötekinin karşısında, kendi kendine, aşıkça konuşan birinin yerini.

1. Betiler

*Dis-cursus*¹, kökeninde, şuraya buraya koşma edimidir, gidişgelişler, "girişimler", "entrikalar" söz konusudur. Gerçekten de aşık kendi kafasında durmamacasına koşar, yeni girişimlerde bulunur, kendi kendine karşı entrikalar çevirir. Söylemi ancak önemsiz mi önemsiz, rastlantısal mı rastlantısal durumlara göre aklına esen dil soluklarıyla vardır.

Bu söylem kırıntılarına *beti*² denilebilir. Sözcük sözbilimsel anlamıyla değil, daha çok "jimnastik" ya da "koreografik" anlamda anlaşılmalıdır; kısacası eski Yunanlılar'ın anladığı anlamda şema, "çizge" değildir; dururken izlenen değil, çok daha canlı bir biçimde, edim içinde yakalanan beden devinisidir: atletlerin, söylevcilerin, heykellerin bedeni: gergin bedende kıvıltısızlaştırılabilen şey. Betileriyle didişen aşık için de böyle: biraz çılgınca bir sporda çırpınır, atlet gibi harcar gücünü; söylevci gibi tümceler sıralar; bir rolde yakalanır, dondurulur, bir heykel gibi. *Beti*, iş başında aşıktır.

1. Türkçe'ye "söylem" terimiyle çevirdiğimiz "le discours" teriminin **Latince kökeni**. (ç.n.)
2. Bu sözcüğü Fransızca "la figure" karşılığında kullanıyoruz. (ç.n.)

Betiler, gerçekleşen söylemde, okunmuş, işitilmiş, duyulmuş bir şey tanıyabilmemize göre ayrılır. Beti çizgiyle çevrilebilir (bir gösterge gibi) ve anımsanabilir (bir imge ya da bir masal gibi). Bir beti ancak biri: "*Nasıl da doğru! Bu dil sahnesini tanıyorum!*" diyebiliyorsa geçerlidir. Dilbilimciler, sanatlarının kimi işlemlerinde bulanık bir şeyden, dil duygusundan yararlanırlar; betileri kurmak için de şu rehberden ne daha fazlası gerekir, ne daha eksiği: aşk duygusu.

Gerçekte, metnin dağılımının şurada zengin, burada yoksul olmasının önemi yoktur; ölü zamanlar vardır, nice betiler hemen tükenir; kimileri, bütün aşk söyleminin tözleri olduklarından özlerin enderliğini —yoksulluğunu— gösterir; arzudan, imgeselden ve açılmalardan örülmüş bütün bir aşk söylemi olduğuna göre, Bitkinlik, İmge, Aşk Mektubu konusunda ne söylenebilir? Ama bu söylemi gerçekleştiren ve oluntularını ayıran kişi bundan bir kitap çıkarılacağını bilmez; iyi bir ekinse özne olarak söylediğini yinelememesi, kendi kendisiyle çelişkiye düşmemesi, bütünü parça gibi görmemesi gerektiğini de bilmez; yalnızca belirli bir anda kafasından geçen şeyin sanki bir izgenin damgasıyla *damgalandığını* bilir (eskiden "courtois"³ aşk izgesi, ya da Gönül Haritası olabilir bu).

Bu izgeyi herkes kendi öyküsüne göre doldurabilir; ister cılız olsun, ister olmasın, betinin orada bulunması, yerinin (gözünün) ayrılması gerekir. Sanki betisi bir yer (topos) olan bir aşk Yerseli⁴ varmış gibi. Bir Yersel'in başlıca özelliği biraz boş olmasıdır: bir Yersel konumu gereği yarı izgelenmiş, yarı izdüşümseldir (ya da izgelenmiş olduğu için izdüşümseldir). Burada bekleyiş, kaygı, anı konusunda söylediklerimiz alçakgönüllü bir "ek"ten başka bir şey değildir, alıp ekleyeceğinizi eklesin, çıkaracağını çıkarsın, sonra da başkalarına geçirsin diye sunulmuştur okura: betinin çevresinde, oyuncular yüzüğü birbirlerine geçirir, kimi zaman, son bir ayraçla, yüzük başkasına geçirilmeden bir saniye daha tutulur. (Kitap, ülküsel olarak, bir kooperatif olabilir: "*Birleşmiş Okurlara — Aşıklara.*")

3. Ortaçağ Fransız yazımında kadını yücelten ve aşk ilişkilerini sıkı kurallara bağlayan aşk anlayışı. (ç.n.)
4. Yersel, yere ilişkin anlamına gelen Topic sözcüğü karşılığında kullanılmıştır. (ç.n.)
5. Sözcük, Fransızca "argument" sözcüğü karşılığında kullanılmıştır. (ç.n.)

Her betinin başında okunan onun tanımı değil, sunumu⁵. *Argumentum*: "sergileme, öykü, özet, küçük dram, uydurulmuş öykü"; şunu da ben ekliyorum: uzaklaştırım, Brecht işi pankart. Bu sunum aşık öznenin olduğu şeye göndermez (bu öznenin dışında hiç kimse yoktur, aşk üzerine söylem yoktur), söylediği şeye gönderir. "Kaygı" diye bir beti varsa, özne bazı bazı (sözcüğün "klinik" anlamına aldırılmadan) "İçim sıkılıyor!" diye haykırdığı içindir. Callas bir yerlerde "*Angoscia!*" der. Beti bir bakıma bir opera şarkısıdır; bu şarkının ilk sözcüğü içinde tanındığı, yeniden anımsandığı ve işlendiği gibi ("Bu düşü yaşamak istiyorum", "Ağlayın, gözlerim", "*Lucevan le stelle*", "*Piangerò la mia sorte*"⁶), beti de kendisini karanlıkta söyleyen bir dil kıvrımından yola çıkar (bir tür ayet başlığı, nakarat, ağıt).

Yalnız sözcüklerin kullanımı vardır, tümcelerin kullanımı yoktur derler; ama her betinin dibinde bir tümce yatar, çoğu zaman bilinmeyen (bilinçdışı mı?), ama aşık öznenin anlamlama düzeninde kullanımı olan bir tümce. Bu ana tümce (burada yalnızca varsayılan tümce) eksiksiz bir tümce değildir, bitmiş bir bildiri değildir. Etkin özü söylediği değil, eklemlediğidir; yalnızca bir "sözdizimsel hava", bir "kurma biçimi"dir. Örneğin, özne sevilen nesneyi bir randevuya bekliyorsa, bir tümce havası döner durur kafasında: "*Doğrusu ya, hiç de hoş değil...*"; "*pekâlâ bana bir...*"; "*oysa çok iyi bilir ki...*" Pekâlâ ne? neyi bilir? Önemi yoktur, "Bekleyiş" betisi şimdiden oluşmuştur. Bu tümceler havada kaldıkları için birer beti kalıbıdır: duygulanımı söyler, sonra dururlar, işlevlerini yerine getirmişlerdir. Sözcükler hiçbir zaman deli değildir (sapkındır fazla fazla), deli olan sözdizimdir: özne yerini tümce düzleminde aramaz mı —onu bulamaz— ya da dilin zorunlu olarak benimsettiği yanlış bir yer bulmaz mı? Betinin dibinde, "sözel sanrı"dan birşeyler vardır (Freud, Lacan): çoğu zaman sözdizimsel bölümüyle sınırlanan budanmış tümce ("*Sen gerçekte böyle...*", "*Eğer sen bunu gene...*"). Böylelikle betinin coşkusu doğar: en yumuşağı bile bağrında *gerilimli bir bekleyişin* ürpertisini taşır: Neptün'ün kızgının *quos ego'sunu*⁷ iştirim onda.

6. İtalyanca, ünlü şarkı dizeleri: "Yıldızlar parlıyordu; Yazgıma ağlayacağım". (ç.n.)

7. Vergilius'ta, Neptün'ün yel karşısında söylediği öfkeli söz. (ç.n.)

2. Düzen

Bütün aşk yaşamı boyunca, betiler aşık öznenin kafasında hiçbir düzene uymadan belirir, çünkü her seferinde bir (iç ya da dış) rastlantıya bağlıdır. Aşık, (tepesine "düşen") bu küçük olayların her birinde, imgeselinin gereksinimlerine, buyruklarına ya da hazlarına göre, yedeğinden (gömüsünden mi?) betiler çıkarır. Her beti her türlü ezgiden kopmuş bir ses gibi tek başına patlar ve titreşir — ya da boşlukta salınan bir müziğin motifi gibi bıktırıncaya dek yinelenir. Hiçbir mantık birbirine bağlamaz betileri, yan yanalıklarını belirlemez: betiler dizi dışı, anlatı dışıdır; birer Erinya'dır bunlar; çırpırır, çarpışır, yatıştır, geri döner, uzaklaşırlar, bir sinek sürüsünün uçuşundan daha düzenli bir yanları yoktur. Aşk *dis-cursus*'u eytişimsel değildir; sürekli bir takvim gibi, bir duygusal ekin ansiklopedisi gibi döner durur (aşıkta, Bouvard ile Pécuchet'den bir şeyler vardır).

Dilbilimsel deyimlerle, betiler sanki dağılımsaldır, ama bütünleşimsel değildir; hep aynı düzeyde kalırlar: aşık tümce paketleriyle konuşur, ama bu tümceleri bir üst düzeye, bir yapıya katmaz; yatay bir söylemdir: hiçbir aşkınlık, hiçbir kurtuluş, hiçbir roman (ama çok çok romansı). Kuşkusuz, her aşk oluntusu bir anlamla donanmış olabilir: doğar, gelişir ve ölür, bir nedenliliğe ya da bir amaçlılığa göre yorumlanması, hatta, gerekirse, töre dersi çıkarılması her zaman olanaklı olan bir yol izler ("Delirmiştim, iyileştim", "Aşk bundan böyle sakınılması gereken bir tuzaktır", vb.): *aşk öyküsü* budur işte, büyük, anlatsal Öteki'nin, her türlü aşırı gücü hor gören ve öznenin benliğinden düzensiz ve sonsuz biçimde geçen büyük imgesel selini, kurtulması gereken acılı, hastalıklı bir bunalıma ("Doğar, yükselir, acı çektirir, geçer", tam bir Hipokrat hastalığı gibi) indirgemesini isteyen kamuoyunun tutsağı olan aşk öyküsü: aşk öyküsü ("serüven") aşığın dünyayla uzlaşabilmek için ona ödemesi gereken bedeldir.

Bu öyküye *onu hiç tanımadan* eşlik eden söylem, söyleni⁸ ayrı, bambaşka bir şeydir. Betileri *sıralanamayacak*, düzenlenemeyecek, bir amaca (bir düzene) gidemeyecek, katkıda bulunamayacak olan bu söylemin (ve onu yansıtan metnin) ilkesidir: ne birincisi vardır, ne sonuncusu. Burada bir aşk öyküsünün (ya da bir aşkın öyküsünün) söz konu-

8. Sözcük, Fransızca "soliloque" sözcüğü karşılığında kullanılmıştır. (ç.n.)

su olmadığını göstermek, bir anlam eğilimini önlemek için, kesinlikle anlamsız bir düzen seçmek zorunluydu. Böylece, beti dizisini (kitap, konumu gereği ilerlemeye yargılı olduğuna göre, bundan kaçınılmazdı) iki saymacaya bağladık: adlandırmanın ve abecenin saymacasına⁹. Ama her iki saymaca da ılımlıdır: biri anlambilimsel nedenle (sözlükteki bütün adlar arasından, bir beti ancak iki üçünü alabilir), öteki abecemizin sırasını düzenleyen bin yıllık uzlaşmayla. Böylece, mantıksal kesitler üretebilecek, salt rastlantının kurnazlıklarından sakındık; çünkü, bir matematikçinin dediği gibi, "rastlantının canavarlar üretme gücünü küçümsememek" gerekir; bu durumda, canavar, beti düzeninden çıkarak, onun yalnızca kesinlenmesini beklemek gereken yerde, bir "aşk felsefesi" olurdu.

3. Göndermeler

Bu aşk öznesini oluşturmak için, değişik kökenlerden parçaları "bir araya" getirdik. Kimi düzenli bir okumadan, Goethe'nin *Werther*'inin okunmasından geliyor. Kimi ısrarlı okumalardan (Platon'un *Şölen*'i, Zen, ruhçözümleyim, kimi Gizemciler, Nietzsche, Alman lied'leri). Kimi rastlantısal okumalardan geliyor. Kimi dost konuşmalarından. Kimi de kendi yaşamımdan.

Kitaplardan ve dostlardan gelenler bazı bazı metnin kıyısında, kitaplar için ad, dostlar için başharf biçimi altında beliriyor. Bu biçimde sunulan göndermeler yetke kaynaklı değil, dostluk kaynaklı: güvencelere başvurmuyorum, yalnızca, geçerken verilen bir selam gibi, gönlümü zü çelmiş, inandırmış olanı, bir an için anlama (anlaşılma mı yoksa?) hazzını tattırmış olanı anımsatıyorum. Böylece, bu okuma, dinleme anımsatmaları gerçekleşimi belli bir şeyin okunduğu, söylendiği, dinlendiği yerlerin (kitapların, karşılaşmaların) anısından başka bir şey olmayan bir söyleme uygun düştüğü gibi, çoğu kez belirsiz, bitmemiş durumda bırakıldı. Öyle ya, yazar burada aşık özneye kendi "ekin"ini veriyorsa, aşık özne de ona imgeliğinin, bilginin güzel kullanımına ilgisiz imgeliğinin günahsızlığını geçiriyor.

9. Bu çeviride kitabın kurgusuna uyulmuş, Türkçe'nin gerektirdiği abece sırası göz önüne alınmamış, özgün sıralamaya dokunulmamıştır. (ç.n.)

*Demek ki
bir aşık
konuşuyor
ve şöyle diyor :*

"Batıyor, çöküyorum..."

BATMAK. Umutsuzluk ya da ergi sonucu aşık öznenin kapıldığı yok oluş esintisi.

Werther

1. İster incinmeden olsun, ister mutluluktan, bazı bazı *batma* isteğine kapıldığım olur.

Bu sabah (kırdada), hava kapalı ve yumuşak. Acı çekiyorum (hangi nedenle, bildiğim yok). Bir intihar düşüncesi doğuyor içime, her türlü hınçtan uzak (hiç kimseye şantaj yapmam söz konusu değil); yavan bir düşünce bu; hiçbir şeyi koparmıyor (hiçbir şeyi "kırmıyor"); bu sabahın rengine (sessizliğine, bırakılmışlığına) çok uygun.

Bir başka gün, bir gölün kıyısında, yağmur altında vapur bekliyoruz; bu kez de mutluluktan, aynı yokoluş esintisi sarıyor benliğimi. Böylece, bazı bazı, bir mutsuzluk ya da bir sevinçtir bastırır, hiçbir gümbürtü gelmez ardından; pathos diye bir şey kalmamıştır; parçalanmış değil, erimişim; dökülür, akar, tükenirim. Şöyle bir sürtünülen, sınıyanan, yoklanan düşünce (ayağımızın ucuyla suyu nasıl yoklarsak öyle) geri gelebilir. Görkemli denilebilecek bir yanı yoktur. Tamı tamına *tatluluk*'tır bu.

Tristan

2. Batma esintisi bir incinmeden gelebilir, ama bir kaynaşmadan da gelebilir: birbirimizi sevdiğimizden birlikte ölü-

WERTHER: "Bu düşüncelerde, bu görkemli düşüncelerin zoruyla, batıyor, çöküyorum" (4). "Onu göreceğim [...] Bu görünge karşısında, her şey, evet, her şey, bir uçuruma gömülmüş gibi siliniyor" (43).

TRISTAN: "Bilincimi yitirmiş olarak, sonsuz göksel tözün kutlu uçurumuna, senin yüce ruhuna, bu uçsuz bucaksız uçsuz bucaksızlığa dalıyor ve batıyorum, ey haz!" (Isolde'nin ölümü).

- Baudelaire yoruz: göksel tözde eriyerek, açık ölüm, ortak mezarın kapalı ölümü.
- Rusbrock Batma bir uyutum anıdır. Bir esin etkisini gösterir, kendimi öldürmeden kendimden geçmemi buyurur bana. Batışın yumuşaklığı bundandır belki: bunda benim hiçbir sorumluluğum yoktur, edim (ölmek) bana düşmez: bırakırım kendimi, dönüştürüm (Kime? Tanrı'ya, Doğa'ya, ötekinden başka her şeye).

3. Böyle battığım zaman, artık bana hiçbir yerde, ölümden bile yer kalmamış demektir. Ötekinin imgesi —ona sarılıyor, onunla yaşıyordum— yoktur artık; kimi zaman onu bir daha dönmemesiye uzaklaştırır görünen bir yıkım söz konusudur, kimi zaman da onu bana getiren taşkın bir mutluluk; ne olursa olsun, ister ayrılmış, ister erimiş olayım, hiçbir yerde toplanamam; karşımda ne ben, ne sen, ne ölüm, *kendisiyle konuşabileceğim* hiç kimse yoktur artık.

(Tuhaf bir biçimde, Aşk İmgelik*'inin düşüşü bu İmgelik'in en uç ediminde —imgeden kovulduğu ya da onunla kaynaştığı için yok olmada— gerçekleşir: kısacık bir titreşim süresince, aşık yapımı yitirim: yapay ve emeksiz bir yastır bu: kovuşturulmazlık durumu gibi bir şeydir.)

4. Ölümün aşığı mı? Bir "yarı" için gereğinden fazlasını söylemektir bu; *half in love with easeful death* (Keats): ölümden sıyrılmış ölüm. O zaman şöyle bir düşe dalarım: bedenimin hiçbir noktasından sızmayacak bir tatlı kanama, daha yokolmadan acısız yaşayacak zamanım olacak biçimde

BAUDELAIRE: "Pembe, gizemli mavi bir akşam, Tümünden ayrılık yüklü, uzun bir hıçkırık gibi, Bir şimşek geçecek aramızdan" ("Aşıkların Ölümü").

RUSBROCK: "... batışın dinlenişi" (40).

* Bu sözcüğü "imgelem alanı", "kişinin kafasındaki imgeler bütünü" anlamına da gelen "imaginaire" sözcüğüne karşılık olarak kullanıyoruz. (ç.n.)

hesaplanmış, *nerdeyse* tam o anda bir tükeniş. Kaçamak olarak, yalancı (hileli bir anahtar gibi yalancı) bir ölüm düşüncesine yerleşirim: ölümü *yanda* düşünürüm: düşünülmemiş bir mantığa göre düşünür, ölümle yaşamı birbirine karşılaştırarak bağlayan kaçınılmaz çiftin dışına kayarım.

Sartre

5. Batma uygun bir yokoluş mudur yalnızca? Onu bir dinleniş olarak değil de bir *coşum* diye okumak zor olmaz benim için. Yasımı bir kaçış altında gizlerim; beni *sorumlu* bir özne yapan bu yoğunluktan, bu tıkanıklıktan kurtulmak için, eririm, bayılırım: çıkarım: esrimeye ermişimdir.

Cherche-Midi sokağında, çetin bir toplantıdan sonra, X..., çok güzel bir biçimde, kesin, tümceleri düzenli, her türlü söylenmezden uzak bir sesle, bazı bazı bayılmak istediğini açıklıyordu bana; hiçbir zaman kendi isteğiyle ortadan silinmeyeğine üzülüyordu.

Sözleri, böyle zamanlarda zayıflığına yenilmek, insanların açtığı yaralar karşısında direnmemek istediğini söylüyordu; ama, aynı zamanda, bu tükenen gücün yerine bir başka güç, bir başka kesinleme getiriyordu: *her şeye karşı ve her şeye karşı bir gözüpeklik yadsıması, dolayısıyla bir aktöre yadsıması üstleniyorum*: X...'in sesi bunu söylüyordu.

SARTRE: birer kaçış olarak bayılma ve öfke üzerine, *Esquisse d'une théorie des émotions*.

Uzaktaki

YOKLUK. Sevilen nesnenin yokluğunu —nedeni ve süresi ne olursa olsun— sergileyen ve bu yokluğu bırakılmışlık deneyimine dönüştürmeye yönelen her türlü dil oluntusu.

Werther 1. Sevgilinin uzaklığı üzerine çok lied'ler, çok ezgiler, çok şarkılar vardır. Gene de bu beylik betiyi *Werther*'de bulamayız. Nedeni basittir: burada, sevilen nesne (Charlotte) yerinden kıvıldamaz; yalnızca, bir ara, aşık özne (Werther) uzaklaşır. Ama yalnız ötekinin uzaktalığı söz konusudur: giden ötekidir, kalan ben. Öteki sürekli gidiş, yolculuk durumundadır; iççağrısı gereği, göçebedir, kaçıcıdır; ben, seven kişi, karşıt iççağrı gereği, oturganım, kıvıldamam, hazır durumda, bekleme durumundayım, *acı içinde*, öyle oturmuşum, garın yitik bir köşesinde bir paket gibi. Aşkta uzaktalık yalnızca bir yönde işler, ancak kalan kişiden yola çıkılarak dile getirilir — giden kişiden değil: hep burada olan *ben*, ancak *sen*'in, sürekli uzakta bulunanın karşısında kurulur. Uzaklığı söylemek, öznenin yerinin ötekinin yeriyile değişemeyeceğini kesinlemektir, "Sevdiğim kadar sevilmiyorum," demektir.

Hugo 2. Tarihsel olarak, uzaktalık söylemini Kadm gerçekleştirir: Kadın oturgan, Erkek avcı, yolcudur: Kadın sadıktır (bekler), Erkek hovardadır (gezer, tavlalar). Uzaktalığa biçim veren, onun düşlemini gerçekleştiren Kadın'dır, çünkü buna zamanı vardır; örgü örüp şarkı söyler; iplik eğiren kadınların şarkıları hem kıvıltısızlığı (çıkırığın mırıltısı), hem uzaklığı söyler (uzakta, yolculuğun uyumları, denizin dalgaları, nal sesleri). Bunun sonucu olarak, ötekinin uzaklığından sözeden her er-

HUGO: "Kadm, kime ağlıyorsun? — Uzaktakine" (*Uzaktaki*, Fauré'nin bestelediği şiir).

ekte, *dişillik* belirir: bekleyen ve bunun acısını çeken bu adam mucizemsi bir biçimde dişileşmiştir. Bir erkek cins değiştirdiği için değil, aşık olduğu için dişileşir. (Söylen ve ütopya: geçmiş, *içlerinde dişilik bulunan* öznelendi, gelecek de onların olacaktır).

E.B.

3. Bazı bazı, uzaklığa katlanabildiğim olur. O zaman "normal"imdir: "herkes" in "sevilen kişi" nin gidişine katlanma biçimine uyarım; çok erken alıştırıldığı şeye, annemden ayrı kalmaya katlanma eğitimine boyun eğirim — bu da, kaynağında, (çıldırıcı demeyelim) acılı olmaktan çıkmaz. Sütten kesilmiş özne gibi davranırım; *beklerken*, ana memesinden başka şeylerle de beslenmesini bilirim.

Katlanılan bu uzaktalık unutuştan başka bir şey değildir. Arada bir, sadık değilimdir. Canlı kalmanın koşuludur bu; öyle ya, unutmaysaydım, ölürdüm. *Arada bir* unutmayan kişi ölçsüzlük, yorgunluk ve bellek geriliminden ölür (Werther gibi).

Werther

(Çocukken, unutmazdım: Anne'nin uzakta çalıştığı, sonu gelmez *bırakılmışlık* günleri; akşam, Sèvres-Babylone otobüs durağında onu beklemeye giderdim; art arda geçerdi otobüsler, hiçbirinde olmazdı.)

4. Bu unutuştan çabucak uyanırım. Çabuk çabuk, belleği, kargaşayı yeniden kurarım. Bedenden (alışılmış) bir sözcük gelir, uzaktalığın coşumunu söyler: *iççekmek*: "bedensel varlığın arkasından iççekmek": erdişinin iki yarısı birbirinin ardından iççeker, sanki her soluk eksikmiş de ötekiyle karışmak istiyormuş gibi: iki imgeyi tek bir imgede eritmesi bakımından kucaklaşma imgesi: sevgilinin yokluğunda, acı bir biçimde, kuruyan, sararan, bükülen bir *kopuk resim*'im.

Rusbrock
Şölen
Diderot

E.B.: mektup.

DIDEROT: "Getir dudaklarım da / Ağzımdan çıkınca / Ruhum sana geçsin" (*Romansımı şarkı*).

Yunanca

(Nasıl, nesne burada olsa da, olmasa da, istek her zaman aynı değil midir? Nesne *her zaman* uzakta değil midir? Kendinden geçme bir değildir; iki sözcük vardır: *Pothos*, burada olmayan varlığa duyulan istek, bir de *Himeros*, buradaki varlığa duyulan istek, daha yakıcısı.)

5. Uzaktakine uzaklığının söylemini söylerim durmamacasına; doğrusu görülmedik bir durumdur bu; öteki gönderge olarak uzakta, seslendiğim varlık olarak buradadır. Bu görülmedik çarpıklıktan, bir tür katlanılmaz buradalık doğar; iki zaman arasında, gönderge zamanıyla söyleyim zamanı arasında sıkışıp kalmışım: gittin (bundan yakınıyorum), buradasın (sana seslendiğime göre). Şimdiki zamanın, bu zor zamanın ne olduğunu anlarım o zaman: arı bir kaygı parçası.

Uzaklık sürer, katlanmam gerekir. Öyleyse onu *kullanacağım*: zamanın çarpıtılmışlığını gidiş geliş dönüştürecek, uyum üretecek, dilin perdesini açacağım (dil uzaklıktan doğar: çocuk kendine bir makara yapmıştır, atar, yakalar, böylece annenin gidişine ve dönüşüne öykünür: bir örnekçe yaratılmıştır). Uzaktalık (ayrılık) etken bir uygulama, bir *yoğun uğraşı* olur (başka bir şey yapmamı engeller); çok işlevli bir düşlem yaratımı söz konusudur (kuşkular, serzenişler, istekler, hüznler). Bu dilsel sahneleme ötekinin ölümünü uzaklaştırır: derler ki, çocuğun annesini daha uzakta sandığı dakikayla şimdiden ölmüş olduğunu sandığı dakikayı kısacık bir an ayırır birbirinden. Uzaktalıkla oynamak, bu anı uzatmaktır, ötekinin uzaktalıktan dosdoğru ölüme düşeceği anı geciktirebildiğince geciktirmektir.

Winnicott

6. Yoksunluğun betimi "Buradalık" olabilirdi (ötekini her gün görürüm, gene de yoksunumdur ondan: nesne buradadır, gerçekten buradadır, ama imgelemde, benim için eksikliğini sürdürür). İğdişliğin betimi de "Kesintililik" olabilirdi (ötekinden biraz ayrılmaya "ağlamadan" boyun eğirim, ilişkinin

YUNANCA: Détienne, 168.

yasını yüklenirim, *unutmasını* bilirim). Uzaktalık yoksunluk betisidir; aynı zamanda hem arzular, hem gereksinim duyarım. Arzu gereksinime çarpıp ezilir: aşkın saplantılı olgusudur bu.

Rusbrock

("Arzu orada, ateşli, sonrasız; ama Tanrı ondan daha yukarıda ve Arzu'nun yukarıya uzanan kolları tapılan doluluğa hiçbir zaman ulaşmaz." Uzaktalığın söylemi iki resim-harfli bir metindir: bir *Arzu'nun kalkan kolları vardır*, bir de *Gereksinim'in uzanan kolları*. Kalkmış kolların fallussal imgesiyle uzanan kolların bebeksel imgesi arasında gidip gelir, bocalarım.)

7. Tek başıma bir kahveye girip oturuyorum; gelip selamlıyorlar beni; çevremin dolduğunu, arandığımı, pohpohlandığımı görüyorum. Ama öteki yok; beni bana pusu kuran bu kibar çevre hatirseverliğinin kıyısında tutması için onu içime çağırıyorum. İçine kaydığımı duyduğum baştan çıkarma çılgınlığına karşı onun "gerçeğine" (içimde uyandırdığı gerçeğe) sığınmak istiyorum. Kibar çevre yaşamımdan ötekinin uzaktalığını sorumlu tutuyorum: onun koruyuculuğunu, onun dönüşünü *istiyorum*: öteki görünsün, çocuğunu almaya gelen bir anne gibi, beni bu kibar çevre ışıltısından, bu kasılmadan çekip çıkarsın, aşk dünyasının "dinsel içli dışlılığını, ağırbaşlılığını" geri versin bana.

(X... bana aşkın kendisini kibar çevre davranışlarından; ah-bap çevrelerinden, hırslardan, yükselmelerden, ayak oyunlarından, birleşmelerden, ayrılmalardan, rollerden, iktidarlardan koruduğunu söylüyordu: aşk onu toplumsal bir artığa dönüştürmüştü, buna seviniyordu.)

S.S.

8. Bir Buddha koanı şöyle der: "Usta, öğrencinin başını uzun zaman suyun altında tutar; yavaş yavaş su kabarcıkları

RUSBROCK, 44.

S.S.: S.S.'in anlattığı koan.

seyrekleşir; son anda, usta öğrenciyi çıkarıp yeniden canlandırır: gerçeği, havayı istediğin gibi istediğin zaman, evet, işte o zaman bileceksin onun ne olduğunu."

Ötekinin yokluğu başımı suyun içinde tutuyor; yavaş yavaş, boğuluyorum, havam azalıyor: bu boğulmayla "gerçeğimi" yeniden kuruyor ve aşkın Başaçıklmazlığı'nı hazırlıyorum.

"Tapılası!"

TAPILASI. Aşık özne, sevilen yaratığa duyduğu isteğin özgüllüğünü adlandıramayınca, şu biraz budalaca söze başvurur: *Tapılası!*

1. "Güzel bir eylül günü, alışverişe çıktım. Bugün Paris *tapılasıydı...*, vb."

Diderot Bir yığın algı birdenbire göz kamaştırıcı bir izlenim oluşturur (göz kamaştırmak son noktasında görmeyi, söylemeyi engellemektir): hava, mevsim, ışık, cadde, yürüyüş, Parisliler, alışveriş, bütün bunlar *şimdiden* anımsama iççağrısı bulunanın içindedir: kısacası, bir tablo, iyicilliğin resim-yazısı (Greuze'ün çizeceği gibi), arzunun sevinçliliği. Almak istememe gerek kalmadan, bütün Paris elimin altında: ne ölgünlük, ne açgözlülük. Paris'te Paris'in büyüsunü aşan tüm gerçeği; tarihi, çalışmayı, parayı, malı, büyük kentlerin acımasızlığını unuturum; yalnızca estetik açıdan *alıkonulanı* görürüm. Rastignac, Père-Lachaise'in tepesinden: *Şimdi çık karşıma!* diyordu; ben Paris'e: *Tapılası!* derim.

Yunanca Geceden kalan bir izlenim üzerine, mutlu bir düşünceyle uyuşmuş bir durumda kalkarım: "X... tapılasıydı dün akşam." Neyin anısı bu? Yunanlılar'ın *charis* dediklerinin: "gözlerin parıltısı, bedeninin ışıklı güzelliği, çekici varlığın ışıltısı"; hatta, belki de, eski *charis*'te olduğu gibi, buna sevilen yaratığın kendini isteğime bırakacağı düşüncesini de — umudunu da— eklerim.

DIDEROT: ayrıcalıklı an üzerine kuram (Lessing, Diderot), Diderot, *Œuvres Complètes*, III, 542.

YUNANCA: Détienne, 168.

2. Aşık özne, görülmedik bir mantıkla, ötekini bir Bütün olarak algılar (sonbahar Paris'i gibi), aynı zamanda, bu Bütün'de bir de kalıntı varmış gibi gelir ona, dile getiremediği bir kalıntı. Onda estetik bir görü yaratan tümüyle ötekidir: onu kusursuz olduğu için över, onu kusursuz seçtiği için övünür; ötekinin kendisinin de sevmek istediği gibi, yani şu ya da bu niteliği için değil, *her şey* için sevmek istediğini tasarlar, bu *her şey*'i de boş bir sözcük biçiminde verir ona, çünkü Bütün'ün dökümü azaltılmadan yapılamaz; *Tapılası!*'nın içine hiçbir nitelik girmez, yalnızca duygunun *bütün*'ü girer. Bununla birlikte, *tapılası* bütünü söylerken, bütünde eksik olanı da söyler; ötekinde benim arzusun *özellikle* takıldığı yeri göstermek ister, ama bu yer gösterilemez; onun hakkında hiçbir zaman, hiçbir şey bilemeyeceğim; dilim onu söylemeyi deneyip duracak, hep kekeleyecektir, yalnız ve yalnız boş bir sözcük üretebileceğim, bu ötekine (bir ötekine değil) duyduğum çok özel arzusun oluştuğu bütün yerlerin sıfır derecesi gibi olan boş bir sözcük.

3. Yaşamımda milyonlarca bedenle karşılaşırım; bu milyonlarca bedenden ancak birkaç yüzünü arzularım; ama bu birkaç yüzden yalnızca birini severim. Aşık olduğum öteki bana arzusun özgüllüğünü gösterir.

Bu seçim —öylesine titizdir ki yalnızca Tek'i alıkoyar—, söylediklerine göre, çözümsel geçişimle aşk geçişimi arasındaki ayrımı oluşturur; beriki evrenseldir, öteki özgül. Binlerce İmge arasında arzuma uygun İmge'yi bulabilmem için, nice rastlantılar, nice şaşırtıcı rastlaşmalar (belki de araştırmalar) gerekmiştir. Çözümünü hiçbir zaman bilemeyeceğim bir büyük bilmecedir bu: Neden Şunu arzuluyorum? Neden

Lacan

Proust

LACAN: "Size arzunuzun imgesini tam olarak verebilecek olan şeye öyle her gün rastlamazsınız" (*le Séminaire*, I, 163).

PROUST: arzusun özgüllüğü sahnesi: Guermantes konağının bahçesinde Charlus ile Jupien'in karşılaşması (*Sodome et Gomorrhe*'un başı).

onu sürekli olarak, kendimden geçerek arzuluyorum? Bütünüyle o mu (bir gölge, bir biçim, bir hava mı) arzuladığım? Yoksa bu bedenin yalnızca bir parçası mı? Peki, bu durumda, bu sevilen bedende, benim için "fetiş" iççağrısı taşıyan ne? Hangi parça, hangi rastlantı? Belki de inanılmaz ölçüde ufak bir şey. Bir tırnağın kesiliş biçimi, azıcık eğrilemesine kırılmış bir diş, saçın bir kıvrımı, konuşurken, sigara içerken, bir parmakları açma biçimi mi? Bedenin bütün bu *kıvrımları* konusunda, onların *tapılması* olduğunu söyleme isteği duyuyorum. *Tapılması* demek: onun tek olması bakımından, arzum budur demektir: "Bu budur! Tam olarak budur (benim sevdiğim)!" demektir. Bununla birlikte, arzumun özgüllüğünü ne denli çok duyarsam, o denli az adlandırabilirim onu; hedef kesinleştikçe ad titrer; arzunun yerindeliği olsa olsa sözcenin uygunsuzluğuna yol açar. Bu dil başarısızlığından tek bir iz kalır geriye: "tapılması" sözü ("*tapılması*"nın uygun çevirisi Latince'nin *ipse*'si olabilir: bu odur, ta kendisidir).

4. *Tapılması* bir yorgunluğun, bir dil yorgunluğunun sıradan izidir. İmge'min tıpkısını bir başka biçimde, arzumun kendisini de kendisine aykırı olarak söyleyeceğim diye sözcükten sözcüğe çırpınır dururum: bu yolculuğun sonunda son felsefem ancak yineleyimi benimsemek —ve uygulamak— olabilir. *Tapılması olan tapılmasıdır*. Ya da, sana tapıyorum, çünkü tapılasısın, seni seviyorum, çünkü seni seviyorum. Böylece, aşk dilini kapatan şey, onu kurmuş olan şeyin ta kendisidir: büyülenme. Çünkü büyülenmeyi betimlemek, *sonuçta*, hiçbir zaman şu sözceden öteye gidemez: "büyülendim". Dilin uç noktasına, bozuk bir plak gibi *son sözünü* yinelemekten başka bir şey yapamayacağı yere ulaştıktan sonra, kesinlemesiyle sarhoş olurum: yineleyim dediğimiz şey, tam bir değer karışıklığı içinde, mantıksal işlemin şanlı sonunun, saçmalığın müstehcenliğinin ve Nietzsche'nin *evet*'inin patlamasının yeniden bulunduğu şu işitilmedik durum değil midir?

Başa çıkılmaz

KESİNLEME. Özne, her şey karşısında ve her şeye karşın, aşkı bir *değer* olarak kesinler.

1. Serüvenimin zorluklarına karşın, rahatsızlıklara, kuşkulara, umutsuzluklara karşın, bu işten sıyrılma isteklerine karşın, kendi içimde aşkı bir değer olarak kesinlemeye hiç ara vermem. En değişik dizgelerin aşkın aldatmacalarını ortaya çıkarmak, onu sınırlamak, silmek, kısacası gözden düşürmek için kullandığı bütün kanıtları dinlerim, ama dayatırım: "Biliyorum, ama gene de..." Gözden düşürmeleri bir tür karanlıkçı aktöreye, bir ortaoyunu gerçekçiliğine yollarım, değerini gerçeğini dikerim bunların karşısına: aşkın "yürümeyen" her şeyinin karşısına onda değerli olanın kesinlemesini çıkarırım. Bu inat aşkın karşı çıkışıdır; başka türlü sevmenin, daha çok sevmenin, aşık olmadan sevmenin, vb. "uygun nedenleri"nin korusu içinde inatçı bir ses duyulur, *biraz daha uzun süren* bir ses: Başa-çıkılmaz aşkın sesi.

İnsanlar her girişimi bir seçeneğe bağlarlar; başarı ya da başarısızlık, yengi ya da bozgun seçeneğine. Ben başka bir mantığı savunurum: aynı zamanda ve çelişkin olarak mutlu ve mutsuzumdur: "başarmak" ya da "başarısızlığa uğramak" ancak durumsal, geçici anlamlar taşır benim için (ama bu durum acı ve isteklerimin şiddetini gidermez); beni gizliden gizliye, inatla yönlendiren şeyin "taktik"le hiç ilgisi yoktur; doğrunun ve yanlışın dışında, başarılımışın ve kaçırılmışın dışında, benimser ve kesinlerim; her türlü amaçlılıktan uzaklaşmışımdır, rastlantıya göre yaşarım (söyleyimde imgelemin zarlar gibi gelmesi de bunu gösterir). Serüvenle (başıma

Pelléas

PELLÉAS: "Neyin var? Mutsuz gibi görünüyorsun. — Hayır, hayır, mutluyum, ama üzgünüm."

Schelling gelenle) karşılaşıncı, ne yengi, ne yenilgiyle çıkarım bu se-rüvenden: "trajik" bir insanımdır.
(Böyle bir aşk sürdürülemez diyorlar bana. Ama sürdürüle-bilirliği nasıl *değerlendirmeli*? Sürdürülebilir olan neden İyi olsun? *Sürmek* neden *yanmak*'tan daha iyi olsun?)

2. Bu sabah çok ivedi olarak "önemli" bir mektup yazmam gerekiyor, belirli bir girişimin başarısı buna bağlı; ama bu-nun yerine bir aşk mektubu yazıyorum — onu da göndermi-yorum. Dünyanın işlerinin zorunlu kıldığı sıradan işleri, mantıklı kaygıları, tepkileri parlak bir Görev'den, Aşk Gö-revi'nden gelen, yararsız bir iş yararına, sevinçle bırakırım. Gizlice çılgınlıklar yaparım, çılgınlığımanın tek tanığı ken-dim olurum. Aşkın bende açık bıraktığı tek şey *enerji*'dir. Yaptığım her şeyin bir anlamı vardır (öyleyse sızlanmadan *yaşayabilirim*), ama bu anlam ele gelmez bir amaçlılıktır: yalnızca gücümün anlamıdır. Günlük yaşamımın sızlanan, suçlu, hüznünlü ses değişimleri, bütün tepkisel yanı tersine çevrilmiştir. Albert'in sıradanlıkları karşısında Werther ge-rilimini öne çıkarır, bu gerilimi över. Yazından doğmuşum, onun yıpranmış izgeleriyle konuşabilirim ancak, gene de gücümle tek başımayım, *kendi felsefeme* adanmışım.

Werther

J.-L.B.

3. Hıristiyan Batı'da, bugüne değin bütün güç, ana örnek o-larak, Yorumcu'dan (Nietzsche'nin deyimiyile, Yahudi Ra-hip'ten) geçer. Ama aşk gücü yer değiştiremez, bir Yorum-layan'ın eline bırakılamaz; orada, dil düzeyinde kalır, büyüü,

SHELLING: "Tragedyanın özü (...) öznenin özgürlüğüyle nesnel bir zorunluk arasında gerçek bir uzlaşmazlıktır, bu uzlaşmazlık ikisinden birinin bozgunuyla bitmez, her ikisi de, aynı zaman-da hem yenen, hem yenilen olarak, tam bir ilgisizlik içinde be-lirdikleri için biter" (ahntılayan Szondi, s. 12).

WERTHER: "Dostum, bütün varlığını germek gücünü ortaya koy-maksa, fazla büyük bir gerilim neden zayıflık olsun?" (53).

J.-L.B.: konuşma.

başa çıkılmaz. Ana örnek burada Rahip değildir, Aşık'tır.

4. Aşkın iki kesinlemesi vardır. Önce, aşık ötekine rastladığı zaman, dolaysız kesinleme söz konusudur (ruhbilimsel olarak mutlu bir geleceğin göz kamaştırması, heyecanı, coşkusu, çılgınca yansıtılması: mutlu olma isteği ve itkisiyle yanıp tutuşurum): her şeye *evet* derim (gözlerimi kapayarak). Sonra uzun bir tünel başlar: ilk *evet*'imi kuşklar kemirir, aşk *değeri* durmamacasına değerden düşme tehdidi altındadır: acılı tutkunun, hıncın ve aşınmanın yükselme zamanıdır. Bununla birlikte, bu tünelden çıkabilirim; defteri kapatmadan "aşabilirim" bu durumu; bir ilk kez kesinlediğimi yeniden, bir daha yinelemeden kesinleyebilirim, çünkü kesinlediğim şey kesinlemedir o zaman, onun olağanlığı değil: farklılığı içinde ilk karşılaşmayı kesinlerim, yinelenmesini değil, dönüşünü isterim. Ötekine (eski ve yeni ötekine) *Yeniden başlayalım* derim.

Nietzsche

NIETZSCHE: bütün bunları Deleuze'den aldım, 77 ve 218 (kesinlemenin kesinlenmesi üzerine).

Burunda bir küçük nokta

BOZULMA. Aşk alanında, kısacık bir sürede, sevilen nesnenin karşı-imgesinin oluşması. Küçük olayların, incecik çizgilerin akışına göre, özne iyi İmge'nin birden bozuluvererek tersine çevrildiğini görür.

1. Rusbrock gömüleli beş yıl olmuştur; mezarından çıkarılır; bedeni hiç bozulmamış durumdadır, arıdır (elbette! yoksa öykü olmazdı); ama "yalnızca burunda bir küçük nokta vardı ki, hafif bir iz taşıyordu, çürümenin belirli bir izini". Ötekinin kusursuz ve sanki ilaçlanmış yüzü (öylesine büyülüyor beni) üzerinde, birden bir bozulma noktası görürüm. Bu nokta çok ufaktır: bir devini, bir sözcük, bir nesne, bir giysisi, hiç usuma getirmedığım bir yerden çıkıverip sevilen nesneyi birdenbire *düz* bir dünyaya bağlayan, alışılmadık bir şey. İnceliğini ve özgünlüğünü dindarca övdüğüm öteki bayığı bir varlık olmasın? İşte öyle bir devinimde bulunuyor ki, bir başka ırk çıkıyor ortaya. *Şaşırp kalıyorum*: bir karşıuyum işitiyorum, sevilen varlığın güzel tümcesinde bir ses düşüklüğü; İmge'nin kaygan kılıfında bir yırtılma gürültüsü gibi bir şey.

(Cizvit Kircher'in bir fiskeyle uyutumu çözülen tavuğu gibiyim, geçici olarak büyüden sıyrılmışım, ama bunun acısını duymamış değilim.)

2. İmge'nin bozulması öteki adına *utandığım* zaman gerçekleşiyor sanki (Phaidros'a bakılırsa, herkes ötekinin bakışı altında kendi imgesine dikkat etmek zorunda olduğundan, bu utancın korkusu Yunanlı aşıkları İyi'nin yolunda tutmak-

DOSTOYEVSKI: Stareç Zosima'nın ölümü: cesedin kötü kokusu (*les Frères Karamazov (Karamazof Kardeşler)*, III, VII, 1).

Heine

taydı). Ama utanç da bağımlılıktan gelir: öteki, yalnızca benim sezgi ya da taşkınlığımın kavradığı, önemsiz mi önemsiz bir olayın akışına göre, birdenbire kendisi de köleliğe benzer bir duruma *boyun eğmiş* olarak belirir —açılır, yırtılır, ortaya çıkar, terimin fotoğrafsal anlamıyla— birdenbire onun, kendisini benimsesinler diye kibar çevre töremlerine saygı gösterme, onlara uyma yolunda çabaladığını, telaşlandığını, ya da yalnızca inat ettiğini görürüm (*görü* sorunu). Çünkü kötü İmge kötücül bir imge değildir; *yoz* bir imgedir: ötekini toplumsal çevrenin sıradanlığına kapılmış gösterir bana. (Ya da şöyle: öteki, insanların aşkı değerden düşürmek amacıyla savundukları bayağılıklara uyarsa, bozulur: öteki, sürüden biri olur.)

Proust

3. Bir kez, bizden sözederken, öteki "nitelikli bir ilişki" sözcüklerini kullandı; bu söz hiç hoşuma gitmedi: birdenbire dışarıdan geliyor, ilişkinin özgüllüğünü uydumcu bir kalıp içinde düzleştiriyordu.

Çoğu kez, öteki dil yoluyla bozulur; farklı bir sözcük kullanır, birden, korkutucu bir biçimde, başkasının dünyası olan *bütün bir başka dünya'nın* uğuldadığını duyarım. Albertine o bayağı "uçkuru kaptırmak" deyimini ağzından kaçırınca, Proust'un anlatıcısı dehşete düşer, çünkü kadın eşcinselliğinin, kaba tavlamanın çok korkulan getto'sudur birden ortaya çıkan: dilin anahtar deliğinden görülen koca bir sahne. Sözcük en şiddetli bozulmaları gerçekleştiren incecik bir kimyasal tözdendir: uzun süre benim kendi söylemimin kozası içinde kalan öteki, ağzından kaçan bir sözcükle, *başkalarından alabileceği*, dolayısıyla kendisine başkalarının verdiği dili duyurur.

HEINE: "*Sie sassen und tranken am Teetisch...*" (*Lyrisches Intermezzo*, 50, 249).

PROUST, *La Prisonnière*, III, 337.

4. Bazı bazı da öteki bir isteğin tutsağı olmuş gibi görünür gözüme. Ama o zaman onda aykırı kaçan şey benim için biçimlenmiş, adı konulmuş, yerini bulmuş, iyi yönlendirilmiş bir istek değildir — öyle olsa, iş daha basit olurdu, kıskanırdım (o başka bir yankıdan gelir); ötekinde yakaladığım doğmakta olan bir istektir, bir istek tepisidir yalnızca, kendisi de iyice bilincinde değildir: konuşmada kıpırdanıp durduğunu, çoğaldığını, *fazlaya kaçtığını*, baştan çıkarmak için ona yapışmış gibi bir üçüncü kişiye karşı isteme durumuna girdiğini görürüm. Böyle bir karşılaşmayı inceleyin: bu öznenin şu ötekinin etkisiyle (sessizce, kibarca) çılgına döndüğünü, onunla daha sıcak, daha isteyici, daha pohpohlayıcı bir ilişki kurmaya yöneldiğini görürsünüz: ötekini şişinirken suç üstü yakalarım bir bakıma. Sade'in *bir kafa köpürmesi* diyeceği şeyden ("Meninin gözlerinden çıktığını gördüm") çok da uzak olmayan bir *varlık şaşkınlığı* ayırırsam; çevresinde dönülen kişi de aynı biçimde yanıt verdi mi sahne gülünçleşir: birbiri önünde kabaran iki tavuskuşu görüntüsü belirir gözlerimin önünde. İmge bozulmuştur, çünkü gördüğüm kişi birdenbire *bir başkası* oluvermiştir (öteki değildir artık), bir yabancıdır (bir deli mi?).

Flaubert

(Gide de böylece, Biskra treninde, Cezayirli üç okullunun oyununa kapılmıştı, kitabını okuyormuş gibi yapan karısının önünde, "çarpıntılı, soluk soluğa, bir suçluyu ya da bir deliyi" andırıyordu. Benimkinden başka her istek *delice* değil midir?)

Gide

FLAUBERT: "Birden çıkan bir yel çarşafı kaldırdı, biri erkek, biri dişi iki tavuskuşu gördüler. Dişi, dizleri bükük, sağrısı havada, kımıldamadan duruyordu. Erkek çevresinde dolaşıyor, kuyruğunu yelpaze gibi açıp gerdanımı kabartıyor, gukgukluyordu, sonra üstüne atladı, aşağı eğdiği tüyleri bir beşik gibi sardı dişiyi, iki koca kuş tek bir titreyişle titredi" (*Bilirbilmezler*, 278).

GIDE, *Et nunc manet in te*, 1134.

Werther

5. Aşk söylemi İmge'yi tümüyle saran dümdüz bir kılıf, sevilen yaratığın çevresinde yumuşacık bir eldivendir genellikle. Sofu, saygılı bir söylemdir. İmge bozulduğu zaman, ta-pınma kılıfı yırtılır; bir sarsıntı kendi dilimi yıkar. Kulağına çarpan bir sözden incinen Werther, birdenbire Charlotte'u bir dedikoducu gibi görür, birlikte çene çaldığı arkadaşları arasına sokar onu (artık öteki değildir, başkaları arasında bir başkasıdır), o zaman, horgörüyle, "kadıncıklarım" (*meine Weibchen*), der. Birdenbire öznenin dudaklarına bir *küfür* yükselir ve aşık kutsamasını saygısızca bozar; kendi ağzıyla konuşan bir cinin elinde oyuncaktır, peri masallarında olduğu gibi, artık çiçekler değil, kurbağalar çıkar ağzından. İmge'nin o korkunç geri çekilmesi.

(Bozma korkusu yitirme kaygısından da güçlüdür.)

Agony

KAYGI. Aşık özne, rastlantıya göre, bir tehlike, bir incinme, bir bırakılma, bir değişme korkusuna kapılır — bu duyguyu kaygı sözcüğüyle dile getirir.

1. Bu akşam otele yalnız döndüm; öteki gece geç dönmeye karar verdi. Bunalımlar şimdiden kapıda, hazırlanmış zehirler gibi (kıskançlık, bırakılmışlık, huzursuzluk); uygun biçimde ortaya çıkmak için biraz zaman geçmesini bekliyorlar yalnız. Bir kitap, bir de uyku hapı alıyorum, "sakin sakın". Bu büyük otelin sessizliği sesli, ilgisiz, saçma (boşalan banyoların uzak mırıltısı); eşyalar, lambalar anlamsız; içinde ısınabileceğim *dostça* bir şey yok ("Üşüyorum, Paris'e dönelim"). Kaygı yükseliyor; (okurken) ilerleyişini izliyorum, Sokrates'in konuşurken bir yandan da baldıran zehirinin soğukluğunun yükselişini duyduğu gibi; kendini tanıttığını, kalkışını *dinliyorum*, *şuradaki nesnelere* dibinde amansız bir yüz gibi.

(*Birşeyler olsun diye bir dilekte mi bulunsam?*)

2. Ruh hastası çöküş korkusu içinde yaşar (belki de saplantıları bu çöküşe karşı savunulardır yalnızca). Ama "klinik çöküş korkusu daha önce yaşanmış bir çöküşün (*primitive agony*) korkusudur [...] ve bazen hasta, korkusu yaşamını yiyip bitiren çöküşün daha önce yaşanmış olduğunun söylenmesine gereksinim duyar". Görünüşe bakılırsa, aşk kaygısında da böyledir: daha önce, daha aşkın kaynağında, daha büyülendiğim anda yaşanmış olan bir yasın korkusudur. Biriri çıkıp "Sıyrılın artık bu kaygıdan, onu çoktan yitirdiniz," diyebilmeli.

WINNICOTT, "Çöküş korkusu", 75.

Aşkı sevmek

HİÇLEME. Öznenin sevilen nesneyi aşkın kendisinin oylumu altında hiçleme durumuna geldiği dil esintisi: tümüyle aşka özgü bir sapmayla, özne nesneyi değil, aşkı sever.

Werther

1. Charlotte çok yavan bir kişidir; özne Werther'in hazırladığı güçlü, bunalımlı, parlak bir sahnelemenin sıradan bir kişisidir; öznenin incelik dolu bir kararıyla, soluk bir nesne sahnenin ortasına konulmuştur, burada tapılır kendisine, buhurlanır, *saldırılır*, söylevlere, övgülere (belki de, gizlice, sövgülere) boğulur; tüylerinin içinde toplanmış, kocaman, kıvıltısız bir güvercindir sanki, çevresinde de biraz çılgın bir erkek dönüp durur.

Ötekini, birdenbire, cansız, sanki içi doldurulmuş bir nesne biçiminde görmeyegöreyim, arzumu bu hiçlenmiş nesneden uzaklaştırıp kendi kendisine yöneltirim hemen; arzuladığım şey kendi arzumdur artık, sevilen varlıksa onun bir destekçisinden başka bir şey değildir. Bu denli büyük, bahanesi olan kişiyi bu denli gerilerde bırakan (en azından, ötekini alçaltarak kendimi yükseltmenin mutluluğu içinde, böyle düşünürüm) ereğin büyüklüğünü düşünerek coşarım: imgeyi İmgelik'e kurban ederim. Ve bir gün ötekinden gerçekten vazgeçmeye karar vermem gerekirse, o zaman beni saran zorlu yas İmgelik'in yasıdır: çok sevdiğim bir yapıydı bu; şunu ya da bunu değil, aşkı yitirdiğim için ağlarım. (Oraya dönmek isterim, Poitiers rehinesinin Malempia mağarasına döndüğü gibi.)

Gide

2. İşte öteki aşkın altında hiçlenmiştir: bu hiçlemeden kesinlikle bir çıkar sağlarım; herhangi bir incinme tehlikesiyle (örneğin bir kıskançlık düşüncesiyle) karşı karşıya kalınca, aşk duygusunun yücelik ve soyutluğunda eritirim onu:

Cortezia yanımda olmadığı için beni kıramayacak olanı arzularak rahatlarım. Gene de, hemen arkasından, ötekinin (sevdiğimin) böylece azaldığını, indirgendiğini, sanki uyandırdığı duygunun dışına atıldığını görmek bana acı verir. Suçlu bulurum kendimi, onu bırakmakla suçlarım. Bir tersine dönüş başlar: hiçlemeyi kaldırmaya çalışır, kendimi yeniden acı çekmek zorunda bırakırım.

Çileci olmak

ÇİLE. Ya sevilen varlığa karşı kendini suçlu bulduğundan, ya mutsuzluğunu sergileyerek onu etkilemek istediğinden, aşık öz-
ne çileci bir özcezalandırım tutumunu (yaşama düzeni, giyim,
vb.) benimser.

1. Şu ya bu nedenle suçlu olduğuma göre (suçlu olmak için yüzlerce nedenim vardır, yüzlerce neden bulurum), kendimi cezalandıracak, bedenimi çirkinleştireceğim: saçlarımı çok kısa kestireceğim, bakımımı kara bir gözlük ardında gizleyeceğim (manastıra kapanma biçimi), kendimi soyut ve ciddi bir bilimi incelemeye adayacağım. Bir keşiş gibi, daha ortalık ağarmadan kalkıp çalışacağım. Çok sabırlı, biraz kederli, tek sözcükle *onurlu* davranacağım, hınçlı bir insana uygun düştüğü gibi. İsteriyle, yasımı (tuttuğumu varsaydığım yası) giyimime, saçlarımın biçimine, alışkanlıklarıma işleyeceğim. Yavaş bir "geri çekiliş" olacak bu; sessiz bir acıklılığın iyi işlemesine yetecek ölçüde bir çekilme.

2. Çile (çile hevesi) ötekine seslenir; geriye dön, bana bak, beni ne duruma düşürdüğünü gör. Bir şantajdır bu: ötekinin karşısına yokoluşumun imgesini çıkarırım: boyun eğmeyecek olursa (neye?), kesinlikle böyle olacaktır işte.

Atopos

ATOPOS. Aşık özne sevilen varlığı "atopos" (Sokrates'e söyleştiği kişilerin verdiği nitelik), yani sınıflandırılmaz olarak, hep beklenmedik bir özgünlük olarak benimser.

1. Sokrates'in *atopia*'sı Eros'a (Alkibiades Sokrates'e kur yapar) ve Torpilbalığına (Sokrates Menon'u elektrikleştirip uyuşturur) bağlanır. Sevdiğim ve beni büyüleyen öteki *atopos*'tur. Onu sınıflandıramam, çünkü Tek'tir o, mucizemsi bir biçimde gelip arzumun özgüllüğünü karşılamış olan tekil İmge'dir. Gerçeğimin betisidir, hiçbir kalıba (kalıplar başkalarının gerçeğidir) sığmaz.

Gene de birkaç kez sevdim, seveceğim de. Arzum, ne denli özgül olursa olsun, bir "tip"e bağlanıyor da ondan mı ki? Arzum sınıflandırılabilir bir şey mi ki? Bütün sevdiğim arasında "İşte benim tipim!" dememi sağlayan ortak bir özellik mi var ki? Tek bir özellik, önemsiz mi önemsiz bir özellik (bir burun, bir ten, bir hava)? "Tam benim tipim!" "Hiç de benim tipim değil": "tavlayıcı" sözü: aşık bütün yaşamı boyunca "tip"ini arayan, daha güç beğenir bir tavlayıcı mıdır yalnızca? Gerçeğimi karşıt bedeninin hangi köşesinde aramam gerekir?

2. Ötekinin *atopia*'sını, orada onun günahsızlığını, büyük günahsızlığını okuduğum her seferde, yüzünde yakalarım: bana verdiği —ya da, daha düz bir biçimde söylemek gerekirse, çektirdiği— acıyı hiç mi hiç bilmez. Günahsız, sınıflandırılmaz (böylece ancak Kusurlar'ı sınıflandırabildiği yerde "ken-

NIETZSCHE: Sokrates'in *atopia*'sı üzerine, Michel Guérin, *Nietzsche, Socrate héroïque*.

dini bulan" her topluma göre kuşkulu) olan değil midir? X...'in kendisini sınıflandırmayı kolaylaştıran "kişilik özellikleri" vardı ("boşboğaz", "düzenbaz", "tembel", vb.), ama birkaç kez gözlerinde öyle bir *günahsızlık* (başka sözcük kullanılamaz) anlatımı okumuştum ki, ne olursa olsun, onu bir bakıma kendi kendisinin, kendi kişiliğinin dışına yerleştirmekte dayatıyordum. Her türlü yorumdan başışık tutuyordum onu. Günahsızlık olarak *atopia*, betime, tanıma karşı, *maya* olan, Adlar'ın (Kusurlar'ın) sınıflandırması olan dile karşı direnir. *Atopos* olduğundan, öteki dili titretir: onun *konusunda*, onun *üzerine* konuşulamaz: her türlü niteleme yanlış, acılı, aykırı, rahatsız edicidir: öteki *nitelendirilemez* (*atopos*'un gerçek anlamı bu olmalı).

R.H. 3. Ötekinin ışıldayan özgünlüğü karşısında, kendimi hiçbir zaman *atopos* bulmam, sınıflandırılmış bulurum daha çok (fazlasıyla bilinen bir dosya gibi). Gene de, bazı bazı, eşitlikten uzak imgelerin oyununu askıya almayı başardığım olur ("Neden ben de öteki kadar özgün, öteki kadar güçlü olamıyorum!"); anlarım ki, özgünlüğün gerçek yeri ne ötekidir, ne de ben; ilişkimizin kendisidir. İlişkinin özgünlüğüdür fethe edilmesi gereken. Çoğu yaraları genel kalıp açar içimde: herkes gibi, aşık olmaya zorlarım kendimi: herkes gibi, kıskanç, bırakılmış, yoksun olmaya. Ama, ilişki özgün olduğu zaman, kalıp sarsılmış, aşılmış, boşalmıştır, ve bu yersiz, *topos*'suz, "topo"suz —söylemsiz— ilişki, örneğin kıskançlığın yeri kalmamıştır.

R.H.: Konuşma.

Bekleyiş

BEKLEYİŞ. Küçük gecikmelerin (randevu, telefon, mektup, dönüş) akışına göre, sevilen varlığı beklemenin yarattığı kaygı kargaşası.

Schönberg

1. Bir geliş, bir dönüş, vadedilmiş bir gösterge bekliyorum. Anlamsız da olabilir, alabildiğine dokunaklı da olabilir: *Erwartung*'ta (*Bekleyiş*), bir kadın gece ormanda sevgilisini bekler; ben bir telefon bekliyorum, ama kaygı aynı kaygı. Her şey abartılı: *oran* duygusu yok bende.

2. Bir bekleyiş sahnebetimi vardır: onu düzenlerim, işlerim, bir zaman dilimi kesip burada sevilen nesnenin yitimini oynar ve küçük bir yasin bütün etkilerini yaratırım. Demek bu iş bir tiyatro oyunu gibi oynanır.

Dekor bir kahvenin içini canlandırmaktadır; randevumuz var, bekliyorum. Prolog'ta, oyunun tek oyuncusu olarak (nedeni açık), ötekinin geciktiğini görür, saptarım; bu gecikme henüz matematik bir kendiliktir, hesaba vurulabilir (birkaç kez saate bakarım); Prolog düşüncesizce bir kararla sona erer: kaygılanmaya karar verir, bekleyiş kaygısını başlatırım. O zaman birinci perde başlar, varsayımlarla doludur: ya saat konusunda, yer konusunda bir yanlış anlama söz konusuysa? Randevunun verildiği, kararın belirlendiği dakikayı anımsamaya çalışırım. Ne yapmalı (davranış kaygısı)? Kahve mi değiştirmeli? Telefon mu etmeli? Ama ya öteki bu yokluklar sırasında gelirse? Beni görmeyince gidebilir, vb. İkinci perde öfke perdesidir; burada olmayana şiddetli serzenişler yöneltirim: "Ne de olsa bana bir...", "Çok iyi bilir ki..." Ah, burada olsaydı da burada olmamasını başına kakabilseydim! III. perdede, salt kaygıya ulaşırım: bırakılmışlığın kaygısına: bir sa-

Winnicott

WINNICOTT, *Jeu et Réalité*, 34.

Pelléas

niyede yokluktan ölüme geçmişimdir: öteki ölmüş gibidir: yasın patlaması: içimde *mosmor*'um. Oyun budur, ötekinin gelmesiyle kısılabılır; I.'de gelirse, karşılama sakindir; II.'de gelirse, "kavga" çıkar; III.'te gelirse, minnet duyulur, yücelik edimidir: derin derin soluk alırım, yer altından çıkıp da yaşamı, güllerin kokusunu yeniden bulan Pelléas gibi.

(Bekleme kaygısı sürekli şiddetli değildir; durgun anları da olur; beklerim ve bekleyişimin çevresinde her şey gerçekdışılığa düşer: bu kahvede, içeriye giren, gevezelik eden, şakalaşan, rahat rahat bir şeyler okuyan ötekilere bakarım: onlar beklemiyorlar.)

3. Bekleyiş bir büyüdür: *kııldamama emri* almışım. Bir telefon beklemek *sonsuza*, söylenmeze dek ufak yasaklarla örülür: odadan çıkamam, tuvalete gidemem, hatta telefon edemem (hattı meşgul etmemek için); bana telefon edilmesi de canımı sıkar (aynı nedenle); şu saatte çıkmam gerektiğini düşününce deliye dönerim: iyilik getiren çağrıyla, Anne'nin dönüşünü kaçırma tehlikesi vardır. Beni zorlayan bütün bu sapmalar bekleyiş açısından yitirilmiş anlar, kaygı lekeleri olur. Çünkü arı bekleyiş kaygısı hiçbir şey yapmadan telefonun başında bir koltukta oturmamı ister.

Winnicott

4. Beklediğim varlık gerçek değil. Bebeğin ana memesini yaratması gibi, "sevme yeteneğimden, ona duyduğum gereksinimden yola çıkarak durmamacasına yeniden yaratırım onu": öteki kendisini beklediğim yere, kendisini yarattığım yere gelir. Gelmezse sanrısallaştırırım onu: bekleyiş bir sayıklamadır.

Gene telefon: her çalışında, çabucak açarım, arayan sevilen kişidir sanırım (beni araması gerektiğine göre); bir ufak çaba daha: sesini "tanırım", konuşmaya girişirim, beni sayıkla-

WINNICOTT, *Jeu et Réalité*, 21.

mamdan uyandıran "münasebetsiz"e kızıp köpürmek pahasına. Böylece, kahvede, kapıdan giren her insan, ilk anda, en ufak görünüş benzerliğiyle, *tanınır*.

Ve aşk ilişkisi yatıştıktan uzun zaman sonra bile, sevmiş olduğum kişiyi sanırsallaştırma alışkanlığımı hep sürdürürüm: bazı bazı geciken bir telefon gene kaygı verir bana ve telefon eden her kişide bir zamanlar sevdiğim sesi tanıır gibi olurum: kesilmiş bacağıının sızısını hâlâ duyan bir sakatım ben.

5. "Aşık mıyım? — Evet, beklediğime göre." Öteki hiç mi hiç beklemez. Bazı bazı beklemeyen kişiyi oynamak isterim; başka bir yerde oyalanmayı, geç gelmeyi denerim; ama her zaman yenilirim bu oyunda: ne yaparsam yapayım, boşuna, tam zamanında, hatta saatinden önce, orada olurum. Aşığın kaçınılmaz kimliği yalnızca budur: *ben bekleyenim*.

(Geçişimde, insan hep bekler — hekimin, profesörün, laboratuvarın kapısında. Dahası var: bir banka gişesinde, bir uçağın kalkış yerinde bekliyorsam, memurla, hostesle saldırganca bir bağ kurarım hemen, ilgisizlikleri bağımlılığımı ortaya çıkarıp kıskırtır: böylece, bekleyişin olduğu her yerde geçişimin de bulunduğu söylenebilir: bölünen ve kendini vermekte geciken bir buradalığa bağlıyım — sanki isteğimi geçirmem, gereksinimimi yormam söz konusuymuş gibi. *Bekletmek*: her iktidarın sürekli ayrıcalığı, "insanlığın bin yıllık eğlencesi".)

E.B.

6. Bir yüksek görevli bir yüksek yosmaya tutkunmuş. Kadın, "Yüz gece boyunca bahçemde, pencereimin altında bir tabureye oturup beni beklersen, senin olurum," demiş. Ama doksan dokuzuncu gece, yüksek görevli oturduğu yerden kalkmış, taburesini koltuğunun altına alıp gitmiş.

E.B.: mektup.

Kara gözlük

GİZLEMEK. Tartışma betisi: aşık özne sevilen varlığa kendisini sevdiğini bildirmesi gerekip gerekmediği sorusuna değil (bir açılma betisi değildir bu), tutkusunun "sıkıntılarını" (kargaşalarını); arzularını, üzüntülerini, kısacası aşırılıklarını (Racine'in diliyle, *taşkınlığını*) ondan ne ölçüde gizlemesi gerektiği sorusuna yanıt arar.

Mme de
Sévigné

1. X... tatile bensiz gitti, gidişinden beri de hiçbir yaşam belirtisi vermedi: kaza mı? posta grevi mi? ilgisizlik mi? uzaklık taktiği mi? bir geçici yaşamak-isteme uygulaması mı ("Gençliğin gümbürtüsü kulaklarını tıkıyor, işitmiyor")? Yoksa yalnızca günahsızlık mı? Gittikçe artıyor kaygım, bekleme senaryosunun bütün edimlerinden geçiyorum. Ama X... şu ya da bu biçimde yeniden ortaya çıktığı zaman —çünkü bunu yapmazlık edemez— (bu düşüncenin her türlü kaygıyı gereksiz kılması gerekirdi), ne diyeceğim ona? Artık geçmiş olan sıkıntımı ondan gizlemeli miyim ("*Nasıl-sın?*")? Saldırganca ("*Hiç hoş değil bu yaptığın, pekâlâ bana...*") ya da tutkuyla ("*Ne kaygılara düşürdün beni*") ortaya mı atmalıyım? Yoksa karşımdakini ezmeden, incelikle, sıkıntımı şöyle bir sezdirmele mi yetinmeliyim ("*Biraz kaygılandım...*")? İkinci bir kaygı çöküyor üstüme, bu da ilk kaygıma vereceğim açıklık derecesi konusunda karar vermek durumunda olmam.

2. Bir çiftte söyleme takılmışım, içinden çıkamıyorum. Bir yandan, "Ya kendi yapısının eğilimi sonucu, ötekinin soruma gereksinimi varsa?" diye soruyorum kendi kendime. O zaman, kendimi "tutku"mun düz anlatımına, coşkun söyleyimine bırakmakla haklı çıkmış olmaz mıyım? Aşırılık çilgünlük benim gücüm, benim gerçeğim değil mi? Ya bu gerçek, bu güç en sonunda etkisini gösterirse?

Ama bir yandan da şöyle diyorum kendi kendime: bu tutkunun göstergeleri ötekini boğabilir. Öyleyse, *onu sevdiğim için*, ondan kendisini ne denli sevdiğimi gizlemem gerekmez mi? Ötekine bir çifte bakışla bakarım: kimi zaman nesne olarak görürüm onu, kimi zaman özne olarak; zorbalıkla kurbanlık arasında duralarım. Böylece bir şantaj içinde yakalarım kendimi: ötekini seviyorsam, iyiliğini istemek durumundayım; ama o zaman ancak kendime kötülük edebilirim: tuzak: ya bir ermiş, ya bir canavar olmaya yargılıyım: ermiş olamam, canavar olmak istemem: o zaman, duralarım: tutkumu *birazcık* gösteririm.

Balzac

3. Tutkuma sıkı ağızlılığın (duyarsızlığın) maskesini giydirmek: tam anlamıyla bir kahramanlık değeridir bu: "Duyulan sıkıntıyı çevreye yaymak büyük ruhlara yakışmaz" (Clotilde de Vaux); Balzac'ın kahramanı yüzbaşı Paz, en iyi dostunun ölesiyeye sevdiği karısından aşkını daha iyi gizlemek için bir sahte metres uydurur.

Bununla birlikte, bir tutkuyu (hatta yalnızca aşırılığını) tümünden gizlemek tasarlanmaz bir şeydir: insan fazla zayıf olduğundan değil, tutku, özü nedeniyle, görülmeye adanmış olduğundan: gizleme görülmelidir: *bilin ki sizden bir şey gizliyorum*, çözmek gereken etkin çelişki budur: *aynı zamanda* hem bilinmesi, hem bilinmemesi gerekir: bunu göstermek istemediğim bilinmelidir: işte ötekine yönelttiğim bildiri. *Larvatus prodeo*: maskemi parmağım ile göstererek ilerlerim: tutkunun üstüne bir maske geçirir, ama (bükük) parmağım ile, şöyle bir gösteririm bu maskeyi. Her tutkunun bir izleyicisi vardır sonunda: yüzbaşı Paz, öleceği sırada, gizlice sevmiş olduğu kadına bir mektup yazmaktan kendini alamaz: tiyatrosu bir bitişi olmayan aşk kurbanlığı yoktur: gösterge her zaman baskın çıkar.

Descartes

4. Ötekinin ayırımına bile varmadığı bir küçük olay yüzünden ağladığımı (ağlamak aşık bedenin alışılmış etkinlikleri ara-

BALZAC, *la Fausse Maîtresse*.

sında yer alır), *bunun görülmemesi* için de dumanlı gözlerime kara gözlük taktığımı (güzel bir yadsıma örneği: görülmemek için kendi görüş alanımı karartmak) tasarlayalım. Bu davranış hesaplanmış bir amaca dayanır: dayanmanın, "onurluluğun" tinsel kazancını kendime saklamak (kendimi Clotilde de Vaux olarak görürüm), aynı zamanda da candan bir soruya yol açmak isterim ("Ama neyin var senin?"), hem acınacak durumda, hem hayranlık verici olmak isterim, aynı anda hem çocuk, hem olgun kişi olmak isterim. Bunu yaparken de kumar oynar, tehlikeye girerim. Öyle ya, ötekinin bu alışılmamış gözlük konusunda kendi kendine hiçbir soru sormaması ve bunda hiçbir gösterge görmemesi de her zaman olanaklıdır.

5. Acı çektiğimi azıcık duyurmak için, yalan söylemeden gizlemek için kurnazca bir "geçişirme"ye başvuracağım: göstergelerimin kullanımını böyleceğim.

Sözsöz göstergelerin görevi söylememek, maskelemek, aldatmak olacaktır: duygumun taşkınlığını *sözsöz olarak* belirtmeyeceğim hiçbir zaman. Bu kaygının açtığı yaralar konusunda hiçbir şey söylemediğimden, gelip geçtikten sonra, hiç kimsenin hiçbir şey bilmemiş olacağına güvenebilirim. Dilin gücü: dilimle her şeyi yapabilirim: hatta ve özellikle, *hiçbir şey söylemeyebilirim*.

Dilimle her şeyi yapabilirim, *ama bedenimle yapamam*. Dilimle gizlediğimi bedenim söyler. Bildirimi dilediğim gibi biçimlendirebilirim, sesimi biçimlendiremem. Sesimden, söylediği ne olursa olsun, öteki "bende birşeyler olduğunu" anlayacaktır. Yalancıyım (geçişirme nedeniyle), oyuncu değil. Bedenim inatçı bir çocuktur, dilim çok uygar bir olgun kişi...

6. ...öyle ki, dilimi tutma yolunda harcadığım uzun çabalar ("kibarlıklarım") birdenbire genelleşmiş bir boşanma biçiminde patlayabilecektir: örneğin ötekinin şaşkın bakışları altında bir gözyaşı patlaması, uzun süre denetlenmiş bir dilin çabalarını (ve sonuçlarını) sıfıra indirecektir. Patlarım: *öyleyse Phaidros'u ve bütün taşkınlığını tanı*.

Racine

"Tutti sistemati"

DÜZENİNİ KURMUŞ. Aşık özne çevresindeki herkesi "düzenini kurmuş" olarak görür, çünkü hepsi de kendisinin dışında bırakıldığı anlaşmaya dayalı bağıntıların elverişli ve duygusal dizgeciğiyle donanmış görünür gözüne; bu da onda bulanık bir imrenme ve alay duygusu uyandırır.

Werther 1. Werther *düzenini kurmak* ister: "Ben... onun kocası! Ey beni yaratan Tanrım, bu mutluluğu bana vermiş olsaydın, bütün yaşamım sürekli bir yarlığama olurdu, vb.": Werther önceden tutulmuş bir yeri, Albert'in yerini ister. Dizgeye katılmak ister (İtalyanca'da "düzenini kurmuş"a *sistemato* denir). Çünkü dizge herkesin bir yeri bulunan (bu yer iyi olmasa da) bir bütündür; eşler, sevgililer, üçlüler, hatta marjinalliklerine iyice yerleşmiş marjinaler (uyuşturucu, kösnüllük): benden başka herkes. (Oyun: bir eksiğiyle çocuk sayısında iskemle vardı; çocuklar dönerken, bir hanım piyano çalıyordu; durduğu zaman, herkes koşup bir iskemleye oturuyor, yalnız en az beceriklisi, en az gürültücüsü ya da en az şanslısı ayakta kalıyordu, şaşkın, *fazla*: aşık).

2. Çevremdeki *sistemato*'lar hangi konuda imrendirebilir beni? Onları görünce, neyin dışında bırakılmışım? Bir "düş", bir "aşk", bir "birlik" dışında olamaz: "düzenini kurmuş olanlar" dizgelerinden yakını dururlar, birlik düşü de başka bir beti oluşturur. Hayır, benim dizgede düşe dönüştürdüğüm çok alçak gönüllü bir şey (parlıtsız olduğu için daha da çelişkin bir düş): yalnızca bir *yapı* istiyor, bir *yapı* arzuluyorum ben (bu sözcüğe dış gıcırdatırlardı eskiden: onu soyutlamanın son noktası olarak görürlerdi). Hiç kuşkusuz, yapıda bir mutluluk

D.F.: Konuşma.

yoktur; ama her yapı *oturulabilir* niteliktedir, en iyi tanımını da budur belki. Beni mutlu etmeyen yerde de pekâlâ oturabilirim; hem yakınıp hem sürdürebilirim; katlandığım yapının anlamını yadsıyabilir ve kimi gündelik parçalarının (alışkanlıklar, ufak tefek hazlar, küçük güvenlikler, çekilebilir şeyler, geçici gerilimler) içinden fazla tiksirmeden geçebilirim; dizgenin bu durumundan (onu gerçekten oturulabilir kılan şey) sapık bir haz bile alabilirim: Daniel le Stylite sütununun üstünde çok güzel yaşıyordu; onu bir yapıya dönüştürmüştü (oysa çok zor bir işti bu).

Düzenini kurmak istemek, yaşam boyu yumuşak başlı bir gözetici edinmek istemektir. Destek olarak, yapı arzudan ayrı tutulmuştur: benim istediğim "bakılmak"tır yalnızca, bir ki-bar orospu gibi.

3. Ötekinin yapısının (çünkü ötekinin her zaman bir yaşam yapısı vardır, ben onun içinde yer almam) gülünç bir yanı vardır: ötekinin aynı alışkılara göre yaşamakta inat ettiğini görürüm: başka yerde tutulduğundan, donmuş, *sürekli* görünür bana (süreklilik gülünç bir şey olarak tasarlanabilir).

Ötekini birdenbire "yapısı" (*sistemato*) içinde gördüğüm her seferde, büyüleniveriyordum: bir *özü* gördüğümü sanıyordum, evlilik özünü. Tren, yukarıdan, Hollanda kentlerinin içinden geçerken, herkesin, binlerce yolcunun gözleri önünde değilmiş gibi kendi içli dışlılığını yaşar görüldüğü, iyice aydınlanmış, perdesiz evlerin içine dalar yolcunun bakışları: o zaman bir Aile özü görülebilir; Hamburg'ta, arkalarında kadınların sigara içip bekledikleri camlar boyunca yürürken gördüğümüz de Orosuluğun özüdür.

(Yapıların gücü: belki de budur onlarda arzuladığımız.)

Yıkım

YIKIM. Öznenin aşk durumunu kesin bir çıkmaz, hiçbir zaman içinden çıkamayacağı bir tuzak gibi algılayarak kendini tam bir yokoluşa adanmış gördüğü şiddetli bunalım.

Mlle de
Lespinasse

1. İki umutsuzluk düzeni: yumuşak umutsuzluk, etkin boyun eğiş ("Sizi sevmek gerektiği gibi, umutsuzluk içinde seviyorum") ve şiddetli umutsuzluk: bir gün, herhangi bir olay sonunda, odama kapanır ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlarım: acıdan bunalmış durumda, zorlu bir dalgaya kapılıp giderim; bütün bedenim katılaştır, allak bullak olur: keskin, soğuk bir şimşek içinde, yargılı olduğum yokoluşu görürüm. Zor aşkların aldatici ve uygar çöküşüyle hiç mi hiç ilgisi yoktur bunun, bırakılmış öznenin donmasıyla hiç mi hiç ilgisi yoktur: sert de olsa yıkılmış görmem kendimi. Bir yıkım gibi kesin-dir: "*Ben bitmiş bir adamım!*"

(Neden mi? Hiçbir zaman büyük bir neden değildir — hiçbir biçimde ayrılmanın bildirilmesinden gelmez; ya katlanılmaz bir imgenin etkisiyle, ya sevişme isteğinin beklenmedik bir biçimde geri çevrilmesiyle, haber vermeden gelir: çocuksudur —kendini Anne tarafından bırakılmış görmek— birden cinsel oluverir.)

Bruno
Bettelheim

2. Aşk yıkımı ruhbilimsel alanda bir *uç durum* diye adlandırılan ve "öznece kesinlikle kendisini yokedecekmiş gibi yaşanan bir durum" olan şeye yakındır belki de; imge Dachau'da yaşanandan çıkarılmıştır. Aşk acısı çeken bir öznenin durumunu Dachau'daki bir tutsağın durumuna benzetmek aykırı kaçmıyor mu? Tarih'in en olmayacak aşığılamalarından biri

BETTELHEIM, *la Forteresse vide*, giriş ve 95.

yalnızca kendi İmgeliğinin pençesindeki rahat bir öznenin başına gelen uydurma, çocuksu, yapmacıklı, karanlık bir olayda yeniden bulunabilir mi? Gene de iki durum şurada birleşir: her ikisi de gerçek anlamda bir "panik" içerir: gerisi, dönüşü olmayan iki durumdur; kendimi ötekine öyle bir güçle yanıstırmışım ki, ondan uzak kaldım mı toparlanamıyorum, kendime gelemiyorum: düzelmemesiye yıkılmış oluyorum.

Kökenbilim

F.W.

KÖKENBİLİM: "panik" sözcüğü tanrı Pan'a bağlanır; ama kökenlerle de sözcüklerle oynanır gibi oynanılabilir (her zaman da oynanmıştır), "panik" in Yunanca "her şey" demek olan sıfattan geldiğine inanıyormuş gibi davranılabilir.

F.W.: konuşma.

Laetitia

SINIRLAMAK. Özne, mutsuzluğunu azaltmak için, umudunu aşk ilişkisinden aldığı hazları sınırlamasını sağlayacak bir denetim yöntemine bağlar; bir yandan bu hazları alıkoymak, onlardan eksiksiz yararlanmak, öbür yandan da bu hazları birbirinden ayıran geniş bunalım kuşaklarını düşünülmemişin ayrıacı içine almak: verdiği hazlar dışında sevilen varlığı "unutmak".

1. Cicero, sonra Leibniz, *gaudium* ile *laetitia*'yı karşılaştı-
rırılar. *Gaudium*, ruhun "hazırdaki ya da gelecekteki bir zen-
ginliği elde etmeyi kesin diye bildiği zaman duyduğu hazdır;
istediğimiz zaman onun tadını çıkarmak elimizde olunca da
böyle bir zenginlik bizim demektir". *Laetitia* da canlı bir haz-
dır, "bizde hazzın egemen olduğu durum"dur (kimi zaman çe-
leşkin olan başka hazlar arasında). *Gaudium* düşünüyü kurdu-
ğumdur: yaşam boyu bir zenginliğin tadını çıkarmak. Ama
binlerce engelle ayrıldığı *Gaudium*'a ulaşamadığımdan, *Lae-
titia*'ya sarılmayı düşünürüm: bu hazları birbirine bağlayan
kaygıyla bulandırıp ezmeden, ötekinin bana verdiği canlı haz-
larla yetinmeyi başarabilseydim? Aşk ilişkisi konusunda seç-
kici bir görüşe varabilseydim? İlk anda, büyük bir kaygının
arı haz anlarını dışarda bırakmadığını anlayabilseydim (*Cesa-
ret Ana*'nın "savaşın barışı dışarda bırakmadığını" açıklayan
rahibi gibi), ikinci bir anda da bu haz anlarını birbirinden ayı-
ran ürküntü kuşaklarını düzenli biçimde unutmayı başarabil-
seydim? Düşüncesiz, tutarsız olabilseydim?

2. Bu tasarı çılginca bir tasarıdır, çünkü İmgelik tam da kay-
naşımıyla (zamkıyla), ya da solma gücüyle tanımlanır: imge-

LEIBNIZ, *Nouveaux Essais sur l'entendement humain*, II, xx, 141.
BRECHT, *Cesaret Ana*, tablo VI.

nin hiçbir şeyi unutulamaz; bitirici bir bellek aşktan *istemle* çıkmayı, orada bilgece, mantıklıca oturmayı engeller. Haz-larımın sınırlanmasını sağlamak için yöntemler düşleyebilirim (buluşmanın seyrekliğini Epikuros gibi ilişki lüksüne dönüştürmek, ya da ötekini yitirilmiş sayıp her dönüşünde bir diriliş rahatlaması tatmak), boşuna çaba: aşk *sıkıntısı* erimez; ya katlanırsın, ya çıkıp gidersin: *düzelme* olanaksızdır (aşk ne eytişim bilir, ne reform).

(Hazların sınırlanmasının acılı bir çeşitlemesi: yaşamım bir yıkıntıdır: kimi nesnelere yerinde kalmış, kimileri dağılmış, çökmüştür; tam bir yıkılış işte.)

Yürek

YÜREK. Bu sözcük her türlü devinim ve arzu için geçerlidir, ama değişmez kalan yüreğin bir sunma nesnesi olmasıdır — değeri bilinmeyen ya da tepilen bir sunma nesnesi.

1. Yürek arzunun organıdır (o da cinsel organ gibi kabarr, gevşer), İmgelik'in alanında kaldığı biçimiyle, büyü. Başkaları, öteki, arzumu ne yapacak? İşte yüreğin bütün devinimlerinin, bütün "sorunlar"ının üzerinde yoğunlaştığı kaygı.

Werther

2. Werther prens X'ten yakınıdır: "Yüreğimden çok kafamı ve yeteneklerimi beğeniyor, oysa bu yürek benim tek gururum [...] Ah, bildiğimi herkes bilebilir, yüreğimse bir bende var." Siz beni gitmek istemediğim yerde bekliyorsunuz: siz beni olmadığım yerde seviyorsunuz. Ya da: insanlar ve ben aynı şeylerle ilgilenmiyoruz; yazık ki, bu bölünmüş nesne, benim; ben kafamla ilgilenmiyorum (der Werther); sizse yüreğimle ilgilenmiyorsunuz.

3. Yürek verdiğimi sandığım şeydir. Verdiğimin bana geri çevrildiği her seferde, Werther gibi, yürek bende bulunduğu söylenen ve benim istemediğim tüm akıl çıktıktan sonra bende kalan şeydir demek yetmez: yürek bana kalan şeydir, ve yüreğimin üstünde kalan bu yürek kabarmış yürektir: onu kendi kendisiyle doldurmuş olan gelgitle kabarmıştır (yalnız aşığın ve çocuğun yüreği kabarıktır).

(X... haftalar boyunca, belki de daha uzun bir süre dönmek üzere gitmek zorundadır; son anda yolculukta kullanılacak bir saat ister; satıcı hık mık eder: "Benimkini ister misiniz? Bunlar bu fiyatayken siz çok genç olmalıydınız, vb."; *yüreğimin kabarık olduğunu* bilmez.)

WERTHER, 67.

"Dünyanın bütün hazları"

DOLULUK. Özne, inatla, aşk ilişkisinde arzunun tümüyle karşılanması, bu ilişkinin kusursuz ve sanki sürekli başarısı dileğini ve olasılığını öne çıkarır: verilecek ve alınacak en Yüce İyiliğin cennetsi imgesi.

Rusbrock 1. "Dünyanın bütün hazlarını alın, tek bir hazda eritin ve tümüyle tek bir insanın üstüne yağdırın, bütün bunlar benim sözünü ettiğim erginin yanında hiç kalır." Öyleyse tümlük bir yağıştır: bir şey yoğunlaşır, üzerime atılır, beni serseme döndürür. Nedir böyle benliğimi dolduran? Bir tümlük mü? Hayır. Tümlükten yola çıkıp sonunda onu aşan bir şey: artansız bir tümlük, istisnasız bir toplam, yanında hiçbir şey bulunmayan bir yer ("ruhum dolmuş değil yalnız, taşmış da"). Doldururum (dolmuşum), biriktiririm, eksikliğin düzeyinde kalmam; bir *fazlalık* üretirim, doluluk da bu *fazlalığın* içinde gelir (*fazla* İmgelik'in düzenidir: *fazlalığın* dışına çıkar çıkmaz, yoksunluk duyarım; *tam* benim için *yeterli değil* anlamına gelir): şu "arzunun önceden sezindiği olabilirlikleri hazzın aşip geçtiği" durumu tanırım en sonunda. Mucize: her türlü "doyum"u arkamda bırakarak, ne doymuş, ne sarhoş durumda, doyunluğun sınırlarının ötesine geçerim, sonra, tiksintiyi, bulantıyı, hatta sarhoşluğu bulacak yerde... *Rastlaşımı* buluveririm. Ölçsüzlük beni ölçüye götürmüştür; İmge'ye yapışırım, ölçülerimiz aynıdır: tamlık, uygunluk, müzik: *yeterli değil*'le işimi bitirdim. O zaman, İmgesel'in kesin yükselişini, utkusunu gördüm.

Doluluklar: bunlar söylenmez — öyle ki, yanlış olarak, aşk ilişkisi uzun bir yakınmaya indirgenmiş görünür. Nedeni şu, mutsuzluğu güzel söyleyememek tutarsız bir şeydir, buna

RUSBROCK, 9, 10, 20.

karşılık, mutluluğun anlatımını bozmak bir suç gibi görünebilir: "ben" ancak yaralıyken konuşur; isteğim dolulukla yerine geldiği zaman ya da geldiğini anımsadığım zaman, dil korkak görünür gözüme: dilin, yani sıradanın, genelin dışına taşarım: "Öyle bir karşılaşma olur ki, sevinçten dayanılmaz bir şeydir, bazı bazı insan bu yüzden hiç indirgenir; taşma dediğim budur. Taşma, sözü edilemeyen sevinçtir."

Rusbrock

2. Gerçekte, *gerçekten* doluluğa erme şanslarımın benim için önemi yoktur (isterse sıfır olsun). Yalnızca, yıkılmaz biçimde, doluluk istemi parıldar. Bu istemle, kıyıdan ayrılıyorum: duyguları baskı altına almaktan kurtulmuş bir öznenin ütopyasını oluştururum kendimde: daha *şimdiden* bu özneyimdir. Bu özne özgürlüktür: en Yüce İyiliğe inanmak, en Yüce Kötülüğe inanmak kadar çılgınlıktır: Henrich von Ofterdingen felsefel açıdan Sade'in Juliette'yle aynı hamurdandır.

Novalis

(*Doluluk* kalıtların kaldırılması anlamına gelir: "...Sevincin kalıtçı ve çocuklara hiç gereksinimi yoktur — Sevinç kendi kendini ister, sonsuzluğu, aynı şeylerin yinelenmesini ister, her şey sonsuzcasına aynı kalsın ister." — Doluluğa ermiş aşkın yazmaya, iletmeye, üretmeye hiç mi hiç gereksinimi yoktur.)

Nietzsche

"Ötekinin hastasıyım"

ACIMA. Özne, sevilen nesnenin, aşk ilişkisi dışında şu ya da bu nedenle mutsuz ya da tehlikede olduğunu her gördüğü, sezdiği ya da bildiğinde ona şiddetli bir acıma duyar.

Nietzsche 1. "Ötekini onun kendisini duyduğu gibi duyduğumuzu var-
sayarsak —Schopenhauer buna *acıma* der, daha doğru olarak
acıda birleşme, acı birliği diye de adlandırılabilir— , o da Pas-
cal gibi kendini tiksindirici bulduğu zaman, ondan tiksini-
miz gerekir." Ötekinin sınırları varsa, çıldırmaktan korku-
yorsa, benim de sınırlar görmem, benim de çıldırmaktan
korkmam gerekir. Oysa, aşkın gücü ne olursa olsun, böyle
Michelet bir şey olmaz: heyecanlanırım, kaygılanırım, çünkü sevdiğim-
biz kişilerin acı çektiğini görmek korkunç bir şeydir, ama
aynı zamanda kuru, su geçirmez kalırım. Özdeşleşmem ku-
surludur: bir Anne'yim (öteki bende kaygı uyandırır), ama ye-
tersiz bir Anne'yim; içine kapandığım ölçülülüğün derinliği
oranında çırpınırım. Çünkü "içtenlikle" ötekinin mutsuzlu-
ğuyla özdeşleştiğim sırada, bu mutsuzlukta okuduğum şey
onun *bensiz* gerçekleştiği ve, kendi başına mutsuz olduğuna
göre, ötekinin beni bıraktığıdır: acı çekiyorsa ve nedeni ben
değilsen, onun için sayılmıyorum demektir: onu benim dı-
şımda kurduğu ölçüde, acısı beni hiçler.

2. O zaman, tersine dönüş: acısını bensiz çektiğine göre, ne
diye onun yerine acı çekmeli? Mutsuzluğu onu benden uzak-
lara götürüyor, öyleyse olsa olsa onun arkasından koşarak so-
luğumu tüketirim, ama onu yakalayabileceğimi, onunla bir
noktada birleşebileceğimi ummamalıyım. Öyleyse biraz ko-

NIETZSCHE, *Aurore*, I, aforizma 63, 73.

MICHELET: "Fransa hastasıyım", derken.

palım, belirli bir uzaklıkta durmasını öğrenelim. Başkasının ölümünden sonra yaşayan her öznenin dilinin ucuna şu bastırılmış sözcük gelir: *yaşayalım!*

3. Demek ki fazla *üstüne basmadan*, kendimden geçmeden acı çekeceğim ötekiyle. Hem çok duygusal, hem çok denetimli, hem çok aşıkça, hem çok düzenli olan bu davranışa bir ad verilebilir: *incelik*. İncelik acımanın "sağlıklı" (uygar, sanatsal) biçimi gibidir. (Ate yolunu şaşırmanın tanrıçasıdır, ama Platon Ate'nin inceliğinden sözeder: ayağı kanatlıdır, hafiften dokunur.)

Şölen

"Anlamak istiyorum"

ANLAMAK. Aşk oluntusunu birdenbire bir açıklanmaz nedenler ve tıkanmış çözümler düğümü gibi algılayınca, özne haykırır: "anlamak istiyorum (başıma geleni)!"

1. Aşk konusunda ne düşünüyorum? — Gerçekte, hiçbir şey düşünmüyorum. *Ne olduğunu* bilmeyi çok isterdim, ama, içinde olduğumdan, varoluş olarak görüyorum onu, öz olarak değil. Tanımak istediğim şey (aşk) konuşmak için kullandığım nesnenin (aşk söylemi) ta kendisi. Hiç kuşkusuz, düşünmem olanaklı, ama bu düşünce hemen imgelerin yinelemesine takılıp kaldığı için, hiçbir zaman düşünselliğe dönüşmüyor: mantığın dışında kaldığımdan (mantık birbiri dışında diller bulunduğunu varsayar), *iyi düşündüğümü* ileri süremem. Bunun için, yıl boyu aşk üstüne konuşup dursam da boşuna, kavramı ancak "kuyruğundan", İmgelik'in büyük akışı içinde dağılmış *flash*'lerle, kalıp sözlerle, anlatım şaşırtilarıyla yakalayabilirim; aşkın *yanlış yeri*'ndeyim, göz kamaştırıcı yerinde: "Her zaman en karanlık yer lambanın altıdır".

Reik

2. Filmin unutturamadığı aşk sorununu durmamacasına kafamda evirip çevirerek tek başıma sinemadan çıkarken, bir çığlık kopuyor içimden: *bitsin artık!* çığılığı değil, şu: *anlamak istiyorum* (başıma geleni)!

3. Bastırma: çözümlemek, bilmek, kendiminkinden başka bir dilde söylemek istiyorum; sabuklamamı kendi gözümde canlandırmak istiyorum; beni bölen, beni kesen şeye "karşıdan"

REIK: Reik'in andığı atasözü, 184.

Şölen

bakmak istiyorum. *Çılgınlığınızı anlayın: Apollon'a, bölünmüş (bir yumurta, bir üvez gibi bölünmüş) Erdişil'lerin yüzlerini, "bölünmüşlüklerini görsünler de o denli gözüpek olmasınlar diye" kesilme yerine çevirmesini söylediği zaman, Zeus'un buyruğu buydu. Anlamak — imgeyi bölmek, bilmezliğin yüce örgeni ben'i çözmek değil midir?*

A.C.

4. Yorum: çığlığınızın söylemek istediği bu değil. Bu çığlık da gene bir aşk çığlığı gerçekte: "Kendimi anlamak, kendimi anlatmak, tanıtmak, kucaklatmak istiyorum; biri beni yanına alsın istiyorum." İşte çığlığınızın anlamı.

Kökenbilim

5. Dizge değiştirmek istiyorum: artık gerçeği ortaya çıkar-mamak, yorumlamamak, bilinci bile bir uyuşturucuya dönüştürmek ve böylece gerçeğin gerisi olmayan görüsüne, büyük aydınlık düşe, önbilisel aşka erişmek istiyorum. (Ya bilinç —böyle bir bilinç— bizim insansal geleceğimiz olsaydı? Ya sarmalın ek bir dönüşüyle bir gün, günler içinde gözler kamaştırıcı bir gün, her türlü tepkisel düşüncü silinip de bilinç en sonunda açığın ve örtülünün, görünüşün ve gizli-nin yokoluşu olsaydı? Çözümlemeden gücü yoketmesi (hatta düzeltmesi ya da yöneltmesi) değil de yalnızca onu bir sanatçı gibi *süslemesi* istenseydi? Sürçmeler biliminin günün birinde kendi sürçmesini bulduğunu, bu sürçmenin de bilincin yemi, işitilmedik bir biçimi olduğunu tasarlayalım?)

ŞÖLEN, 81.

A.C.: mektup.

KÖKENBİLİM: Yunanlılar, sıradan düş *onar*'la önbilisel görü *hy-par*'ı (hiçbir zaman inanılmayan) birbirinden ayırdılar. Belir-ten J.-L.B.

"Ne yapmalı?"

DAVRANIŞ. Kararlaştırma betisi; aşık özne kaygı içinde sorular sorar kendine, çoğu kez anlamsız sorular: şu seçenek karşısında ne yapmalı? Nasıl davranmalı?

Werther

1. Sürdüremeli mi? Werther'in dostu Wilhelm Aktöre adamıdır, yani sağlam davranış bilimiyle uğraşır. Bu aktöre gerçekte bir mantıktır: ya şu, ya bu; bunu seçersem (belirlersem), o zaman, yeniden, ya şu, ya bu: böylece sürüp gider bu iş, bu seçenek çağlayanından en sonunda arı, —her türlü pişmanlıktan, her türlü titremeden arı— bir edim fışkırınca dek, Charlotte'u seviyorsun: *ya az çok umudun vardır, eyleme geçersin; ya hiç umudun yoktur, vazgeçersin*. "Sağlıklı" öznenin söylemi budur: *ya, ya da*. Ama aşık özne şöyle yanıt verir (Werther de böyle yapar): seçeneğin iki ögesinin arasına sızmaya çalışıyorum: yani: *hiç umudum yok, ama gene de...* Ya da şöyle: ben inatla seçmemeyi seçiyorum; akıntıyı seçiyorum: *sürdürüyorum*.

2. Davranış kaygılarım saçma, hep saçma, sonsuza dek. Öteki, durum gereği *ya da hiç* üzerinde durmadan, kendisini şu şu saatlerde bulabileceğim bir yerin telefon numarasını verecek olursa, çılgına dönerim hemen: telefon etmeli miyim, etmemeli miyim? (Bana ona telefon *edebileceğimi* söylemek hiçbir işe yaramaz —bildirinin nesnel, mantıklı anlamıdır bu— çünkü benim ne yapacağımı bilemediğim bu *izin*'in kendisidir.

Görünüşte sonucu olmayan, olmayacak olan şey saçmadır. Ama ben, aşık özne, yeni olan her şeyi, rahatsız eden her şeyi, bir olgu biçiminde değil, yorumlanması gereken bir gös-

WERTHER, 47.

terge biçiminde algılarım. Aşk açısından, olgu hemen göstergeye dönüştüğü için tutarlı olur: tutarlı olan olgu değil, göstergedir (yankısıyla). Öteki bana bu yeni telefon numarasını verdi ya neyin göstergesiydi bu? *Hemen*, gönlüm dileyince kullanma çağrısı mıydı, yoksa yalnızca *durum gerektirince*, zorunluluk nedeniyle kullanma çağrısı mı? Yanıtımın kendisi de bir gösterge olacak, öteki de ister istemez yorumlayacak, böylece, onunla benim aramda, gümbürtülü bir İmge kovalamacası başlayacaktır. *Her şey anlamlıdır*: bu önermeyle hesaba kaptırırım yakamı, kendi hazzımı kendim engellerim. Bazı bazı, bir "hiç" üzerinde (başkalarının diyecekleri gibi) düşünüp durarak yiyip bitiririm kendimi; o zaman, denize gömülüp de ayağını yere vuran biri gibi, silkinerek, *kendiliğimden* (kendiliğindenlik: büyük düş: cennet, güç, ergi) bir karara varmaya çalışırım: *iyi ya, değil mi ki istiyorsun, telefon et ona!* Ama çözüm boşunadır: aşk zamanı itki ile edimi bir çizgiye getirmeye, birleştirmeye izin vermez: küçük "acting-out"ların adamı değilim ben; çılgınlığım ılımlıdır, görünmez; *hemen* korkarım sonuçlardan, her türlü sonuçtan: "kendiliğinden" olan korkumdur — düşünüp tartmamdır.

Zen 3. *Karma* eylemlerin (nedenlerinin ve sonuçlarının) zincirlenidir (yıkım getiren zincirlenişleri). Buddha'cı karma'dan çekilmek ister; nedenlilik oyununu askıda bırakmak ister; göstergeleri kaldırmak, kılıgısal "Ne yapmalı?" sorusunu bilmezlikten gelmek ister. Ben bu soruyu sormaya hiç ara vermem ve karma'nın bu *nirvana* denilen askıda bırakmasına can atarım. Bunun için de, ne denli acılı olurlarsa olsunlar, şans sonucu, bana hiçbir davranış sorumluluğu yüklemeyen durumları bir tür dinginlik içinde karşılarım; acı çekerim, ama hiç değilse verilecek hiçbir kararım yoktur; aşk çarkı (düşsel) burada kendi başına, bensiz işler; elektronik çağda bir işçi gibi, ya da sınıfın en arkasındaki tembel öğrenci gibi, *orada* olmaktan başka hiçbir şey yapmam gerekmez: karma (çark, sınıf) benim önumde, ama bensiz uğuldar. Mutsuzluğun göbeğinde, çok kırsa bir süre, *bir tembellik köşeciği* ayarlayabilirim kendime.

Suç ortaklığı

SUÇ ORTAKLIĞI. Özne bir rakiple sevilen varlıktan sözettigini düşler, bu imge onda tuhaf bir biçimde bir suç ortaklığı hazzını geliştirir.

1. Kendisiyle sevilen varlıktan sözedebileceğim kişi, onu benim kadar, benim gibi seven kişidir: bakışım, karşıtım, rakibimdir (rakiplik bir yer sorunudur). Ötekini en sonunda *bunu bilen kişiyle* yorumlayabilirim o zaman; bir bilgi eşitliği, bir içerim ergisi oluşur; bu yorumda nesne ne uzaklaşmış, ne de parçalanmıştır; ikili söylemin içinde kalır, ikili söylemce korunur. Aynı zamanda hem İmge'yle, hem de olduğum şeyi yansıtan bu ikinci aynayla birleşirim (rakip yüzde korkumu, kıskançlığımı okurum). Aynı yöne yönelen iki bakışla nesnel doğası daha da güçlenen bu uzaktaki varlık çevresinde, her türlü kıskançlık askıya alınmış olarak, dopdolu bir gevezelik: bir deneye gireriz, sağlam ve başarılı bir deneye, öyle ya, iki gözlemci vardır ve iki gözlem de aynı koşullarda yapılır: nesne *kanıtlanmıştır*: anlarım ki *haklıyım* (mutlu olmakta, incinmiş olmakta, kaygılı olmakta).

Kökenbilim (Suç ortaklığı: sözcüğün Latince'deki kökeni *connivere* aynı zamanda demektir: göz kırparım, gözümü kırıp yumarım.)

2. Böylece şu çelişkiye gelinir: bu üçlü ilişkide *fazla* olan sevilen varlığın kendisidir nerdeyse. Kimi *zor durumlarda* görürüz bunu. Sevilen nesne rakibimden yakındığı, onu küçümsemediği zaman, bu yakınma karşısında nasıl yanıt vereceğimi bilemem: bir yandan, işime gelen —yerimi "sağlamlaştırır" görünen— bir açılmadan yararlanmaya kalkmamak "soylu" bir davranıştır; öbür yandan, tedbirliyimdir: benim de rakibimle aynı noktada yer aldığımı, böyle olunca, her türlü ruh-

bilim, her türlü değer ortadan kalktıktan sonra, günün birinde benim de küçümseme konusu olmamı hiçbir şeyin engelleyemeyeceğini bilirim. Bazı bazı kendim de rakibi bir ölçüde ötekine överim (özgür kişi olmak için mi?), öteki, tuhaf bir biçimde (beni pohpohlamak için mi?), buna karşı çıkar.

3. Kıskançlık üç (belirlenemez) değişkenli bir denklemdir: her zaman iki kişiyi birden kıskanır insan: sevdiğimi ve onu seveni kıskanırım. *Odiosamato* (İtalyanca'da "rakib"e böyle derler) benim *de* sevdiğimdir: ilgimi çeker, kafamı karıştırır, beni çağırır durur (Bakınız Dostoyevski'nin *Ebedi Koca'sı*).

D.F.: konuşma.

"Parmağım dikkatsizlikle..."

DOKUNUMLAR. Beti, arzulanan varlığın bedenine (daha kesin olarak tenine) kaçamak bir dokunmanın yol açtığı her türlü iç söylemi kapsar.

Werther 1. Dikkatsizlikle, Werther'in parmağı Charlotte'un parmağına dokunur, ayakları masanın altında birbirine değeri. Werther bu rastlantıların anlamından etkilenemeyebilirdi; benliğini bedensel olarak bu zayıf dokunum kuşaklarında yoğunlaştırabilir ve fetişçi bir biçimde, *yanıtı aldırmadan* (Tanrı gibi —kökeni budur— Fetiş yanıt vermez) bu parmak parçasının ya da kıvıltısız ayağın tadını çıkarabilirdi. Ama Werther sapkın değildir, aşiktir: her zaman, her yerde, en küçük şeyden anlam çıkarır, onu titreten de anlamdır: anlamın kuru içindedir. Her dokunum, aşık için, yanıtın sorusunu sorar: tenden yanıt vermesi istenir.

(Elin dokunumları —bitmez tükenmez romansı dosya—, avucun içinde ufacık devini, çekilmeyen diz, kanapenin arkılığı boyunca, sanki hiçbir şey yokmuşçasına uzanan kol, üzerine yavaş yavaş ötekinin başının yaslanması, ince ve gizli göstergelerin cennetsi alanı: bir şenlik gibi, duyuların değil, anlamın şenliği gibi.)

Proust 2. Charlus anlatıcının çenesini tutar ve büyülenmiş parmaklarını "bir berberin parmakları gibi" kulaklarına dek götürür. Başlattığım bu önemsiz deviniyi benim başka bir bölümüm sürdürür; bedensel olarak hiçbir şey kendisini kesmeden iki kola ayrılır, basit işlevden göz kamaştırıcı anlama, aşk isteği

WERTHER, 41.

PROUST, *le Côté de Guermantes*, II, 562.

anlamına geçer. Anlam (yazgı) elimi elektrikleştirir; ötekinin saydam olmayan bedenini yırtmak, onu (ister yanıt versin, ister çekilsin, ister boşversin) anlamın oyununa katılmaya zorlamak isterim: *konuşturacağım* onu. Aşk alanında, *acting-out* yoktur: hiçbir itki, belki hiçbir haz, yalnızca göstergeler, çılgınca bir söz etkinliği: en ufak fırsatta bile, istek ve yanıt dizgesini (dizisini) gerçekleştirme çabası.

Olaylar, engeller, terslikler

OLAĞAN ŞEYLER. Ufak, sıradan olaylar, engeller, önemsiz işler, bayağılıklar, saçmalıklar, aşk yaşamının kıvrıntıları; sanki rastlantı ona karşı dolap çeviriyormuşçasına, aşık öznenin mutluluk ereğini engelleyen her yankının olgusal çekirdeği.

1. "Çünkü bu sabah X... keyifliydi, çünkü ondan bir armağan aldım, çünkü sonraki randevu güzel düzenlendi, — ama, çünkü, durup dururken, bu akşam, X...'e rastladım, Y...'le birlikteydi, çünkü beni farkedince fısıldaştılar gibime geldi, çünkü bu karşılaşma durumun belirsizliğini, belki de X...'in iki yüzlülüğünü ortaya çıkardı — esenlik sona erdi."

2. Olay önemsizdir (her zaman önemsizdir), ama söylemimi tümüyle kendine çekecektir. Yazgıya benzer birşeylerin *hazırladığı*, önemli olaya dönüştürürüm hemen onu. Üzerime inen bir örtüdür, her şeyi de birlikte sürükler. Böylece sayısız ve önemsiz mi önemsiz durumlar Maya'nın kara peçesini, yanılısamaların, anlamların, sözcüklerin nakışını örer. Başıma geleni *sınıflandırmaya* girişirim. Şimdi oluntu prensesin yirmi döşeğinin altındaki bezelye gibi kıvrım oluşturacaktır; düşte oğul veren bir gündüz düşüncesi gibi, aşk söylemine alan açacak, o da İmgelik'in sermayesiyle gelişecektir.

Andersen

Freud

3. Oluntuda beni tutan ve içimde yankılanan şey neden değildir, yapıdır. İlişkinin tüm yapısı çekilen bir örtü gibi gelir bana doğru: oymaları, tuzakları, çıkmazları (sedef diviti süsleyen küçücük mercekte Paris'i ve Eiffel Kulesi'ni görebildiğim gibi). Suçlamam, kuşkulanmam, nedenler aramam:

FREUD, *l'Interprétation des rêves*, 64.

dehşetle düştüğüm durumun *genişliğini* görürüm; **kin adamı** değilim, yazgı adamıyım.

(Oluntu benim için bir belirti değil, göstergedir; bir dizgenin ögesidir, bir nedenselliğin çiçeklenmesi değil.)

4. Bazı bazı, isterikçe, oluntuyu kendi bedenim üretir: sevinçle beklediğim bir akşam toplantısına, iyi bir etki beklediğim törensi bir aşk ilanına, bir karın ağrısıyla, bir grippe engel olurum: isterik sesyitiminin bütün "ikame"leri.

Ötekinin bedeni

BEDEN. Sevilen bedenin aşık öznedeyarattığı her türlü düşünce, coşku, ilgi.

1. Bedeni bölünmüştü: bir yanda yumuşak, sıcak, gerçek bedeni —teni, gözleri—, öbür yandaysa sesi, kısa, ölçülü, uzaklaşma nöbetlerine tutulan sesi, bedeninin verdiği veremeyen sesi. Ya da şöyle: bir yanda bedeni, yumuşak, ılık, tam gerektiği kadar gevşek, ipeksi, beceriksiz havalarında, öbür yandaysa sesi —ses, hep ses— gür, güçlü, kibar, vb.

Proust 2. Bazı bazı bir düşünce takılır kafama: sevilen bedeni uzun uzun incelemeye başlarım (uyuyan Albertine'in karşısında anlatıcı gibi). *İncelemek* demek *karıştırmak* demektir: içinde ne olduğunu görmek istermiş gibi, arzumun mekanik nedeni karşıt bedendeymiş gibi ötekinin bedenini karıştırırım (zamanın ne olduğunu anlamak için çalar saati söken çocuklara benzerim). Bu işlem soğuk ve şaşkın bir biçimde sürdürülür; şaşkın, dikkatliyimdir, karşımda görülmedik bir böcek varmış da birdenbire ondan *korkmaz olmuşum* gibi. Bedenin kimi bölümleri bu *incelemeye* özellikle elverişlidir: kirpikler, tırnaklar, saçların dibi, fazlasıyla parça nitelikli nesnelere. Bir ölüyü fetişleştirmekte olduğum kesin. Kanıtı da şu: incelediğim beden kımlıtsızlığından çıkarsa, *bir şey yapmaya* kalkarsa, arzum değişir, örneğin ötekinin *düşündüğünü* görürsem, arzum sapkın olmaktan çıkar, yeniden imgesel olur, bir İmge'ye, bir Bütün'e dönerim: yeniden, severim.

(Yüzünün, bedeninin her şeyini görüyordum, soğukça: kirpikleri, ayak parmaklarının tırnakları, kaşlarının, dudaklarının inceliği, gözlerinin minesini, şu ben, sigara içerken parma-

ğını uzatışı; içinde, hiçbir şey anlamadan, *arzumun nedenini* okuduğum bu renkli, çinileşmiş, camlaşmış heykelcik büyülemişti beni — büyülenme de gerçekte kopmanın son noktasıydı.)

Görüşme

BİLDİRİM. Aşık öznenin sevilen varlığı ölçülü bir coşuyla bol bol aşkından, ondan, kendinden, kendilerinden sözetme eğilimi: bildirim aşkın açığa vurulmasına yönelmez, aşk ilişkisinin biçimine yönelir, sonsuzca yorumlanan biçimine.

1. Dil bir deridir: dilimi ötekine sürterim. Parmak yerine sözcüklerim ya da sözcüklerimin ucunda parmaklarım varmış gibi. Dilim arzudan titrer. Coşku çifte dokunumdan gelir: bir yandan, bütün bir söylem etkinliği üstü kapalı, dolaylı olarak "seni arzuluyorum" diyen tek bir "gösterilen"i ortaya koyar, besler, dallandırır, patlatır (dil kendi kendine dokunarak doyuma ulaşır); öte yandan, ötekini sözcüklerime sararım, okşarım, sürtünürüm, sürtünmeyi sürdürürüm, ilişkiyi kendisine bağladığım yorumu sürdüreceğim diye yiyip bitiririm kendimi.

(Aşıkça konuşmak bir yere varmaya çalışmadan, bunalıma düşmeden harcamaktır; orgazmsız bir ilişki gerçekleştirmektir. Bu *coitus reservatus*'un yazınsal bir biçimi vardır belki: bu da Marivaux'ımsu aşk söyleşisidir.)

2. Yorumun itkisi yer değiştirir, değiştirimlerin yolunu izler. Başlangıçta öteki için sözederim ilişkiden; ama bir gizdeş karşısında da konuşabilirim: *sen*'den *o*'ya geçerim. Sonra da *o*'dan *birileri*'ne: aşk üzerine soyut bir söylem, nesne konusunda bir felsefe geliştiririm, bu da olsa olsa genelleşmiş bir gevezelik olur gerçekte. Buradan yolun geldiğim yönüne geri dönülürse, konusu aşk olan her sözün (takındığım tavır ne denli ilgisiz olursa olsun) ister istemez gizli bir demeç içerdiği söylenebilir (bilmediğimiz, ama orada, özdeyişlerimin ucunda olan birine seslenirim). *Şölen*'de de bu demeç vardır

Lacan belki: bir çözümleyimcinin, Sokrates'in önünde, Alkibiades'in seslendiği ve arzuladığı Agathon olabilir.

(Aşkın *atopia*'sı, onu bütün bilgiç yorumlardan kurtaran özellik, herhalde *sonuçta* ondan ancak *sıkı bir konuşu belirleyimine göre* sözetmenin olanaklı olmasıdır; ister felsefel, ister özdeyişsel, ister lirik, ister romansı olsun, aşk üzerine söylemde her zaman kendisine seslenen biri vardır, bu biri bir hayalet ya da gelecekteki bir yaratık durumuna girse bile. Biri için olmayınca, hiç kimse aşktan sözetme isteği duymaz.)

Sunu

SUNU. Gerçek olsun, tasarlanmış olsun, her aşk armağanına eşlik eden dil oluntusu ya da genel olarak öznenin sevilen varlığa bir şey adarken başvurduğu, gerçek ya da içte kalmış her davranış.

1. Aşk armağanı en büyük coşum içinde aranır, seçilir, alınır — öyle bir coşumdur ki ergi türündenmiş gibi görünür. Beğenilecek mi bu nesne, düş kırıklığı yaratmayacak mı, yoksa, tersine, fazla önemli gibi görünerek, sabuklamayı —ya da içine düştüğüm aldanışı— ortaya koymayacak mı, anlamaya çalışırım. Aşk armağanı gösterişlidir; imgesel yaşamı düzenleyen yiyip bitirici düzdeğişmeceye kapılarak tümünden ona yansıtırım kendimi. Bu nesneyle Tüm kendimi veririm sana, sana fallusumla dokunurum; bunun için deli gibi kıskırmışım, bunun için dükkân dükkân dolaşırım; bunun için en iyi fetişi, arzuna *kusursuzca* uyacak, parlak, başarılı fetişi bulacağım diye dayatırım.

Armağan dokunmadır, tenselliktir: dokunduğuma dokunacakmışın, üçüncü bir ten bizi birleştirir; X...'e bir atkı veririm, o da bunu takar: X... bana onu takma olgusunu *verir*; ayrıca, safça, böyle de düşünüp söyler. *Buna karşılık*, bütün arılık aktörelere armağanın veren ya da alan elden kopmasını ister: Buddha dinine girilirken, rahibe kişisel eşyaları ve üç giysisi bir "teskere" üstünde sunulur; rahip bunları eliyle değil, bir bastonla dokunarak kabul eder; böylece, gelecekte, kendisine verilecek —ve yaşayacağı— her şey bir masanın üstüne, yere ya da bir yelpazenin üstüne konulacaktır.

Zen

ZEN: Percheron, 99.

2. Şundan korkuyorum: verilen nesne kalleşçe bir **bozukluk** yüzünden iyi çalışmayabilir; örneğin verdiğim bir **kutuysa** (ne güçlüklerle bulunmuştur), kilit çalışmayabilir (**dükkânı** seçkin kadınlar işletmektedir; adı da "*Because I love*"dır bu dükkânın: *sevdiğim için* mi çalışmıyor ki?) O zaman armağan erinci söner, özne anlar ki, verdiği şey kendinde yoktur.

Ph.S. (Yalnızca bir nesne verilmez: X... ruhçözümleyimciye gittiğinden, Y... de ruhçözümleyimciye gitmek ister: aşk armağanı olarak ruhçözümleyim mi?)

Armağan ille de bir çöp değildir, gene de bir kalıntı olma iççağrısı içerir: aldığım armağanı ne yapacağımı bilemem, uzamıma uymaz, kalabalık eder, fazlalıktır. "Ne yapacağım senin armağanını!" "*Senin-armağanın*" aşk armağanının alay-adı olur.

3. Ötekine kendisine verileni (zaman, güç, para, beceri, başka ilişkiler, vb.) anımsatmak tipik bir "kavga" bahanesidir; çünkü her kavgayı başlatan yanıtta çağrı çıkarmaktır: *Ya ben! ya ben! Ben neler vermiyorum ki sana!* O zaman verilen şey aracı olduğu güç deneyimini ortaya çıkarır: "Sana senin bana verdiğinden daha fazlasını vereceğim, böylece sana egemen olacağım" (büyük kızılderili potlaçlarında bu yüzden iş köylerin yakılmasına, kölelerin boğazlanmasına kadar götürülüyordu).

Verdiğim şeyi bildirmek, aile örnekçesini izlemektir: *bak, senin için ne özverilerde bulunuyoruz; ya da: sana can verdim* (— *Ama ben ne yapayım ki bu yaşamı!* vb.). Verileni konuşmak onu bir alışveriş düzeni (özveri, daha fazlasını verme, vb.) içine sokmaktır; bunun karşıtı sessiz harcamadır.

PH.S.: konuşma.

Şölen 4. "Ey Phaidros, bu söylemi bu tanrıya sunuyorum..." Dil
R.H. verilemez (bir elden bir ele geçirilebilir mi?), ama sunulabilir
— öyle ya, öteki küçük bir tanrıdır. Verilen nesne adamanın
cafcacflı, görkemli söyleyiminde, sununun şiirsel devinisinde
silinir; bu ses *ölçülüyse* (metrik), ya da *şarkı* biçimindeyse (li-
rik), armağan kendisini söyleyen tek seste ululanır: tam *öv-
gü şiiri*'nin ilkesidir bu. Hiçbir şey veremeyince, sununun
kendisini sunarım, bütün söyleyeceğim onda erir:

Baudelaire

"Gönlümü ışıkla dolduran
Çok sevgiliye, çok güzele,
Meleğe, ölümsüz puta..."

Şarkı tümüyle yöneldiğinin içindedir, boş bildirinin değerli
ekidir, çünkü şarkı söylerken verdiğim şey aynı zamanda hem
bedenim (sesimle), hem de senin onu çarptırdığın sessizliktir.
(Aşk dilsizdir, der Novalis; yalnız şiir konuşturur onu.) *Şarkı
hiçbir şey demek istemez*: sana verdiğimi en sonunda burada
duyacaksın; çocuğun annesine uzattığı bir kıl, bir çakıltaşı
kadar yararsız olanda.

Figaro'nun
Düğünü

5. Aşk kendini dile getirmekte, anlatmakta güçsüzdür, gene
de bağırarak, haykırmak, her yana kendini yazmak ister: "*all'
acqua, all'ombra, ai monti, ai fiori, all'erbe, ai fonti, all'eco,
all'aria, ai venti...*"* Aşık özne herhangi bir yapıt yaratmaya
girişmeye görsün, bir sunu itkisine kapılır hemen. Hemen,
hatta daha önceden, sevdiğine, kendisi için çalıştığına ya da
çalışacağına vermek ister yaptığını. Adın yazılması armağanı
söyleyecektir.

Bununla birlikte, sunu ile metnin kendisini birleştiren övgü

ŞÖLEN: Agathon'un söylemi, 101.

R.H.: konuşma.

FIGARO'NUN DÜĞÜNÜ: Chérubin'in şarkısı (Perde I).

* İtalyanca, "suya, gölgeye, dağlara, çiçeklere, otlara, kaynak-
lara, yankıya, havaya, yellere..." (ç.n.)

şii bir yana, sunuyu izleyen şeyin (yani yapıtın kendisinin) sunuyla pek bir bağıntısı yoktur. Verdiğim nesne yineleyimsel değildir artık (sana sana verdiğimi veriyorum), yorumlanabilir şeydir, adandığı kişiyi fazlasıyla aşan bir anlamı (anlamları) vardır; adını yapıtımın üstüne yazsam da boşuna, bu yapıt "onlar" (başkaları, okurlar) için yazıldı. Demek ki yazının kendisinin yazgısı sonucu bir metnin aşk metni olduğu söylenemez, ama, ille de gerekiyorsa, ancak bir pasta ya da işlemeli bir terlik gibi "aşkla" hazırlandığı söylenebilir.

Hatta bir terlik kadar bile değil! Öyle ya, terlik senin ayağın için (senin ölçüne ve beğenine göre) yapılmıştır; pasta senin beğenine göre hazırlanmış ya da seçilmiştir: bu nesnelere senin kişiliğin arasında belirli bir uygunluk vardır. Ama yazıda bu gönül alıcılık yoktur. Yazı kurudur, küttür; bir tür merdanedir; ilgisiz, inceliksiz işler; yazgisından (ayrıca gizlemseldir de) sapmaktansa, "ana, baba, sevgili", herkesi öldürebilir. Yazdığım zaman, şu kesin gerçeğe boyun eğmem zorunludur (bu da, imgelemime göre, beni yaralar): yazıda iyi yüreklilik yoktur, yıldırı vardır daha çok: ötekini bunaltır, o da bunda armağanı görmek şöyle dursun, ustalığın, gücün, erginin, yalnızlığın kesinlenmesini okur. Sununun acı çelişkisi de bundan kaynaklanır: seni boğanı ne paahasına olursa olsun sana vermek istiyorum.

(Yazan bir öznenin yazısının kendi özel imgesinin yazısı olmadığını sık sık saptarız: beni "kendim için" seven yazım için sevmez (ben de bundan acı duyarım). Hiç kuşkusuz, aynı bedende iki "gösteren"i sevmek fazla gelir de ondan! Böylesine her köşede rastlanmaz. Olağandışı bir biçimde böyle bir şey olursa, bu rastlantı tam Uyum'dur, Yüce İyilik'tir.)

6. Demek ki senin için yazdığımı sana veremiyorum, işte buna boyun eğmem gerek: aşk sunusu olanaksızdır (her ikimizin de elinden kaçan bir yapıtı sana sunarmış gibi yaparak adını açıkça yazmayla yetinmeyeceğim). Ötekinin girdiği

işlem bir üstüne-yazılma değildir. Daha derin bir biçimde, içi-ne-yazılmadır, öteki yazılmış, metne girmiş, izini bırakmıştır, sayısız. Sen yalnızca bu kitabın sunulduğu kişi olsaydın, o çetin (sevilen) *nesne*-tanrı-durumundan çıkamayacaktın; ama metindeki varlığın, bunun için de orada tanınmaz olman, bir benzetme betisinin; bir fetişin varlığı değil, bir gücün varlığı; bu güç de, bu yüzden, hiç tehlikesiz bir güç değil. Öyleyse, kendini sürekli susturulmuş gibi duymak, kendi söyleminin sana aşık öznenin canavarca söylemi altında boğulmuş gibi görünmesi hiç önemli değil: *Teorema*'da, "öteki" konuşmaz, ama kendini arzulayanların her birine bir şey yazar — matematikçilerin "yıkım" (bir dizgeyi başka bir dizgenin bozması) dedikleri şeyi yapar: şu var ki bu dilsiz, bir melektir.

"Kendi kendimizin iblisleriyiz"

İBLİSLER. Bazı bazı aşık özneye öyle gelir ki, bir dil iblisinin etkisi altındadır; bu iblis onu kendi kendini yaralamaya ve — Goethe'nin deyimiyle— başka anlarda kendisi için aşk ilişkisinin oluşturduğu cennetten atmaya yönelir.

1. Belirgin bir güç, dilimi kendi kendime yapabileceğim kötülüğe doğru sürükler: söylemimin itici düzeni serbest bir tekerlektir: taktik nitelikte hiçbir gerçek düşüncesi olmadan, dil çığ gibi genişler. Kendime acı vermeye çalışırım, içimde beni yaralayabilecek imgeler (kıskançlık, bırakılış, alçalış imgeleri) uyandırmaya çalışarak kendimi kendi cennetimden koruyorum; yara açılınca da bir başka yara gelip durumu değiştirenceye dek sürdürürüm onu, başka imgelerle beslerim.

Goethe 2. İblis çoğuldur ("Benim adım Lejyondur"* , Markos, 5, 9). Bir iblis geri püskürtüldüğü zaman, onu en sonunda (rastlantı ya da çaba sonucu) susturduğum zaman, bir başkası başını kaldırıp konuşmaya başlar. Bir aşığın iblislerle dolu yaşamı bir kükürtatar yüzeyi gibidir; birbiri ardından kocaman (yakıcı ve çamurlu) kabarcıklar patlar; biri düşüp yatıştığı, kitleye döndüğü zaman, daha ötede bir başkası oluşur, kabarrır. "Umutsuzluk", "Kıskançlık", "Dışlanma", "Arzu", "Kararsızlık", "Gülünç Duruma Düşme Korkusu" (iblislerin en kötüsü) kabarcıkları birbiri ardından patlar durur, belirsiz bir düzen içinde: Doğa'nın *düzensizliğinin* ta kendisinde.

GOETHE: "Kendi iblislerimiziz, kendimizi cennetimizden atıyoruz" (*Werther*, not 93).

* Lejyon: Bir Roma askeri fırkası, takriben 6 000 nefer; **alıntı:** *Yeni Ahit*, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1988, s. 39. (ç.n.)

3. Bir iblisi nasıl geri püskürtmeli (çok eski sorun)? İblisler, hele dil iblisleriyse (başka ne olabilirler ki?), dil yoluyla çarpışır. Öyleyse bana (benim tarafımdan) fısıldanmış olan iblissi sözcüğü, yerine daha zararsız (örtmeceye giderim) bir başka sözcük koyarak (dilsel yeteneğim varsa) kovmayı umabilirim. Böylece: en sonunda bunalımdan çıktığımı sanıyordum, ama işte —uzun bir otomobil yolculuğunun sağladığı kolaylıkla— bir dil seline kapılıyorum, ötekinin düşüncesi, arzusu, özlemi, saldırısı içinde çırpınıp duruyor, bu yaralara bir de *gene düştüğümü* görmenin cesaret kırıklığını ekliyorum; ama Fransızca'nın sözcük dağarcığı gerçek bir ilaç dizelgesidir (bir yandan zehir, bir yandan ilaç): hayır, bir yeniden düşünüş değil bu, önceki iblisin son bir *çırpınması*.

Domnei

BAĞIMLILIK. İnsanların, sevilen nesneye tutsak olmuş aşık öznenin durumunun ta kendisi olarak gördüğü beti.

Cortezia
Şölen

1. Aşkta vasallık mekanizması dipsiz bir saçmalık ister. Öyle ya, bağımlılığın tüm arılığı içinde ortaya çıkması için, en gülünç koşullarda patlaması, korkaklıktan söylenemez olması gerekir: bir telefon beklemek bir bakıma fazla kaba bir bağımlılıktır; onu inceltmem gerekir, alabildiğine: öyleyse, eczanede, tutsağı olduğum aygıtın yanına dönmemi geciktiren kadınların gevezeliğine sinirleneceğim; ama, kaçırmak istemediğim bu telefon benim için yeni bir tutsaklaşma nedeni olacağına göre, sanki bağımlılığımın alanını korumak ve bu bağımlılığın işlenmesini sağlamak için var gücümle çalışıyorum diyeceği gelir insanın: bu bağımlılık deli ediyor beni, üstüne üstlük, bu deli olma beni alçaltıyor.

(Bağımlılığımı üstleniyorsam, benim için isteğimi *belirtme* yolu olduğu için üstleniyorum: aşk alanında, saçmalık bir "zayıflık" ya da "gülünçlük" değildir: güçlü bir göstergedir: ne denli saçmaysa, o denli anlam iletir ve o denli güç olarak kesinlenir.)

2. Öteki her şeyin kararlaştırıldığı ve bana gelen her şeyin indiği bir üst konuta, bir Olimpos'a yerleşmiştir. Bu kararlar bazen basamak basamak iner, çünkü öteki de kendini aşan bir makamın tutsağıdır; böylece iki kez uyruğumdur: hem sevdiğimin, hem de onun bağlı olduğunun uyruğu. O zaman ho-

CORTEZIA: "courtois" aşk, aşk vasallığı üzerine kurulmuştur (*Domnei* ya da *Donnoi*).
ŞÖLEN, 59.

murdanmaya başlarım; çünkü son nesnesi olduğum bu yüksek karar bana tümünden haksız gibi görünür: Yazgı'da kendim için seçtiğim "trajik" uyruk değilim artık. Aristokratik erkin demokratik hak isteklerinin ilk yumruklarını yediği şu tarihsel evreye geri dönmüşüm: "*Bunu benim çekmem için bir neden yok, vb.*"

(Yer aldığım herhangi bir düzende, karışık takvimiyle tatil seçimi, bu ilk hak isteklerini çok güzel kamçılar.)

Taşkınlık

HARCAMA. Aşık öznenin hem aşkı salt bir harcama, "hiç yoluna" yitirme düzenine sokmayı amaçlamasını, hem de bu konuda duralmasını belirten beti.

Werther 1. Albert dümdüz, töreye bağlı, uygun bir kişidir, intiharın bir korkaklık olduğunu söyler (daha nicelerinden sonra). Werther içinse, tam tersine, bir gerilimden geldiğine göre, intihar bir zayıflık değildir: "Sevgili dostum, bütün varlığı germek bir güç kanıtıysa, fazla büyük bir gerilim neden zayıflık olsun?" Demek ki, tutku-aşk bir güçtür ("bu şiddet, bu ısrarlı, bu dizginlenmez tutku"), eski *ischus* kavramını (*ischus*: güç, gerilim, kişilik gücü) ve, bize daha yakın olarak, Harcama kavramını anımsatabilecek bir şeydir.

Yunanca

(Tutku-aşkın kuralları çiğneyen gücünü sezinlemek istersek bunu anımsatmamız gerekir: duygusallığın görülmedik bir güç olarak yükselişi.)

Werther

2. Werther'de, belirli bir anda, iki düzen karşı karşıya gelir. Bir yanda, zamanını, yetilerini, servetini hesapsızca harcayan genç aşık vardır; öbür yandaysa ona ders veren beğeni yoksulu (memur): "Zamanınızı iyi düzenleyin... Servetinizi iyi hesaplayın, vb." Bir yanda ölçü ve karşılık düşüncesinden uzak bir biçimde her gün aşkını harcayan aşık Werther vardır, öbür yanda malını, mutluluğunu tutumlulukla kullanan koca Albert. Bir yanda, burjuvaca bir doygunluk düzeni, öbür yanda

WERTHER, 53 ve 124.

YUNANCA: Stoacılık kavramı (*Les Stoiciens*).

WERTHER, 12; Werther ve Albert konusunda yeniden ele almışı, 113.

sapkın bir dağıtma, har vurup harman savurma, *çılgınlık (furor wertherinus)* düzeni.

Werther (Bir lord, sonra bir İngiliz piskoposu *Werther*'in yol açtığı intihar salgınına Goethe'nin başına kaktılar. Goethe buna tam *ekonomik* terimlerle karşılık verdi: "Sizin tecimsel düzeniniz binlerce kurban aldı, birkaç kurban da *Werther*'in almasını neden hoşgörmüyorsunuz?")

3. Aşk söylemi hesaptan arınmış değildir: ya belirli bir doyum elde etmek, ya belirli bir yaradan kaçınmak, ya da içimden, onun yararına, *yok yere* harcadığım incelik gömüsünü (boyun eğmek, gizlemek, kırmamak, eğlendirmek, inandırmak, vb.) ötekine göstermek için mantık yürütürüm, bazı bazı hesap yaparım. Ama bu hesaplar birer kızgınlıktır yalnızca; son bir kazanç düşüncesi yoktur: harcama sonsuza dek açıktır, güç, amaçsızca, akıp gider (sevilen nesne bir amaç değildir: bir terim-nesne değil, bir şey-nesnedir).

Blake 4. Aşk Harcaması sürekli, dursuz duraksız, geri dönüşsüz olarak kesinlendiği zaman, taşkınlık denilen ve Güzellik'e denk olan şu parlak ve ender şey doğar. "Taşkınlık Güzellik'tir. Sarnıç saklar, kaynak taşar." Aşk taşkınlığı, Narkissos'sal açılışını, çoğul ergisini (daha) hiçbir şeyin dizginlemediği çocuğun taşkınlığıdır. Kederler, bunalımlar, intihar atılımları bu taşkınlığı kesebilir, çünkü aşk söylemi durumların *bir ortalaması* değildir; ama böyle bir dengesizlik beni sapıncıyla, bir bakıma katlanılmaz lüksüyle damgalayan şu kara düzenin bir parçasıdır.

WERTHER: "*furor wertherinus*", Giriş, XIX. — Goethe'nin yanıtı: Giriş, XXXII.

BLAKE: alıntılayan N. Brown, 68.

Donmuş dünya

GERÇEKSİZLİK. Aşık öznenin dünya karşısında duyduğu gerçek yokluğu, gerçeğin çekilmişliği duygusu.

I. "Bir telefon bekliyorum, bu bekleyiş her zamankinden de fazla kaygılandırıyor beni. Bir şey yapayım diyorum, pek beceremiyorum. Odamda dolaşıyorum: bütün nesnelere — yakınlıkları her zaman beni rahatlatan nesnelere— gri çatılar, kentin sesleri, her şey cansız, kopuk, ıssız bir yıldız gibi, içinde hiçbir zaman insan yaşamamış bir Doğa gibi donmuş görünüyor gözüme."

II. "Sevdiğim bir ressamın albümünü karıştırıyorum; ancak ilgisizce yapabiliyorum bunu. Şu resmi beğeniyorum, ama imgeler donmuş, bu da canımı sıkıyor."

III. "Ağızına kadar dolu bir lokantada, dostlar arasında, acı çekiyorum (aşık olmayan biri için anlaşılmasın bir sözcük). Acı kalabalıktan, gürültüden, dekordan geliyor bana (*kitsch*). Avizelerden, cam tavanlardan bir gerçekdışı kılıfı düşüyor üstüme."

IV. "Bir kahvede yalnızım. Pazar günü, öğle yemeği saati. Camın öbür yanında, bir duvar afişinde, Coluche suratını buruşturup sersemce bakıyor. Üşüyorum."

Sartre (Dünya bensiz dolu, *Bulantı*'daki gibi; bir camın ardında yaşama oyunu oynuyor; dünya bir akvaryumun içinde; her şeyi hemen yakınımda, gene de ayrılmış, başka bir tözden yapılmış görüyorum; sürekli olarak kendimden dışarıya düşüyorum, baş dönmesiz, göz kararmasız, *kesinlik* içinde, esrar

çekmişim gibi. "Ah, önümde uzanan görkemli Doğa, gözlerime cilalanmış bir minyatür kadar donmuş görüldüğü zaman...")

2. Dinlemek zorunda olduğum (katılmak zorunda olmasam da) her konuşma etimi tırmalıyor, bitiriyor beni. Anlıyorum ki, başkalarının benim dışında kaldığım dilini bu başkaları saçma mı saçma bir biçimde, gereğinden fazla kullanıyorlar: kesinliyor, karşı çıkıyor, takışıyor, gösteriş yapıyorlar: Portekiz'den, köpek sevgisinden ya da *Petit Rapporteur*'ün son sayısından bana ne? Dünyayı —öteki dünyayı— genelleşmiş bir isteri gibi yaşıyorum.

3. Gerçeksizlikten kurtulmak —onun gelişini geciktirmek— için, dünyaya kızgınlık yoluyla bağlanmak istiyorum. Bir şeylere karşı bir *söylem geliştiriyorum*: "Roma'da inince, bütün İtalya'nın gözümün önünde değerden düştüğünü görüyorum; vitrinlerde tek bir mal istek uyandırmıyor bende; on yıl önce bir ipek gömlekle incecik yazlık çoraplar aldığım Via dei Condotti boyunca, işporta mallarından başka bir şey bulamıyorum. Hava alanında, bugün 'Corpus Christi' diye taksi benden (yedi bin yerine) on dört bin lireden istedi. Bu ülke iki tabloda da değerini yitiriyor: beğeni ayırımını yok ediyor, sınıfların bölünmesini değil, vb." Öte yandan, beni canlı tutan, dünyaya bağlayan bu saldırganlığın bırakılmışlık duygusuna dönüşmesi için biraz daha ileri gitmem yetiyor: gerçeksizliğin donuk sularına giriyorum. "Piazza del Popolo'da (tatil günü), herkes konuşuyor, herkes görünme durumunda (dil dediğimiz de bu değil midir: bir görünme durumu), aileler, aileler, gösteri yapan *maschi*'ler, hüznü ve telaşlı halk, vb." Ben fazlayım, ama, çifte keder, dışında bırakıldığım şey bende istek uyandırmıyor. Gene de bu söyleme biçimi son bir dil teliyle (iyi Tümce'nin teliyle) uzaklaşmakta ve yavaş yavaş

genç Werther'in cilalı minyatürü gibi donmakta olan (Doğa, bugün, Kent olmuş) gerçeğin kıyısında tutuyor beni.

4. Gerçeği bir iktidar düzeni gibi yaşıyorum. Coluche, lokanta, ressam, bir tatil günü Roma, hepsi de kendi varolma dizgesini zorla benimsetiyor bana. Saygısızlık yalnızca bir *doluluk* değil midir? Dünya dolu, doluluk da onun dizgesi, son aşığılama olarak bu dizge kendisiyle iyi ilişkilerde bulunmam gereken bir "doğa" olarak sunulmuş: "normal" (aşktan bağışık) olmak için Coluche'ü eğlenceli, J. lokantasını iyi, T.'nin resmini güzel, "Corpus Christi"yi canlı bulmam gerekir: iktidara yalnızca katlanmam değil, ayrıca onunla yakınlık kurmam gerekir: gerçeği "sevmek" mi? Aşık açısından (aşığın *erdem*i açısından) ne tiksinti verici durum! Sainte-Mariedes-Bois'da Justine gibi.

Sade

Dünyayı düşman olarak gördüğüm sürece ona bağlı kalırım: *deli değilim*. Ama, bazı bazı, kızgınlık eriyince, hiçbir dilim kalmaz artık: dünya "gerçekdışı" değildir (öyle olsaydı onu konuşabilirdim: gerçekdışı sanatları, hem de çok büyükleri vardır), ama gerçeksizdir: gerçek kaçmıştır, hiçbir yerde değildir, öyle ki, elimin altında hiçbir yön (hiçbir örnek) yoktur: Coluche'le, lokantayla, ressamla, Piazza del Popolo'yla bağıntılarımı tanımlama durumuna gelemem. Ne tutsağı, ne suç ortağı, ne tanıyısam, iktidarla ne ilişkim olabilir?

5. Kahvede, yerimden, camın ardından, Coluche'ü görüyorum, orada, donmuş, çalışkanca kaçık. Onu ikinci derecede budala buluyorum: budalayı oynadığı için budala. Bakışım amansız, bir ölünün bakışı gibi; ne denli eğlenceli olursa olsun, hiçbir oyuna gülmüyorum, hiçbir göz kırpmayı kabul etmiyorum; her türlü "çağrışımsal alışverişi"ten kopmuşum: afişin üstünde, Coluche beni çağırıyor: kahvenin camı bi-

Freud

FREUD, "çağrışım alışverişi", Freud, isteri ve uyutum konusunda — ya da Chertok, uyutum konusunda?

lincimi ikiye bölmüş.

6. Kimi zaman dünya *gerçekdışı* (onu farklı biçimde konuşuyorum), kimi zaman *gerçeksiz* (onu güçlkle konuşuyorum). Aynı gerçek çekilmesi değil bu (derler). İlk durumda, dünyaya yönelttiğim yadsıma bir *düşlem* içinden dile gelir: bütün çevrem İmgelik dediğimiz işleve göre değer değiştirir; o zaman aşık dünyadan ayrılır, bir başka yandan aşkının oluntularını ve ütopyalarını düşselleştirdiğinden onu gerçekdışı kılar; İmge'ye bırakır kendini, bu imgeye göre her "gerçek" rahatını kaçırr. İkinci durumda, gerçeği gene yitiririm, ama hiçbir düşsel "ikame" bu yitimi karşılayamaz: Coluche'ün afişi karşısında otururken, "düşlemem" (ötekini bile); İmgelik'de bile değılimdir artık. Her şey donmuş, taşlaşmış, değışmez olmuştur, yani *yerlerine hiçbir şey konulamaz*: İmgelik (geçici olarak) geçerliliğini yitirmiştir. İlk evrede nevrozluyumdur, her şeyi gerçekdışına dönüştürürüm; ikinci evrede, çıldırmışım, gerçeksizleştiririm.

Lacan

(Bununla birlikte, herhangi bir yazı ustalığıyla, bu ölümü *söylemeyi* başarırım, yeniden yaşamaya başlarım; karşı savlar çıkarabilir, ünlemler koparabilir, şarkılar söyleyebilirim: "Gök ne kadar mavi, umut ne kadar büyüktü! — Umut yenildi, kaçtı kara göge doğru", vb.)

Verlaine

7. Gerçekdışı söylenebilir, bol bol (binlerce roman, binlerce şiir). Ama "gerçeksiz" söylenemez; öyle ya, onu söylersem (beceriksiz ya da fazla yazınsal bir tümceyle onu yakalayabilirsem), içinden çıkmış olduğum için söylerim. İşte Lozan garının büfesindeyim; iki Vaud'lu gevezelik ediyor; birdenbire, benim için gerçeksizliğin boşluğuna düşüş başlıyor; ama bu çok hızlı düşüşe belirgelerini verebiliyorum; gerçek-

LACAN, *le Séminaire*, I, 134.

VERLAINE, "Colloque sentimental", *les Fêtes galantes*, 121.

sizlik bu işte, diyorum kendi kendime: "Lozan garının büfesinde bir İsviçreli sesiyle söylenmiş bir kalıp söz". Bu boşluğun yerinden çok canlı bir gerçek fıskırdı: Tümce'nin gerçeği (yazan bir deli hiçbir zaman tümünden deli değildir; bir *numaracı*'dır: hiçbir Deliliğe Övgü olanaklı değildir).

8. Bazı bazı, çok kısa bir süre, uyanır ve düşüşümü tersine çeviririm. Yurt dışında, alışılmış küçük dünyamdan uzakta, bilinmedik bir büyük otelin odasında kaygı içinde bekler dururum, sonra birden güçlü bir tümce yükselir içimde: "*Ama burada işim ne benim?*" O zaman aşk *gerçeksiz* görünür.

("Nesneler" neredeler? Aşk uzamında mı, toplum uzamında mı? "Nesnelerin çocuksu tersyüzü" nerede? Çocuksu olan ne? "Sıkıntının, acıların, kederlerin, hüznlerin, ölümün, gölgenin, karanlığın şarkısını söylemek" mi — aşğın yaptığı söylendiği gibi? Yoksa, tersine: dünya üzerine, onun acımasızlıkları, uzlaşmazlıkları, kazançları, *genelliği* üzerine konuşmak, çene çalmak, gevezelik etmek mi — başkalarının yaptığı gibi?)

Lautréamont

Roman / dram

DRAM. Aşık özne kendi aşk romanını kendisi yazamaz. Anlatmadan yüksek sesle söylediği olayı ancak çok eski bir biçim bağrına basabilir.

Werther

1. Werther, dostuna yolladığı mektuplarda, aynı zamanda hem yaşamının olaylarını anlatır, hem de tutkusunun etkilerini; ama bu karışımı isteyen yazındır. Öyle ya, bir günlük tutacak olursam, bu günlüğün gerçek anlamda olayları anlattığından kuşku duyulabilir. Aşk yaşamının *olayları* öylesine önemsizdir ki, ancak sonsuz bir çabayla gelir yazıya: *kendini yazarken* kendi dümdüzlüğünü ortaya koyan şeyi yazmak cesaretini kırar insanın: "X... 'e rastladım, yanında Y... vardı", "Bugün X... telefon etmedi", "X... 'in suratı asıktı", vb.: bunlarda kim bir öykü görür ki? Olay (çok küçüktür), ancak (çok büyük) yankılanması içinde varolur: *Yankılanmalarımın günlüğü* (incinmelerimin, sevinçlerimin, yorumlarımın, nedenlerimin, gelgeç isteklerimin günlüğü): kim bundan bir şey anlar ki? Ancak Öteki yazabilirdi romanımı.

Nietzsche

2. Anlatı (Roman, Tutku) olarak, aşk, kutsal anlamda, gerçekleşen bir öyküdür: tamamlanması gereken bir *izlencedir*. Benim içinse, bu öykü *şimdiden gerçekleşmiştir*; çünkü olay denilen şey, konusu olduğum, olduktan sonra da yinelediğim (ve beceremediğim) büyülenmedir yalnızca. Bu sözcüğe Nietzsche'nin verdiği anlamı verirsek, aşık olma bir *dram*'dir: "Eskil dramda tumturaklı konuşma sahneleri vardı, bu da eylemi dışarda bırakırdı (eylem sahneden *önce* ya da sahnenin *arkasında* gerçekleşmişti)." Aşk büyülenmesi (arı "uyutum" anı) söylemden *önce* ve bilincin sahne-önününün *arkasında* ol-

NIETZSCHE, *le Cas Wagner*, 38.

muştur: aşk "olay"ı ayinsel türdendir: kendi kendime kendi yerel söylencemi, kendi kutsal tarihimi söylerim, bu olmuş bitmiş (donmuş, ilaçlanmış, her türlü edimden sıyrılmış) olayın anlatılması da aşk söylemidir.

Derisi yüzülmüş

DERİSİ YÜZÜLMÜŞ. Aşık öznenin kendisini yaralanabilir, en hafif yaralara bile açık kılan, özel duyarlılığı.

Freud 1. "Hemen incinen tözden bir küreyim." Derim yok (okşayışlara var yalnız). Aşktan sözederken —*Phaidros*'un Sokrates'ine öykünerek— Derisi Yüzülmüş demek gerekir, Tüyleri Yolunmuş değil.

R.H. Ağacın direnci çivinin sokulduğu yere göre değişir; ağaç eşyönlü değildir. Ben de öyle; benim kendi "ince noktalar"ım vardır. Bu noktaların haritasını bir ben bilirim; dışsal olarak gizemli davranışlara göre, şundan ya da bundan kaçınarak, şunu ya da bunu arayarak, kendimi onlara göre yönlendiririm; bu ruhsal akupunktur haritası bir önlem olarak yeni tanıdığım kişilere dağıtılsın isterdim (üstelik, bana daha çok acı çektirmek için *de* kullanabilirlerdi bunları).

Winnicott 2. Ağacın damarını bulmak için (marangoz değilsek) bir çivi çakıp iyi gömülüp gömülmediğine bakmak gerekir. Benim ince noktalarımı bulmak için de çiviye benzer bir araç vardır: şaka; pek şaka kaldırmam. İmgelik gerçekten ciddi bir şeydir ("ciddilik anlayışı"yla hiçbir ilgisi yoktur: aşık içi rahat insan değildir): aydaki çocuk (*aysıl*) oyunbaz değildir; ben de, aynı biçimde, oyuna kapalıyım: oyun durmamacasına ince noktalarımın birine dokunma tehlikesi gösterdiğinden değil yalnızca, herkesi eğlendiren şey bana uğursuz görüldüğü için de; bana takılmak tehlikelidir: çabuk kızdığım, alıngan olduğum

FREUD, *Essais de psychanalyse*, 32.

R.H.: konuşma.

WINNICOTT, *Fragment d'une analyse* (yorumlayan J.-L.B.).

için mi? — Daha çok yumuşak, yıkılabilir olduğum için, ki-
mi ağaçların damarı gibi.

(İngeseli'nin egemenliği altındaki kişi gösterenin oyununa
"girmez": fazla düşünmez, söz oyununa başvurmaz. Yazdı
mı yazısı bir İmge gibi düzdür, sözcüklerin okunabilir bir yü-
zeyini yeniden kurmak ister hep: kısacası, çağcıl metine göre
(o da, tersine, İngelik'in yokoluşuyla tanımlanabilir) tarihe
aykırıdır: roman yoktur artık, öykünölmüş İmge yoktur: çün-
kü Öykünme, Canlandırma, Örneksime kaynaşmanın biçim-
leridir: modaları geçmiştir.)

Dile gelmez aşk

YAZMAK. Bir "yaratım"da (özellikle yazmada) aşk duygusunu "dile getirme" isteğinin yol açtığı tuzaklar, tartışmalar ve çıkmazlar.

Şölen 1. İki güçlü söylen bizi aşkın estetik yaratımda yüceltilebileceğine, yüceltilmesi *gerektiğine* inandırmış: Sokrates söyleni (sevmek "bir yığın güzel ve görkemli söylem yaratmaya" yarar) ve romantik söylen (tutkumu yazarak ölümsüz bir yapıt yaratacağım).

Werther Bununla birlikte, eskiden bol bol ve iyi resim çizen Werther, Charlotte'un portresini yapamaz (ancak silüetini çizebilir, kendisini de işte bu silüet tutsak etmiştir). "Çevremde dünyalar yaratmamı sağlayan kutsal, canlandırıcı gücü... yitirdim."

Hayku 2. "Güz dolunayı,
Tüm gece boyunca
Dolaştım durdum gölün çevresinde."

Kederi söylemek için bu "tüm gece boyunca"dan daha etkin dolaylı anlatım yoktur. Ben de denesem mi?

"Bu yaz sabahı, körfezde nefis bir hava,
Çıktım
Bir türüzotu koparmaya."

ya da:

"Bu yaz sabahı, körfezde nefis bir hava,
Uzun süre oturdum masamın başında,
Hiçbir şey yapmadan."

ŞÖLEN, 144 (bir de 133).

WERTHER, 102.

HAYKU: Basho'nun.

ya da:

"Bu sabah, körfezde nefis bir hava,
Kımıldamadan oturup
Burada olmayanı düşündüm."

Bir yandan, hiçbir şey söylememektir bu; bir yandan, gereğinden fazlasını söylemek: *denk getirmek* olanaksız. Anlatım isteklerim, olağanüstü bir durumu özetleyen, çok donuk bir haykuyla büyük bir bayağılıklar kervanı arasında gidip geliyor. Yazmak için hem fazla büyük, hem fazla zayıfım: *onun yanındayım*, onun, her zaman sakınlı, sert, kendinden yardım isteyen çocuksu ben'e ilgisiz olanın. Hiç kuşkusuz, aşk dilimle iş birliği içinde (onu dilim sürdürüyor), ama yazıma *yerleşmiyor*.

3. *Kendimi yazamam*. Kendini yazacak olan bu ben hangisi? Yazıya girdikçe, yazı onu söndürür, gereksiz kılardı; gittikçe ilerleyen bir bozulma başlardı, yavaş yavaş ötekinin imgesi de sürüklenirdi bunun içine (bir şey *üzerine* yazmak onu geçersiz kılmaktır), sonucu ancak *neye yarar?* olabilecek bir tiksinti başlardı. Aşk yazısını engelleyen şey anlatımlılık yanılsamasıdır: yazar olarak ya da yazar olduğunu düşünen kişi olarak, dilimin *etkileri* konusunda aldanmayı sürdürüyorum: "acı" sözcüğünün hiçbir acıyı dile getirmediğini, bunun sonucu olarak da onu kullanmanın yalnızca hiçbir şey iletmemek olduğunu bilmemekle kalmayıp, hemen sinirlendirmek (gülünçlük de cabası) olduğunu bilmiyorum. Birileri "içtenlikten" el çekmeden yazı yazılamayacağını öğretmeliydi bana (hep Orpheus söylene: geriye dönmemek). Yazının istediği ve hiçbir aşığın içi parçalanmadan veremeyeceği şey, İmgelik'inden *biraz* özveride bulunması ve böylece dili içinde azıcık gerçeğin yükselmesini sağlaması. En iyi koşulda bile,

FRANÇOIS WAHL: "Hiç kimse burda biraz imgeselini kurban etmeden 'kendi' diline yükselemez, bu nedenle dilde bir şey gerçekten yola çıkarak etkinlik gösterir" ("Düşüş", 7).

bütün üretebileceğim, İmgelik'in yazısıdır; bunun için de yazının İmgelik'inden vazgeçmem, —kendimi dilimin etkisine bırakmam, onun aşkın ve ötekisinin çifte imgesine yöneltmekten geri durmayacağı haksızlıklara (aşağılamalara) katlanmam— gerekir.

Jacob
Boehme

İmgelik'in dili ütopyanın dilinden başka bir şey olamaz; tümüyle kökten, cennetsi dil, Adem'in dili, "doğal, bozulma ya da yanılısamadan uzak, duyularımızın duru aynası olan, duyumsal dil (*die sensualische Sprache*)": "Duyumsal dilde, bütün ruhlar aralarında konuşur, başka hiçbir dile gereksinimleri yoktur, çünkü bu dil doğanın dilidir."

Bukureşliev

4. Aşk yazmak istemek, dilin *kargaşasını*, dilin aynı zamanda hem *gereğinden fazla*, hem *gereğinden az*, aşırı (*ben'in sınırsız yayılımıyla*, coşku seliyle) ve yetersiz (aşkın üzerine yıkıp düzleştirdiği izgelerle) olduğu şu şaşkınlık bölgesini göğüslemektir. Çocuk-oğlunun ölümü karşısında, Mallarmé yazmak için (yalnızca yazı kırıntıları yazmak söz konusu olsa da) ana baba bölünmesine boyun eğer:

Anne, ağlıyor

Ben, düşünüyorum

Ama aşk ilişkisi beni *atopos*, bölünmez bir özne yaptı: kendi kendimin çocuğuyum: aynı zamanda hem baba, hem anneyim (benim, ötekinin): işi nasıl bölebilirim ki?

5. Öteki için yazmadığımı bilmek, yazacağım bu şeylerin hiçbir zaman beni sevdiğime sevdirtmeyeceğini bilmek, yazının hiçbir eksikliği karşılamadığını, hiçbir şeyi yüceltmediğini, tam da *senin olmadığın yerde* olduğunu bilmek — yazının başlangıcı budur.

JACOB BOEHME: alıntılaman N. Brown, 95.

BUKUREŞLİEV, *Thrène*, Mallarmé'nin bir metni üstüne (*Tombeau pour Anatole*, yayımlayan J.-P. Richard).

Hayalet gemi

DOLAŞI. Her aşkın tek olarak yaşanmasına ve öznenin onu ilerde başka yerde yineleme düşüncesini yadsımasına karşın, bazı bazı aşk arzusunun bir tür dağılışını sezinler birden kendinde; o zaman ölünceye dek aşktan aşka dolaşmaya yargılı olduğunu anlar.

1. Aşk nasıl biter? — Ne, biter mi ki? Gerçekte, hiç kimse —ötekiler dışında hiç kimse— hiçbir şey bilmez bu konuda; bir tür günahsızlık, bu sonsuzluğa göre tasarlanmış, kesinleşmiş, yaşanmış şeyin sonunu gizler. Sevilen nesne ne olursa olsun, ister silinsin, ister Dostluk bölgesine geçsin, onun ortadan silindiğini görmem: bitmiş aşk artık ışıldamayan bir uzay gemisi gibi bir başka dünyaya doğru uzaklaşır: sevilen çın çın çınıyordu, işte birdenbire *boğuklaşmıştır* (öteki hiçbir zaman beklendiği zaman ve beklendiği gibi silinmez). Bu olgu aşk söyleminin bir zorunluluğundan kaynaklanır: ben kendim (aşık özne) aşk öykümü sonuna dek kuramam: ancak başlangıç için ozanım (anlatıcıyım); bu öykünün sonu, tıpkı kendi ölümüm gibi, başkalarınındır; onun dış, söylensel öyküsünü yazmak başkalarına düşer.

2. Ne derlerse desinler, kendi cesaret kırıklıklarım ne olursa olsun, aşk bir gün beni mutlu edebilirmiş gibi, En Yüce İyilik olanaklıymış gibi davranmakta dayatırım. Sanki aşk aracılığıyla bir başka mantığa (salt olan artık tek olmak zorunda olmadığından), bir başka zamana (aşktan aşka, dikey anlar yaşamam), bir başka müziğe (bu ses, bu belleksiz, her türlü kurmadan kopmuş, kendinden önce ve sonra geleni unutmuş olan bu ses de müzikseldir) ulaşıyormuşum gibi, salt aşkın yerine kolaylıkla bir başka salt aşkı getiren eytişim bundan kaynaklanır. Arar, başlar, denerim, daha ötelere giderim, ama bitirdiğimi bilmem hiçbir zaman: Ankakuşu'nun öldüğü söy-

lenmez, yeniden doğduğu söylenir yalnızca (ölmeden yeniden doğabilir miyim ki?)

Werther İstedığıme erişemediğim, gene de *kendimi öldürmediğim* andan sonra, aşk dolaşısı kaçınılmaz olur. Werther bile yaşamıştı bunu — "zavallı Léonore"dan Charlotte'a geçerken; devinim durmuştu, orası doğru; ama, yaşamış olsaydı, aynı mektupları bir başka kadına yazardı.

R.S.B. 3. Aşk dolaşısının gülünç yanları vardır: sadakatsiz öznenin hızına göre, az ya da çok hızlı bir baleye benzer; ama aynı zamanda bir büyük operadır da. Lanetlenmiş Hollandalı sonsuzca sadık bir kadın bulamadığı sürece denizde dolaşmaya yargı-lıdır. Ben bu Uçan Hollandalı'yım; belki en derin çocukluğumun en eski zamanlarında, beni tanrı İmgelik'e adanmış olan ve bir başkası bu sözü alıp bana geri çevirinceye dek limandan limana "Seni seviyorum" demeye yönelten bir söz illeti-ne düşürmüş eski bir iz yüzünden, dolaşmadan (sevmeden) duramam; ama olanaksız (dayanılmaz ölçüde tam) yanıtı hiç kimse üstlenemez, ve dolaşı sürüp gider.

Benjamin Constant 4. Bir yaşam boyunca, bütün aşk "başarısızlıkları" birbirine benzer (nedeni de açıktır: hepsi aynı zayıflıktan kaynaklanır). X... ve Y... "isteğime" yanıt vermesini, "gerçeğime" katılmasını bilemediler (istemediler); dizgelerini azıcık oynatamadılar; biri ötekini yinelemekle kaldı. Gene de X... ile Y... birbirleriyle karşılaştırılmaz; yeniden başlama gücünü onların farklılıklarında, alabildiğine indirgenmiş farklılık örnekçesinde buluyorum. Beni canlandıran "sürekli değişebilirlik" (*in inconstantia constans*), bütün karşılaştıklarımı aynı işlevsel tip (isteğime yanıt vermemek) altında ezecek yerde, yalancı ortaklıklarını şiddetle parçalar: dolaşı sıraya dizmez, ışıldatır: işte ayrım buradadır. Böylece, işlemenin sonuna dek, bir ayrımdan ötekine gidip dururum (ayrım adlandırılmaz olan rengin son durumudur; ayrım Başa-çıkılmaz olandır).

R.S.B.: konuşma.

"Kollarının seven dinginliğinde"

KUCAKLAŞMA. Aşk kucaklaşması devinisi, bir süre, özne için, sevilen varlıkla tam bir birleşme düşünü gerçekleştirir gibi olur.

Duparc

1. Çiftleşme dışında (o zaman İngelik kimin umurundadır), şu öteki kucaklaşma vardır: kımıltısız sarılış: kendimizden geçmiş, büyülenmişiz: uykudayız, uyumadan; uyuklamanın çocuksu şehveti içindeyiz: öyküler anlatmanın zamanıdır, se-sin zamanıdır, gelip beni kımıltısızlaştırır, dondurur, anneye dönüştür bu ("kollarının seven dinginliğinde", der Duparc'ın bestelediği bir şiir). Bu yenilenen akraba sevişmesinde, her şey askıdadır: zaman, yasa, yasak: hiçbir şey tükenmez, hiçbir şey istenmez: bütün arzular yok olmuştur, çünkü hepsi de kesinlikle doyurulmuş görünür artık.

2. Bununla birlikte, bu çocuksu kucaklaşmanın ortasında, cinsellik ister istemez beliriverir; aykırı akraba kucaklaşmasının dağınık şehvetini keser; arzu mantığı işlemeye başlar, ele-geçirme-isteği geri döner, çocuğun resmi üzerinde olgun kişi belirir. Aynı zamanda iki özneyimdir o zaman: analığı ve cinselliği isterim. (Aşık şöyle tanımlanabilir: kamışı kalkan bir çocuk: genç Eros gibi.)

3. Kesinleme anı: bir süre için, şu var ki bitmiş, *bozulmuş* bir süre için, bir şey başarılmıştır: isteklerime ulaştım (on-ların karşılanmasının doluluğuyla bütün arzularım yok oldu): isteklerin yerine getirilmesi diye bir şey vardır, onu geri ge-

DUPARC. "Chanson triste (Kederli Şarkı)", Jean Lahor'un şiiri. Kötü şiir mi? Ama "kötü şiir" aşık özneyi yalnız kendisinin olan söz düzleminde: *anlatım*'da yakalar.

tirmekten bıkmayacağım: aşk öyküsünün bütün dolambaçlı yollarında iki kucaklaşmanın çelişkisini —uymazlığını— yeniden bulmakta, yenilemekte dayatacağım.

İmgeliğin sürgünü

SÜRGÜN. Aşk durumundan vazgeçmeye karar verince, özne, hü-
zün içinde, İmgelik'inden sürgün olduğunu görür.

- Werther 1. Werther'i intihar etmekten vazgeçtiği düşsel anda (düşle-
min kendisi içinde) düşünüyorum. Kala kala sürgünlük kal-
mıştır artık ona: Charlotte'tan uzaklaşmak değil (bunu daha
önce de bir kez yapmış, sonuç alamamıştır), onun imgesin-
den sürgün olmak, daha da kötüsü, İmgelik denilen şu sabuk-
layan gücü tüketmek. O zaman, "bir tür uzun uykusuzluk"
başlar. Ödenecek bedel budur: kendi yaşamıma karşılık İm-
ge'nin ölümü.
- Hugo
Freud

(Aşk tutkusu bir sabuklamadır; ama sabuklama garip değildir;
herkes ondan sözeder, artık evcilleştirilmiştir. Gizlemsel olan
sabuklamanın yitirilmesi'dir: neyin içine dönülür?)

2. Gerçek yasta, bana sevilen nesnenin artık varolmadığını
"gerçek deneyimi" gösterir. Aşk yasında, nesne ne ölmüş, ne
uzaklaşmıştır. İmgelinin ölmesi gerektiğine ben karar veri-
rim (bu ölümü belki ondan gizlemeye dek de giderim). Böy-
lece, bu garip yas sürdükçe, iki karşıt mutsuzluğa katlanmam
gerekecektir: ötekinin burada olmasından (elinde olmadan be-
ni incitmeyi sürdürür) acı çekmek ve ölmüş olmasına (hiç de-
ğilse kendisini sevdiğim biçimiyle) üzülme. Böylece (eski
alışkanlık) gelmeyen bir telefon yüzünden kaygılanırım,
ama, böyle bir kaygıdan vazgeçmeye karar verdiğime göre,

HUGO: "Sürgün bir tür uzun uykusuzluktur" (*Pierres*, 62).

FREUD: "Yas, ben'i, nesnenin öldüğünü bildirerek ve ben'e ya-
şamda kalma özencesini sunarak ondan vazgeçmeye **kışkırtır**"
(*Métapsychologie*, 219).

aynı zamanda, *ne olursa olsun*, bu susuşun önemsiz olduğunu düşünmem gerekir: bana telefon etmesi yalnızca aşk imgesinin gereği idi; bu imge silindikten sonra, ister çalsın, ister çalmasın, telefon saçma varlığına yeniden kavuşur.

(Bu vazgeçişin en duyarlı noktası *bir dili* —aşk dilini— *yitirmem* gerekmesi değil midir? "Seni seviyorum"lar bitmiştir artık.)

3. İmge için yas tutuş, başaramadığım ölçüde, beni kaygılı yapar; ama başardığım ölçüde de hüzünlü kılar. İmgesel'in dışına sürülmek "iyileşme"nin zorunlu yoluysa, burada ilerlemenin hüznü olduğunu söylemek gerekir. Bu hüznü karakaygı değildir, —en azından eksik bir karakaygıdır (hastalıkla bir ilgisi yoktur)— çünkü kendimi suçlamam, bitkinlik de duymam. Hüznüm sevilen varlığın yitirilmesinin soyut kaldığı şu karakaygı diliminde kalır. Yokluk iki katına çıkmıştır: aşık olmanın acısını çektiğim zamanda yaptığımı bile yapamam: mutsuzluğu bile kullanamam. O günlerde, arzuluyor, düşünüyor, uğraşıyordum; önümde erişilecek bir şey vardı, yalnızca geciktirilmiş, tersliklerle çevrilmişti. Şimdi hiçbir yanık yok; her şey durgun, en kötüsü de bu. Bir düzenle doğrulanmakla birlikte —benim yaşamam için imge ölür—, aşk yasının hemen her zaman bir kalıntısı vardır: bir sözcük durmamacasına geri gelir: "Ne yazık!"

Freud

4. Aşk kanıtı: sana İmgelik'imi kurban ediyorum — eskiden bir saç sundukları gibi. Böylece belki de (hiç değilse böyle diyorlar) "gerçek aşk"a erişeceğim. Aşk bunalımıyla ruhçözümleyim tedavisi arasında bir benzerlik varsa, hastanın ruhçözümleyimcisinin yasını tuttuğu gibi sevdiğimin yasını tutarım: yüceltmeyi kaldırırım, tedavi ve bunalım da böyle bi-

FREUD: "Kimi durumlarda, yitiğin daha az somut türden olduğu görülebilir. Örneğin nesne gerçekten ölmemiş, yalnızca aşk nesnesi olarak yitirilmiştir..." (*Métapsychologie*, 194).

ter anlaşılır. Bununla birlikte, belirttiklerine göre, bu kuram, çözümleyiminin de hastasının yokluğuna katlanması gerektiğini unutup (bu olmayınca çözümlemenin hiç sonu gelmeyebilir); aynı biçimde, sevilen varlığın —rahatını kaçıran bir İmgelik'i kendisine kurban edersem— kendi düşüşünün karakaygısına düşmesi gerekir. Kendi yasıyla birlikte ötekinin bu karakaygısını da öngörmek ve yüklenmek gerekir, bu da bana acı verir, *çünkü onu hâlâ sevmekteyim*.

Gerçek yas, sevilen nesneyi yitirmekten acı çekmek değildir; bir gün, ilişkinin teninde, kesin bir ölümün belirtisi gibi bir küçük leke saptamaktır: ilk kez sevdiğime kötülük ederim, hiç kuşkusuz istemeden, ama *şaşkınlığa da kapılmadan*.

5. Aşk İmgelik'inden kopmaya çalışırım: ama İmgelik, iyi sönmemiş kömür gibi, için için yanar; yeniden tutuşur; vazgeçilmiş olan yeniden çıkar ortaya; iyi kapanmamış mezardan uzun bir çılgılık yükselir birdenbire.

(Kıskançlıklar, kaygılar, cinlenmeler, söylemler, istekler, belirtiler, aşk arzusu yeniden tutuşmuştu. Sanki son bir kez, çılgınca, ölecek olan birine —kendisi için öleceğim birine— sarılmak istiyordum gibi bir şeydi: bir ayrılık yadsınması gerçekleştiyordum.)

ANTOINE COMPAGNON, "Öksüz çözümlemesi".

FREUD: "Bu başkaldırma bazı bazı öylesine güçlüdür ki, özne bu yüzden gerçeğe sırt çevirip sanrılı bir arzu psikoza yardımıyla yitirilen nesneye sarılabilir" (*Métapsychologie*, 193).

WINNICOTT: "Yitiğin duyulmasından hemen önce, çocukta, yüceltme nesnesinin aşırı kullanımında, bu nesnenin anlamını yitirdiği korkusunun yadsınması görülebilir" (*Jeu et Réalité*, 26 vs.).

Portakal

CANSIKICI. Sevilen varlığın ilgisinin, kendisine ikinci dereceden rakipler gibi gelen kişilere, nesnelere ya da işlere yöneldiğini gördüğü zaman, aşık öznenin kapıldığı hafif kıskançlık duygusu.

Werther

1. Werther: "Bir yana ayırdığım portakallar, en son kalanlar, çok iyi bir etki yaptı, ancak, kibarlık gereği, yanındaki patavatsız kadına verdiği her dilimde, sanki yüreğim deliniyordu." Dünya ötekini kendileriyle paylaşmamız gereken patavatsız komşularla doludur. Dünya kesinlikle budur: *bir paylaşma zorunluluğu*. Dünya (toplum) rakibimdir. Cansıkıcılar durmamacasına rahatsız eder beni: bir rastlantı sonucu karşınıza çıkıp da zorla masanıza oturan uzak bir tanıdık; lokantada bayağılıkları ötekini gözle görülür bir biçimde, kendisiyle konuşup konuşmadığının bile ayırımına varmasını önleyecek ölçüde büyüleyen masa komşuları; ötekinin daldığı bir nesne, hatta, örneğin bir kitap (kitabı kıskanırım). Kaçamak bir biçimde ikili ilişkinin üstüne bir çizgi çeken, suçortaklığını bozan ve benimliğine son veren her şey cansıkıcıdır: "Benim de malımsın," der dünya.

2. Charlotte portakalını kibarlığından ya da, isterseniz, iyiliğinden paylaşır; ama bunlar aşığı yatıştırmayan nedenlerdir; Werther, herhalde, "Başkalarına verdiği göre, bu portakalları onun için bir yana ayırmama değmezmiş hani," diye düşünür. Toplumsal töremler karşısında her türlü boyun eğme sevilen varlığın bir tür yaltaklanması gibi görünür, bu yaltaklanma da onun imgesini bozar. Çözumsuz çelişki: bir yandan, kusursuz bir nesne olduğuna göre, Charlotte'un "iyi"

WERTHER, 24.

olması gerekir; öbür yandan da bu iyiliğin beni temellendiren ayrıcalığı yoketme sonucunu vermemesi. Bu çelişki bulanık bir kine dönüşür; kıskançlığım belirsizdir: cansıkıcıya yöneldiği kadar onun isteğini pek rahatsız olmuş gibi görünmeden karşılayan sevilen varlığa da yönelir: ötekilere, ötekine, kendime *sinirlenirim* (bundan bir "kavga" çıkabilir).

Solmak

SOLMAK. Sevilen varlığın anlaşılmasız ilgisizliğini aşık özneye yöneltmediği ya da, dünya olsun, rakip olsun, bir başkası yararlanma dile getirmediği zaman bile, her türlü bağıntıyı koparır gibi görünmesinden kaynaklanan acılı deney.

1. Metinde, seslerin solması iyi şeydir; anlatının sesleri gider, gelir, silinir, birbirine biner; kim konuşuyor, bilinmez; bu konuşur, budur hepsi: imge yoktur artık, dil vardır yalnız. Ama öteki metin değildir, bir imgedir, tek ve kaynaşmış; ses silinince, yok olan bütün imgedir (aşk tek sesli, manyaktır; metin ayrışık yapılı, sapık).

Ötekinin solması, ortaya çıkınca, bana kaygı verir, çünkü nedensiz ve sonuçsuz gibi görünür. Hüzünlü bir ılgım gibi, öteki uzaklaşır, sonsuzluğa doğru gider ve ben ona ulaşacağım diye didinip dururum.

(Bu giysinin çok moda olduğu zamanlarda, bir Amerikan firması *jean*'lerinin açılmış mavisini övüyordu: *it fades, fades and fades*.* Sevilen varlık da böylece silinir, yavanlaşır durur: çılgınlık duygusu, bu deliliğin şiddetli durumundan da arı.)

Proust (İç parçalayıcı solma: anlatıcının büyükannesi, ölmeden bir süre önce, zaman zaman, görmez, işitmez olur; artık çocuğu tanımaz, ona "şaşkın, kuşkulu, öfkeli bir havayla" bakar.)

2. Kimi karabasanlarda Anne sert bir yüzle, soğuk bir havaya bürünmüş olarak görünür. Sevilen varlığın solması, Kötü Anne'nin tüyler ürpertici dönüşü, aşkın açıklanmaz geri çekilişi, Gizemcilerin çok iyi bildikleri bıraktırır: Tanrı vardır, Anne buradadır, *ama artık sevmemektedirler*. Yıkılmış deği-

PROUST, *le Côté de Guermantes*, 334.

* Solar, solar, solar. (ç.n.)

lim, ama *burada bırakılmışım*, bir kalıntı gibi.

Jean de
la Croix

3. Kıskançlık daha az acı çektirir, çünkü öteki canlı kalır. Solma'da, öteki her türlü arzuyu yitirir gibi görünür, Gece'ye mal olmuştur. Öteki bırakmıştır beni, ama bu bırakılmışlık onun da tutulduğu bırakılmışlıkla ikilenir; böylece imgesi yıkanmış, elenmiştir; artık hiçbir şey beni ayakta tutamaz, ötekinin başka yana yönelteceği arzu bile: kendisi de yaşlı bir nesnenin yası içindeyim (buradan, bu arzu bize yönelmediği zaman bile, başkasının arzusuna ne denli gereksinimimiz olduğunu anlayabiliriz.)

Odisseia

4. Öteki solma'ya kapılınca, ancak şu zavallı sözcükler: "*İyi değilim*" sözcükleri aracılığıyla söyleyebileceği bir kaygı dışında hiçbir nedene dayanmadan uzaklaşınca, uzakta bir sis içinde oynar gibi görünür; hiç de ölmemiştir, ama Gölgele bölgesinde, *bulanık yaşar*; Odisseus onları görmeye gidiyor, onları anıyordu (*Nekuia*); aralarında annesinin gölgesi vardı; ben de böylece ötekine sesleniyor, ötekini anıyorum, Anne'yi, ama gelen bir gölgeden başka bir şey değil.

5. Ötekinin solması sesindedir. Ses sevilen varlığın yok oluşunu taşır, belirtir, bir bakıma da gerçekleştirir, çünkü ölmek sese özgüdür. Sesi oluşturan şey, sanki hemen bir anı oluveriyormuş ve başka hiçbir şey de olamazmış gibi ölmek zorunda olması nedeniyle, onda içimi parçalayan şeydir. Sesin bu hayalet varlığı bükündür. Her sesin kendisinde tanımlandığı bükün, susmakta olandır, bozulan ve yokolan şu sesli pütürdür. Sevilen varlığın sesini ancak ölü, anılmış, beynimin içine, kulağımın çok ötesinde anımsanmış olarak tanırım; çok

JEAN DE LA CROIX: "Her türlü nesneye duyulan iştahdaki haz yoksunluğuna *Gece* diyoruz" (alıntılayan Baruzi, 408).

ODISSEIA: XI. şarkı.

hafif, gene de anıtsal ses, ancak silinip gittikten sonra varlık kazanan nesnelere olduğuna göre.

(Uyumuş, bırakılmış ses, saptamanın, uzak olayın, ak yazgının sesi.)

6. Sevilen ve yorgun bir sestən daha iç parçalayıcı bir şey yoktur: gücü tükenmiş, azalmış, nerdeyse kanı çekilmiş ses, dünyanın ta öbür ucundaki, çok uzaklarda soğuk sulara gömülecek ses: silinmek üzere dir bu ses, yorgun varlığın ölmek üzere olduğu gibi: yorgunluk sonsuzluğun ta kendisidir: bitmesi bir türlü bitmez. Bu kısa mı kısa, zayıflığı yüzünden nerdeyse hoyrat ses, sevilen ve uzak sesin bu *nerdeyse hiçliği* canavarca bir tıkaç olur içimde, bir cerrah kafamın içine kocaman bir pamuk tampon sokuyormuş gibi.

Freud 7. Freud, *dinlemeyi* çok sevmekle birlikte, telefonu sevmezmiş anlaşılır. Telefonun bir *seskakişımı*, ilettiği şeyin de *kötü ses*, yalancı iletişim olduğunu sezdiği, önceden gördüğü için mi? Hiç kuşkusuz, telefonla ayrılığı yadsımaya çalışırım — annesini yitirmekten korkan çocuğun durmamacasına bir ipe oynaması gibi; ama telefonun teli iyi bir geçişim nesnesi değildir, cansız bir ip değildir, anlamla yüklüdür, birleşmenin değil, uzaklığın anlamıyla: telefonda duyulan, sevilen, yorgun ses: bütün kaygısıyla solma. Önce, bu ses bana ulaştığı zaman, burada olduğu, sürdüğü zaman (büyük bir güçlkle) tümüyle tanımam onu; sanki bir maskenin altından çıkıyormuş gibi (Yunan tragedyasında maskelerin büyüsel bir işlevi varmış, derler: sesin kökenini yeraltına bağlamak, onu

Winnicott

FREUD: Martin Freud, *Freud, mon père*, 45.

WINNICOTT: "Anneye, çocuğun ayrılıktan korktuğunu, telefona başvurularak bir dostun ayrılığı yadsındığı gibi, çocuğun da ip oyunu aracılığıyla ayrılığı yadsımaya çalıştığını açıkladım" (*Jeu et Réalité*, 29).

bozmak, yerinden etmek, yeraltı dünyasından getirmek). **Sonra**, öteki telefonda her zaman yola çıkış durumundadır; **iki kez** gider, sesiyle ve sessizliğiyle: kim konuşacaktır? **Birlikte** susarız: iki boşluğun tıkanıklığı. Telefondaki ses, "**Senden ayrılacağım**," der her saniye.

Proust (Büyükannesine telefon ettiği zaman, Proust'un anlatıcısının yaşadığı kaygı oluntusu: telefondan kaygı duymak: aşkın gerçek imzası.)

8. Gelip İmge'yi bozan her şey ürpertir beni. Demek ki ötekinin yorgunluğu da ürpertir: rakip nesnelere en acımasızıdır. Yorgunluğa karşı nasıl savaşıılır? Görüyorum ki, bana kalan tek bağ bu yorgunluk, öteki *bana vermek üzere*, bitkin durumda, ondan bir parça koparır. Ama önüme konulan bu yorgunluk çıkını ne yapmalı? Bu armağan ne söylemek ister? *Beni bırakın mı? Beni bırakmayın mı? Hiç kimse yanıt vermez, çünkü verilmiş olan yanıt vermeyenin* ta kendisidir.

Blanchot (Hiçbir aşk romanında, bir kişinin *yorgun* olduğunu söylediklerini görmedim. Bana Yorgunluk'tan sözedilmesi için Blanchot'yu beklemem gerekti.)

PROUST, *le Côté de Guermantes*, 134.

BLANCHOT: eski konuşma.

Kusurlar

KUSURLAR. Günlük yaşamın birtakım çok önemsiz durumlarında, özne sevilen varlığa karşı bir kusur işlediğini sanır ve bundan dolayı bir suçluluk duyar.

1. "**** garına daha yeni gelmişlerdi ki, ikinci mevkilerin ve lokantalı vagonun yerini belirten bir şema gördü, ama bir şey söylemedi; ilerde, eğri peronun ta ucunda, öyle uzak görünüyorlardı ki, treni beklemek üzere, X... 'i oraya götürmek gibi enikonu manyakça önlemi almaktan çekinmişti; bir korkaklık olurdu bu, Demir Yolları'nın kurallarına aşırı bir boyun eğiş olurdu, öyle düşünüyordu: ilanlara uyma, geç kalma korkusu, bir garda şaşkına dönme, yaşlılara, emeklilere özgü bir manyaklık değil mi? Hem sonra, ya aldanıyorsa? Peron boyunca, şu elleri paketlerle dolu, topallayan insanlar gibi koşmak ne gülünç! — Gene de böyle oldu: tren garın önünden geçti ve çok uzakta durdu. X... onu çabucak öpüp öne doğru koştu; deniz mayolu birkaç genç tatilci de aynı şeyi yaptı. Bundan sonra, çok ilerideki son vagonun arka bölümünden başka bir şey göremedi artık. Ne bir el sallama (olanak yoktu), ne bir allahsızmarladık. Tren kalkmıyordu. Gene de, kalmak kesinlikle yararsız olmakla birlikte, kımıldamay, perondan ayrılmayı göze alamıyordu. Bir tür simgesel zorunluluk (küçük bir simgeciliğin çok güçlü zorunluluğu), tren (içinde X... 'le) burada bulunduğu sürece, kalmaya zorluyordu onu. Kısacası, kımıldamıyordu, ıssız peronun üstünde, budalaca, çok uzaktaki tren dışında hiçbir şey görmeden, kimselerce görünmeden — sonuçta tren gitsin diye sabırsızlanarak. Ama ilk kendi gitmek kusur olurdu, uzun süre kafasını karıştırırdı belki."

Cortezia

2. Bağıllık'ta her çatlak bir kusurdur: *Cortezia*'nın kuralıdır bu. Sevilen nesneye karşı basit bir bağımsızlık davranışında bulundum mu bu kusur doğar; tutsaklığıma son vermek için "kendimi öne çıkardığım" (insanların ortak öğüdüdür bu) her seferde, suçluluk duyarım. O zaman, suçlu olduğum şey, çelişkin bir biçimde, bağıllığının yükünü hafifletmek, ölçüsüz rahatsızlığını azaltmak, kısacası (insanlara göre) "başarmak"tır; sonuçta, güçlü olmak korkutur beni, beni suçlu kılan "efendilik"tir (ya da onun basit devinisi).

Nietzsche

3. Her acı, her mutsuzluk bir haksızlık, bir kusur düşüncesiyle bozulmuştur, der Nietzsche: "Acı günahsızlığından yoksun bırakılmıştır." Tutku-aşk (aşk söylemi) durmamacasına bu bozulmaya yenik düşer. Oysa bu aşkta günahsız bir acı, günahsız bir mutsuzluk olasılığı bulunabilirdi (salt İmgelik'e bağlı kalsaydım, kendimde yalnızca annesinden ayrılmış çocuğun acısını üretseydim), o zaman içimi parçalayanı tartışma konusu yapmazdım, hatta acıyı *kesinleyebilirdim*. Tutkunun günahsızlığı bu olurdu: hiç de arılık değil, yalnızca Kusun'un yadsınması. Aşık, Sade'in kahramanları gibi günahsız olabilir. Yazık ki, acısını genellikle ikizi, Haksızlık, kamçılar durur: ötekenden, "babamdan korktuğumdan çok" korkarım.

Şölen

ŞÖLEN: Phaidros: "Tutkun bir adam kötü bir şey yaparsa [...] o sırada babasından çok dostunca görülmeğe korkar" (43).

"Özel günler"

BAYRAM. Aşık özne sevilen varlıkla her karşılaşmayı bir bayram gibi yaşar.

Lacan 1. Bayram beklenen şeydir. Vadedilmiş birliktelikten beklemediğim, iştirilmedik bir haz toplamı, bir şölendir; yalnızca varlığı bile bir doyum doluluğunu muştulayan, bir doyum doluluğu anlamına gelen insanı görünce gülümseyen çocuk gibi sevinirim: benim için "bütün iyiliklerin kaynağı" karşımda olacaktır.

Werther "Tanrı'nın sevgili kullarına ayırdığı günler kadar mutlu günler yaşıyorum; başıma ne gelirse gelsin, sevinçleri, yaşamın en arı sevinçlerini tatmadığımı söylemeyeceğim artık."

Werther 2. "Bu gece —söylerken titriyorum— onu kollarımda tutuyordum, sıkıca göğsüme bastırıyordum, aşk sözleri fısıldayan dudaklarını durmamacasına öpüyordum, gözlerim gözlerinin sarhoşluğunda boğuluyordu! Tanrım! Şimdi bile bu yakıcı sevinçleri anımsamaktan, varlığımın en derin yerinde yeniden yaşamaktan göksel bir mutluluk duyuyorsam, cezalandırılacak bir insan mıyım!"

Jean-Louis Bouttes Bayram, Aşık için, Aysıl için, bir sevinmedir, bir patlama değildir: yemeğin, konuşmanın, sevginin, kesin haz vaadinin tadını çıkarırım: "uçurumun yukarısında yaşama sanatı".

(Peki, birinin bayramı olmak hiçbir şey değil mi sizin için?)

WERTHER, 28.

WERTHER, 121.

JEAN-LOUIS BOUTTES, *le Destructeur d'intensité*.

"Deliyim ben"

DELİ. Aşık özne, deli ya da delirmekte olduğu düşüncesine kapılır.

1. Aşık olduğum için deliyim, bunu söyleyebildiğim için değilim, imgemi ikilerim: kendi gözümde çılgın (sabuklamamı bilirim), başkasının gözünde yalnızca mantıksızım, başkasına bilgece anlatırım deliliğimi: bu deliliğin bilincinde olan, onun üzerinde konuşan bir adam olarak.

Werther

Werther dağda bir deliye rastlar: kış ortasında, bir zamanlar sevdiği Charlotte'a çiçek toplamak istemektedir. Bu adam hücrelerindeyken mutluydu: kendini hiç mi hiç bilmiyordu. Werther çiçek toplayan delide *yarı yarıya* kendini tanıır: onun gibi, tutku nedeniyle delidir, ama bilinçsizliğin (varsayılan) mutluluğuna ulaşma olanağından yoksundur: deliliği kaçırmış olmanın da acısını çeker.

2. Her aşık delidir, diye düşünülür. Ama aşık bir deli tasarlanabilir mi? Asla. Ancak yoksul, eksik, *eğretilemesel* bir deliliğe hakkım vardır: aşk beni deli *gibi* yapar, ama bir üstdoğayla ilişkiye girmem, hiçbir kutsal yanım yoktur; deliliğim, basit mantıksızlıktır, dümdüzdür, görünmez bile; üstelik, tümüyle ekine mal olmuştur: korkutmaz. (Oysa kimi mantıklı öznel aşk durumunda birdenbire deliliğin, aşkın kendisinin bile içine gömüleceği bir deliliğin hemen şuracıkta, olanaklı mı olanaklı, yakın mı yakın olduğunu sezerler.)

3. Yüz yıldan beri, delilik (yazınsal delilik) "*Ben bir başkası-*

WERTHER, 106-110.

dır" diye bilinir: delilik bir kişiliksizleşme deneyimidir. Benim için, yani aşık özne için de tam tersi: beni deli eden bir *özne* olmaktır, özne olmaktan kurtulamamaktır. *Ben bir başkası değilim*: bunu dehşetle saptarım.

(Zen öyküsü: Yaşlı bir keşiş sıcakta mantar kurutmaya çalışır. "Neden bir başkasına yaptırtmıyorsun?" — "Bir başkası ben değildir, ben de bir başkası değilim. Bir başkası benim eyleminin deneyimini yapamaz. Mantar kurutma deneyimi mi yapmak zorundayım.")

Değişmez bir biçimde kendi kendimim, deliliğim de burada: deliyim, çünkü *böyle kalıyorum*.

Saint
Augustin

4. Deli her türlü erkten arı olandır. — Nasıl, aşık, erk kışkırtmasını bilmez mi? Oysa bağlama benim işimdir: bağlanmışım, kendime bağlamak isterim, ben de kendime göre erk isteğini, *libido dominandi*'yi duyarım: benim de, siyasal dizgelere denk, iyi kurulmuş, yani güçlü, işlek, *eklemlenmeli* bir söylemim yok mu? Şu var ki, benim libidom tümünden kaplanmış durumda, benzersizliğim de burada: aşk ikililiğinden başka hiçbir uzamda yaşayamam: dışarıdan tek bir zerre yok, öyleyse tek bir sürüsellik zerresi de yok: *deliyim ben*: özgün olduğumdan değil (kaba uyarlık kurnazlığı), her türlü toplumsallıktan kopmuş olduğumdan. Öteki insanlar, değişik derecelerde, hep bir şeylerin savunucusudur, bense hiçbir şeyin, kendi deliliğimin bile askeri eğilim: *toplumsallaştırmam* (bir başkasının simgeleştirmedini söyledikleri gibi). (Yoksa burada Aşık'ın güç istemiyle —gücünün niteliği bununla belirlenir— erk istemini —bundan uzaktır— ayıran benzersiz kopukluğu mu görmek gerekir?)

SAINT AUGUSTIN: *libido sentiendi, libido sciendi, libido excellendi (dominandi)* (alıntılayan Sainte-Beuve, II, 160).

"Sıkıntılı bir hava içinde"

RAHATSIZLIK. Aşk ilişkisinin içkin varlığının bir zorlama gibi etkidiği ve söylenmeyen bir ortak sıkıntı yarattığı, birkaç kişilik sahne.

Werther

1. Werther (kendini öldürmesinden kısa bir süre önce) Charlotte'a çıkışmaktadır, ama Albert'in gelmesiyle kavga kesilir. Susulur ve sıkıntılı bir hava içinde, odada bir aşağı bir yukarı dolaşılır; önemsiz konuşma konuları denenir, hepsi de birbiri ardından söner. Durum yüklüdür. Neyle? Konuşmada bu rolün göz önünde tutulamamasına karşın, her birinin öbür ikisini kendi rolü (koca, sevgili, beklenti) içinde görmesiyle. Ağır olan, sessiz bilgidir: bildiğimi bildiğini biliyorum: sıkıntının genel anlatımı budur, (sözlerin) sıradanlığını simge olarak alan ak, donmuş ar duygusu. Çelişki: *bilincin* belirtisi olarak... söylenmemiş.

2. Rastlantı birdenbire bu kahvede birkaç dostu bir araya getiriyor: başlı başına bir duygulanım demeti. Durum yüklüdür; buna katılmış olmakla, hatta bundan acı çekmekle birlikte, bir sahne, iyi çizilmiş, güzel düzenlenmiş bir tablo gibi yaşam onu (biraz saptırıcı bir Greuze gibi bir şey); durum anlamla doludur, okurum onları, bütün incelikleri içinde izlerim; *tam da söylemediğiyle* okunabilir olduğundan parıldayan bir metni inceler, çözer, tadını çıkarırım. Sessiz sinemada olduğu gibi, kendini anlatanı *görmekten* başka bir şey yapamam. Bir tür *uyanık büyülenme* olur bende (terimlerde çelişki): *sahneye* sınıksız bağlı, gene de çok uyanığımdır: dikkatim de *oynananların* bir parçasıdır, sahenin dışı yoktur, gene de *okurum* onu: sahne önü yoktur, en uç tiyatrodur bu. Rahatsızlık —*ya* da kimileri, kimi sapkınlar için, ergi— bundan *kaynaklanır*.

WERTHER, 125.

Gradiva

GRADIVA. Jensen'in Freud'un çözümlendiği kitabından alınan bu ad, aşık öznenin sabuklamasına, onun buradan çıkmasına yardım etmek amacıyla biraz olsun katılmayı kabul eden sevilen varlık imgesini belirtir.

1. *Gradiva*'nın kahramanı aşırı bir aşıktır: ötekilerin ancak gözlerinin önüne getireceklerini o sanrı olarak yaşar. Bilmeden sevdiği kadının bir betisi olan eskil *Gradiva*, gerçek bir kişi gibi algılanır: sabuklaması buradadır. Kadın, onu usulca buradan çekmek için, önce bu sabuklamaya uyar; azıcık girer buraya, *Gradiva*'nın rolünü oynamaya, yanılısamayı hemen kesmemeye, düşçüyü birden uyandırmamaya, söylenle gerçeği farkedilmez bir biçimde birbirine yaklaştırmaya razı olur, böylece aşk deneyimi ruhçözümleyimsel iyileştirmenin işlevini yüklenir biraz.

Freud

2. *Gradiva* bir kurtuluş, bir mutlu çıkış, bir Eumenides, bir İyiliksever kadın betisidir. Ama, Eumenides'lerin eski Erinya'lardan, hırpalama tanrıçalarından başka bir şey olmamaları gibi, aşk alanında da kötü bir *Gradiva* vardır. Sevilen varlık, bilinçsiz bir biçimde ve kendi nevrotik çıkarından kaynaklanabilecek nedenlerle de olsa, beni sabuklamaya gömmeyi, aşk yarasını sürdürüp kışkırtmayı çok ister görünür: söylendiğine göre, ufak uzlaşmazlıklar çıkararak çocuklarının deliliğini kışkırtıp ağırlaştıran şizofren ana babaları gibi, öteki de *beni deli etmeye* çalışır. Örneğin: öteki beni kendi kendimle çelişkiye düşürmek için uğraşır (bunun sonucu da bende her türlü dili felce uğratmak olur); ya da baştan çıkarma ve

FREUD: "Sabuklamada aşkın iyileştirme gücünü küçümsememek gerekir" (*Délires et Rêves dans la "Gradiva" de Jensen*, 146).

yoksun bırakma edimlerini art arda getirir (aşk ilişkisinde alışılmış bir şeydir bu); hiç uyardıktan bir düzenden ötekine, içten ve suçortığı sevgiden soğukluğa, uzaklığa geçer; ya da hafif, ama kırılcılıkta ötekiler kadar ağır bir biçimde, ya birdenbire ciddi (benim için önemli) bir konudan saçma bir konuya geçerek, ya ben konuşurken gözle görülür bir biçimde, benim sözettiğimden başka bir konuyla ilgilenererek, konuşmayı "kırmak" için elinden geleni yapar. Kısacası, öteki durup dinlenmeden çıkmazıma getirir beni: ne bu çıkmazdan çıkmama olanak vardır, ne de burada dinlenmeme, kapatıldığı kafeste yatamayan, ayakta da duramayan kardinal Balue gibi.

3. Beni tutsak etmiş, ağa düşürmüş yaratık sonra nasıl bırakabilir, düğümleri nasıl gevşetebilir? İncelikle. Küçük Martin Freud'un bir patinaj dersinde aşağılanmasından sonra, babası kendisini dinler, konuşur, avcının ağına düşmüş bir hayvanı serbest bırakır gibi çözer onu: "Büyük bir sevecenlikle, hayvancağızı tutan düğümleri birbiri ardından kaldırıyor, hiç acele etmiyor, hayvanın kurtulmak için sıçramaları karşısında sabırla direniyordu, hepsini çözünceye ve hayvan bu serüveni tümüyle unutarak kaçıp gidinceye dek."

Freud

4. Aşığa —ya da Freud'a— şöyle denilebilir: kendisi de onu sevdiğine göre, sahte Gradiva'nın aşığın sabuklamasına azıcık girmesi kolaydı. En iyisi, siz şu çelişkiyi açıklayın bize: bir yandan Zoé Norbert'i ister (onunla birleşmek ister), ona aşıktır; öbür yandan —bir aşık öznedeki gözleri yuvalarından fırlatan bir şey— aldatmacaya başvurabildiğine göre, duygularına egemendir, sabuklamaz. Öyleyse Zoé nasıl aynı zamanda hem "sever", hem de "aşık olur"? Bu iki tasarımı farklı diye bilmez miyiz, biri soylu, öbürü sayrıl değil midir?

Sevme ile aşık olma'nın ilişkileri zor ilişkilerdir: çünkü, aşık

FREUD: Martin Freud, *Freud, mon père*, 50-51.

olmanın başka hiçbir şeye benzemediği doğruysa (belirsiz bir dostluk ilişkisinde erimiş bir damla *aşık-olma* onu keskin bir biçimde renklendirir, benzersiz kılar: *hemen* anlarım ki, hangi önlemlerle kendimi tutarsam tutayım, X...'le, Y...'yle ilişkimde *aşık-olma* vardır), *aşık-olma*'da *sevme* olduğu da doğrudur; vahşice ele geçirmek isterim, ama vermesini de bilirim, etkin olarak. Öyleyse kim üstesinden gelebilir bu eytişimin? Kadından, hiçbir nesneye yönelmeyen —yalnızca ... vermeye yönelen— kimseden başka? Bir aşık "sevme"yi başarırsa, dışışileştiği ölçüde, büyük Kadın Aşıkların, Yeterince İyilerin sınıfına katıldığı ölçüde başarır. İşte —belki de— bunun için sabuklayan Norbert'dir — seven de Zoé.

F.W.
Winnicott

F.W.: konuşma.
WINNICOTT: Anne.

Mavi takım, sarı yelek

GIYSİ. Öznenin aşk karşılaşması sırasında, ya da sevilen nesneyi baştan çıkarmak düşüncesiyle giydiği giysinin yarattığı ya da sürdürdüğü her duygulanım.

Litré 1. Beni coşturan randevuya gitmek üzere, özenle tuvaletimi yaparım. Bu sözcük yalnızca ince anlamlar taşımaz; kaba kullanımı bir yana, "ölüm mahkûmunun darağacına götürülmeden önce geçirildiği hazırlıklar"ı belirtir; ya da "kasaplık ve şarküteride, kimi parçaların örtülmesinde kullanılan yağlı ve saydam zar" anlamına gelir. Her tuvaletin sonunda, yarattığı kışkırtmaya işlemiş bir durumda, hep öldürülmüş, tahnitlenmiş, cilalanmış, bir kurban gibi süslenmiş bir ölü beden vardır sanki. Giyinirken, arzudan bozulacak olanı süslerim.

Şölen 2. Sokrates: "Güzel bir delikanlının yanına gitmek için güzel olayım diye süslendim." Sevdiğime benzemeliyim. Ötekiyle kendi aramda bir öz uygunluğu bulunduğunu varsayıyorum (bu da bana haz veriyor). İmge, öykünme: olabildiğince çok şeyi öteki gibi yapıyorum. Öteki olmak istiyorum, öteki ben olsun istiyorum, giysi aşık İmgelik'imi oluşturan şu kaynaşık maddenin dümdüz kabuğundan başka bir şey olmadığına göre, aynı ten kılıfında birleşmiş, kapanmış olalım istiyorum.

Werther 3. Werther: "Lotte'la ilk kez dansederken üzerimde bulunan çok basit mavi giysiyi bir daha giymemeye karar vermem çok zor oldu; ama iyice solmuştu. Ayrıca tam bir benzerini yap-

ŞÖLEN, 27.

WERTHER, 94 ve 150-151.

tırtım..." Werther bu giysi içinde (mavi takım, sarı yelek) gömülmek ister, odasında ölürlen de bu giysiyle bulunur. Bu giysiyi giydiği her seferde (onun içinde ölecektir), Werther kılık değiştirir. Ne olmak üzere? Kendinden geçmiş aşık: büyüü bir biçimde kendinden geçme olgusunu, İmge karşısında donduğu bu anı yeniden yaratır. Bu mavi giysi onu öylesine kapatır ki, çevresinde dünya yokolur: *yalnız ikimiz*: Werther, daha ötesinde hiçbir şey olmadan, fallusla annenin birleştii bir çocuk bedeni oluşturur onunla kendine. Bu sapkın takım, romanın hayranlarınca, "Werther takımı" adıyla, bütün Avrupa'da giyilmiştir.

Lacan

Özdeşleşmeler

ÖZDEŞLEŞME. Özne, acılı bir biçimde, aşk yapısında kendisiyle aynı yeri tutan her kişiyle (her kahramanla) özdeşleşir.

Werther

1. Werther her yenik aşıkla özdeşleşir; Charlotte'u sevmiş olan ve kış ortasında çiçek toplamaya giden delidir; rakibini öldürmüş olan, bir dula aşık şu genç uşaktır, ona yardım etmek ister, ama tutuklanmaktan kurtaramaz: "Hiçbir şey seni kurtaramaz, zavallı! Görüyorum ki, hiçbir şey bizi kurtaramaz." Özdeşleşme ruhbilime bakmaz; salt bir yapısal işlemdir: ben kendimle aynı yerde olan kişiyim.

2. Her aşk örüsünü gözlerimle içer, bu örüye katılmam durumunda kendi bulunacağım yeri bulurum. Benzerlikler görmem, türdeşlikler görürüm: örneğin Y... 'nin Z... karşısında durumu neyse, benim X... karşısındaki durumum da odur; hiç ilgi duymadığım, hatta hiç tanımadığım bir kimse bile olsa, Y... konusunda her söylenen canevimden yakalar beni; durmacasına yer değiştiren ve ikili bir yapının bulunduğu her yerde beni yakalayiveren bir aynanın içindeyimdir. Daha da kötüsü: sevmediğim kişi beni seviyor olabilir; ancak bu durum (içerdiği ödül ya da oluşturabileceği oyalamayla) bana yardım etmek şöyle dursun, acı verir: sevilmeden sevilende kendimi görürüm, kendi mutsuzluğumun devinilerini bulurum onda, ama, bu kez, bu mutsuzluğun etken öznesi ben olurum: aynı zamanda hem kurban, hem cellat olduğumu duyurum.

(Aşk romanı bu türdeşlikle yürür — satılır.)

WERTHER: Çiçek toplayan deli: 106 vs. — Uşak: 115-117.

3. X...'i benden başkaları da az çok arzular, pohpohlar. Onların yerine geçirim böylece, Werther Heinrich'le, Charlotte'u çılgınca sevmiş olan çiçek toplayan deliyle aynı yerdedir. Ama bu yapı bağıntısını (bir noktanın çevresine belirli bir düzenle noktalar yerleştirilmiştir) hemen kişilik öğeleri olarak tasarlamaya başlarım: Heinrich'le ben aynı yerde bulunduğumuza göre, yalnızca Heinrich'in yeriyle özdeşleşmem artık, imgesiyle de özdeşleşirim. Bir sabuklamadır alır beni: *ben Heinrich'im!* Bu genelleşmiş, ötekini çevreleyen her şeyi kapsamış, onun gibi beni de kısılcasına almış olan özdeşleşim, iki kat acı verir bana: beni kendi gözümde değerden düşürür (kendimi şu kişiye *indirgenmiş* bulurum), ama ötekimi de değerden düşürür, bir rakipler halkasının ortasında cansız bir nesneye dönüştürür. Her biri, ötekilere özdeş, haykırır gibidir: *bana! bana!* Bir topu, bir paçavrayı, herhangi bir nesneyi, kısacası *kim yakalayacak* diye önlerine atılan fetiş kapmaya çalışan bir çocuk sürüsü diyeceği gelir insanın (bu oyuna *kapmaca* derlerdi).

Yapı kişi ayrımı yapmaz; demek ki korkunçtur (bir bürokrasi gibi). Ona yalvaramaz, "Bakın, ben H...'den ne denli üstünüm," diyemezsiniz. Acımak bilmez, "Aynı yerdesiniz, öyleyse H...'siniz," diye yanıtlar. Yapıya karşı hiç kimse *dava açamaz*.

4. Werther deliyle, uşakla özdeşleşir. Ben, okur, Werther'le özdeşleşirim. Tarihsel olarak, Werther'miş gibi acı çekerek, Werther'miş gibi kendini öldürerek, giyinerek, koku sürerek, yazarak (Werther işi ariettalar, ağıtlar, şekerlikler, kemer tokaları, yelpazeler, kolonyalar) binlerce özne yapmıştır bunu. Uzun bir denklik zinciri bütün aşıkları birbirine bağlar. Yazın kuramında, "yansıma" (okurun kahramana yansıması) bugün geçerliliğini yitirmiştir: gene de düşsel okumaların defterinde yeri vardır: bir aşk romanı okurken, kendimi yan-

WERTHER, tarihsel giriş.

Proust sıttığını söylemek bile az: aşık adamın (aşık kadının) imgesine yapışırım, bu imgeyle kitabın kapanıklığı içine kapanırım (bu romanların ayrılma, kapanma, uzaklık ve haz durumları içinde: tuvaletlerde okunduğunu herkes bilir).

PROUST: (Combray'de, süsen çiçeği kokulu tuvalet) "Daha özel ve daha aşağı bir kullanıma adanmış olan bu oda [...], hiç kuşkusuz yenilmez bir yalnızlık isteyen uğraşımında: düşünme, gözyaşlarında ve hazda, kilitleyebileceğim tek yer olduğu için, uzun zaman sığmaklık etti bana."

Görüntüler

GÖRÜNTÜ. Aşk alanında, en keskin acılar bilinenden çok görü-
lenden gelir.

1. ("Vestiyerden dönünce, birdenbire, birbirlerine doğru eğil-
miş durumda, sevecenlikle konuştuklarını görüyor.")

Görüntü kesilip ayrılıveriyor; bir harf gibi arı ve açık: bana
acı veren bir harf. Belirgin, tam, özenle düzeltilmiş, kesin:
onun dışında bırakılmışım, belki yalnızca anahtar deliğini
çevreleyen çizgiyle kesilmiş olduğu oranda varolan ilk sahne-
nin dışına atıldığım gibi. İşte en sonunda görüntünün, her
türlü görüntünün tanımı: görüntü, benim dışında bırakıldı-
ğım şeydir. Avcının gizlice sık yapraklar arasına çizildiği şu
bulmaca resimlerin tersine, ben sahnede değilim: görüntü gi-
zemsiz.

Werther

2. Görüntü tartışma bilmez, son sözü o söyler her zaman;
hiçbir bilgi onun söylediğinin tersini söyleyemez, söyledi-
ğini düzeltemez, ortadan kaldıramaz. Werther, Charlotte'un
Albert'e adandığını bilir, gerçekte bulanık bir biçimde acı çe-
ker bundan; ama "Albert onun ince beline sarılınca bütün be-
deninde bir ürperti dolaşır." Charlotte'un benim olmadığını
iyi biliyorum, der Werther'in mantığı, *ama ne de olsa* Albert
onu benden çalıyor, der gözlerinin önündeki görüntü.

Werther

3. Dışında bırakıldığım görüntüler benim için dayanılır şeyler
değil; ama bazı bazı da (tersine dönüş) ben girerim görüntüye.
Ötekini onunla bırakmak zorunda olduğum kahveden uzak-

WERTHER, 89.

laşırken, ıssız sokakta, biraz ezik, tek başıma yürür *görürüm* kendimi. Dışarıda bırakılmışlığımı görüntüye dönüştürürüm. Yokluğumun bir buz içinde donmuş gibi olduğu bu görüntü *acı* bir görüntüdür.

Caspar David
Friedrich

Romantik bir tabloda kutup ışığı altında bir yığın donmuş yıkıntı görülür; hiçbir insan, hiçbir nesne yoktur bu ıssız ve hüznü yerde; ama aşk acısına kapılmaya göreyim, sırf bu yüzden, bu boşluk kendimi hemen buraya yansıtmamı ister; bu kitlelerin üzerine oturmuş, sonsuza dek bırakılmış bir küçük yontu gibi *görürüm* kendimi. "Üşüyorum, dönelim," der aşık, ama yol yoktur, gemi parçalanmıştır. Aşığın özel bir *üşümesi* vardır: ana sıcaklığına gereksinimi olan küçüğün (insan, hayvan küçüğünün) üşegenliği.

4. Beni yaralayan şey, ilişkinin *biçimleri*, görüntüleridir; daha doğrusu, başkalarının *biçim* dediklerini ben güç olarak duyarım. Görüntü —takınsala örnek olarak— *nesnenin kendisi*'dir. Öyleyse aşık kişi sanatçı kişidir ve dünyası gerçekten tersine dönmüş bir dünyadır, burada her görüntü kendi sonu olduğuna göre (görüntünün ötesinde hiçbir şey).

FRIEDRICH, *Buzlara Tutulmuş Umut Yıkıntısı*.

Bilinmez

BİLİNMEZ. Aşık öznenin sevilen varlığı "kendi içinde", aşk ilişkisinin özel verilerinden bağımsız biçimde, niteliksel, ruhbilimsel ya da nevrotik açıdan anlama ve tanımlama yolunda çabaları.

1. Şu çelişkiye takılıp kalmışım: bir yandan, ötekini herkesten daha iyi tanıdığımı sanıyor ve bunu ona utkuyla kesiniyorum ("Ben seni tanırım. Bir ben iyi tanırım seni!"); öbür yandan, sık sık şu açık gerçek sarsıyor beni: öteki anlaşılmas, bulunmas, ele gelmez; onu açamam, kökenine ulaşamam, bilmeceyi çözemem. Nerden gelir? Kimdir? Yiyip bitiririm kendimi, hiçbir zaman bilemeyeceğim.

(Bütün tanıdıklarım içinde, X... en anlaşılmazıydı kuşkusuz. Bu da arzusu konusunda hiçbir şey bilinmemesinden ileri geliyordu: birini tanımak yalnızca bu: arzusunu tanımak değil midir? Y...'nin arzularını hemen tanıyıverirdim: o zaman "ak iplikle dikilmiş gibi" görünürdü bana, artık onu dehşetle değil, hoşgörülle, bir annenin çocuğunu sevdiği gibi sevmek isterdim.)

Tersine dönüş: "Seni tanıyamıyorum," demek "Hakkımda gerçekten ne düşündüğünü hiçbir zaman bilemeyeceğim," demektir. Seni çözemiyorum, çünkü beni nasıl çözdüğünü bilmiyorum.

2. Anlaşılmas bir nesne için çırpınmak, kendini yiyip bitirmek dinin ta kendisidir. Ötekini yaşamımın kendisine bağlı olduğu, çözülmez bir bilmeceye dönüştürmek onu bir tanrı olarak benimsemektir; bana sorduğu soruyu hiçbir zaman yanıtlayamayacağım, aşık Oidipus değildir. O zaman, bilgisiz-

Gide liğimi gerçeğe çevirmekten başka yapılacak bir şey kalmaz. İnsanın ne kadar severse o kadar anladığı doğru değildir; aşk eyleminin benden elde ettiği şey şu bilgeliktir yalnızca: ötekini tanımak gerekmez; saydamsızlığı bir gizin perdesi değildir hiçbir zaman, bir tür açık gerçektir daha çok, görünüş ve gerçeklik oyunu bu açık gerçekte yok olur. O zaman *bilinmedik* olan, her zaman da bilinmedik kalan birini sonuna dek sevmenin coşkusu sarar içimi: gizemsel atılım: bilgisizliğin bilgisine ulaşıım.

3. Ya da şu: ötekini tanımlamak isteyecek yerde ("Nedir o?"), kendime dönerim: "Seni tanımak isteyen ben ne istiyorum?" Seni bir kişi değil de bir güç olarak tanımlamaya karar versem, sonuç ne olurdu? Ve kendimi senin gücünün karşısında bir başka güç olarak konumlandırsaydım? Böylesi şu sonucu verirdi: benim ötekim yalnızca bana verdiği acı ya da hazla tanımlanırdı.

GIDE: Karısından söz ederken: "Ve sizden farklı olanı anlamak için her zaman aşk gerektiğinden..." (*Et nunc manet in te*, 1151).

"Kimi arzulayayım, gösterin"

TÜMEVARIM. Sevilen varlık, bir başkası ya da başkaları özneye onun arzulanır olduğunu gösterdikleri için arzulanır: ne denli özel olursa olsun, aşk arzusu tümevarımla ortaya çıkar.

1. Aşık olmadan kısa bir süre önce, Werther genç bir uşakla karşılaşır; uşak ona dul bir kadına duyduğu tutkuyu anlatır; "Bu bağlılığın, bu sevginin imgesi her yanda izliyor beni, bu ateşle kendim yanıyormuşum gibi, eriyip tükeniyorum." Bundan sonra kala kala kendisi de Charlotte'a aşık olmak kalır Werther'e. Charlotte'u da daha görmesinden önce belirtirler kendisine: baloya gittikleri arabada, nazik bir dost ona Lotte'un ne denli güzel olduğunu söyler. *Sevilecek olan* bedeni objektif önceden yakalamış, işlemiş, bir tür "zoom" etkisinden geçirmiştir, yaklaştırır, büyütür, özneyi gözlerini üzerine yapıştırmaya yöneltir: usta bir elin önümde *ışıldattığı* ve beni büyüleyecek, tutsak edecek ışıltılı nesne değil mi bu? Bu "duygusal bulaşma", bu tümevarım, başkalarından, dilden, kitaplardan, dostlardan başlar: hiçbir aşk ilk değildir. (Kitle ekini arzuyu gösterme makinesidir: işte sizi ilgilendirmesi gereken kişi, der, sanki insanların kimi arzulayacaklarını kendi başlarına bulamayacaklarını seziyormuş gibi.)

Freud
La Roche-
foucauld
Stendhal

Aşk serüveninin zorluğu şuradadır: "Bana kimi arzulayacağımı göstereceğin, sonra çekip gitsinler!": en iyi dostumun sevdiğine aşık olduğum sayısız oluntular: her rakip önce usta,

FREUD, *Essais de psychanalyse*, 89.

LA ROCHEFOUCAULD: "Öyle insanlar vardır ki, aşktan sözedildiğini duymasalar aşık olmazlardı" (özdeyiş 36).

STENDHAL: "Aşkın doğmasından önce, güzellik belirge olarak zorunludur, sevilecek olan konusunda yapılan övgülerle bu tutkuya hazırlar kişiyi" (*De l'amour*, 41).

rehber, gösterici, aracı olmuştur.

2. Sana arzunun nerede olduğunu göstermek için, önce bunu *azıcık* yasaklamak yeter (yasaksız arzu olmadığı gerçekse). X... orada, yanında olmamı, ama kendisini *azıcık* serbest bırakmamı ister: esnek, bazı bazı uzaklaşarak, ama *yakında* kalarak: bir yandan yasak olarak hazır bulunmam (yoksa iyi arzu olmazdı), ama aynı zamanda, arzu oluştuğundan sonra, kendisini rahatsız etme tehlikesini gösterdiğim anda uzaklaşmam gerekir: kendisi rahat rahat dikişini dikerken, çocuğu çevresinde oynayan, yeterince iyi (koruyucu, hoşgörülü) Anne olmam gerekir. "Başarılı" çiftin yapısı bu olmalı: azıcık yasak, çok çok oyun; arzuyu göstermek, sonra da bırakmak, size yolu gösteren, ama eşlik etmekte dayatmayan kibar yerliler gibi.

Winnicott

Bilgi verici

BILGI VERİCİ. Sürekli işlevi, hiç önemsemezmiş gibi bir havayla, sevilen varlık konusunda sıradan, ama aşık öznenin bu varlığa ilişkin imgesini bulandıran bilgiler vererek özneyi incitmekmiş gibi görünen dost betisi.

Gide
Proust

1. Gustave, Léon ve Richard bir küçük birlik oluşturur; Urbain, Claudius, Etienne ve Ursule bir başka birlik; Abel, Gontran, Angèle ve Hubert daha başka bir birlik (bu adları bir adlar kitabı olan *Paludes*'den alıyorum). Bununla birlikte, Léon bir gün Urbain'le tanışır, o da Angèle'le tanışır, ayrıca o da Léon'u biraz tanımaktadır, vb. Böylece bir burç oluşur; her özne bir gün en uzak yıldızıyla ilişkiye girmeye ve onunla bütün ötekileri konuşmaya çağrılır: sonunda her şey rastlaşır (bitmez tükenmez bir kumpas, bir güldürü ağrı olan *Geçmiş Zamanın Ardında*'nın deviniminin ta kendisidir bu). Kibar çevre dostluğu bulaşıcıdır: herkes bir hastalık gibi yakalanır. Şimdi bu ağrı içine, ötekiyle arasında hiçbir şey sızdırmayan, arı (el değmemiş), kutsanmış bir uzaklık bulundurmaya susamış bir acılı özne saldırdığını düşünün; ağrı etkinlikleri, bilgi akışı, yakınlıkları, girişimleri birer tehlike gibi görülür. Ve hem budunbilimsel bir köy, hem de bulvar güldürüsü, hem aile yapısı, hem de gülünç karmaşa olan bu küçük toplumun ortasında, Bilgi Verici dikilir, hiç boş durmaz ve *her şeyi herkese* söyler.

Bilgi Verici ister saf olsun ister sapkın, olumsuz bir işlevi vardır. Bana ilettiği bildiri ne denli sıradan olursa olsun (bir hastalık gibi), ötekimi yalnızca bir öteki olmaya indirger. Onu dinlemem zorunludur (*kibarlık gereği olarak kızgınlığımı gösteremem*), ama dinlememi donuk, ilgisiz, sanki anlaşılmaz kılmaya çalışırım.

2. Benim istediğim yalnız "biz ikimiz" in (resimli bir duygu dergisinin adı) oturduğu küçük bir "evren" dir (zamanyla, mantığıyla). Dışarıdan gelen her şey bir tehdittir; ister sıkıntı biçiminde olsun (ötekinin bulunmadığı bir dünyada yaşamak zorundaysam), ister yaralanma biçiminde (bu dünya bu öteki konusunda saygısız bir söyleme girişiyorsa).

Buñuel

Bana sevdiğim konusunda önemsiz bir bilgi vermekle, Bilgi Verici bana bir gizi açar. Bu giz derin değildir, dışarıdan gelir: ötekinin eskiden benden gizlenmiş olan dışıdır. Perde tersinden, içli dışlı bir sahneye değil, halkın bulunduğu salona açılır. Ne derse desin, bilgi bana acı gelir: donuk, nankör bir gerçek parçası düşer üstüme. Her olguda aşk inceliğine karşı saldırgan bir şey vardır: bayağı da olsa, bir "bilim" kırıntısı girer İmgelik'in içine.

BUÑUEL, *le Charme discret de la bourgeoisie*.

"Bu böyle süremez"

KATLANILMAZ. Aşk acılarının üst üste yığıldığı duygusu şu haykırıyla patlar: "Bu böyle süremez."

Werther

1. Romanın sonunda, Werther'in intiharını çabuklaştıracak bir sözle, Charlotte (onun da sorunları vardır) "bunun böyle süremeyeceğini" saptar. Werther de söyleyebilirdi bu sözü, hem de çok daha önce söyleyebilirdi, çünkü, karşılaşmanın büyüğü geçer geçmez, dayanılmaz olmak aşk durumunun değişmez özelliğidir. Bir iblis zamanı, olgunlaşmayı, eytişimi yadsır ve her dakika *bu böyle süremez!* der durur. — Gene de sürer bu iş, sonsuza dek olmasa bile, uzun zaman sürer. Öyleyse aşta sabırlılığın çıkış noktası kendi kendini yadsımaktır: ne bir bekleyişten, ne bir güçlülükten, ne bir kurnazlıktan, ne de bir gözüpeklikten kaynaklanır; ne denli keskinse o denli sağlam kalan bir mutsuzluktur; bir sarsıntılar dizisi, kendi kendime yinelemeyi —gözüpekçe— sona erdirmeye karar verdiğimi belirtişimin (gülünç) yinelenişi; bir sabırsızlığın sabrıdır.

(*Mantıklı* duygu: Her şey düzelir — ama hiçbir şey sürmez. *Aşk* duygusu: Hiçbir şey düzelmez — gene de sürer.)

2. Katlanılmaz'ı saptamak: bu haykırış da bir kazanç sağlar: kendi kendime, bu durumdan ne pahasına olursa olsun çıkmam gerektiğini belirtirken, Karar'm, Eylem'in, Kurtuluş'un savaş tiyatrosunu kurarım içimde. *Coşku* sabırsızlığımın ikincil kazancı gibidir; onunla beslenir, oraya yan gelip yatarım. Hep "sanatçı"yımdır, biçimin kendisini bir içerik yaparım. Acılı bir çözüm (vazgeçmek, gitmek, vb.) tasarlayarak, benliğimde kurtuluşun coşkulu düşünüyü çınlatırım: elçek-

WERTHER, 124.

menin (dostluktan değil, aşktan elçekmenin) yengisi sarar varlığını ve o zaman neyi kurban etmem gerektiğini unuttururum: yalnızca çılgınlığımdır kurban edeceğim, o da, konumu gereği, özveri gerektirmez: deliliğini birine "kurban eden" bir deli görülmüş mü? Şimdilik, elçekmede yalnızca soylu, tiyatrosu bir biçim görürüm, bu da onu İmgelik'imın surları arasında tutmaktır gene.

3. Coşku geçtiği zaman, en basit felsefeyle yetinmek durumunda kalırım: katlanma felsefesiyle (gerçek yorgunlukların doğal boyutu). Uymadan katlanır, savaşmaya alışmadan direnirim: hep şaşkınyımdır, hiçbir zaman cesaretim kırılmamıştır; bir Daruma bebeği, durmadan şaplak yiyen, ama içindeki bir düzen (ama benim düzenim nedir? Aşkın gücü mü?) yardımıyla *sonunda* gene doğrulan bacaksız bir hacıyatmazımdır. Bu Japon bebeklerine eşlik eden bir halk şiiri de bunu söyler:

"Böyledir yaşam
Düşersin yedi kez
Kalkarsın sekiz kez."

Çözüm düşünceleri

ÇIKIŞLAR. Çoğu kez birer yıkım niteliği taşımalarına karşın, aşık özneye geçici bir dinleniş sağlayan çözüm tuzakları; aşk kaygısından çıkma olanaklarının sanrısız kullanımı.

1. İntihar düşüncesi; ayrılma düşüncesi; dünyadan el etek çekme düşüncesi; yolculuk düşüncesi; kurbanlık düşüncesi, vb.; aşk bunalımına birkaç çözüm tasarlayabilirim ve bunu yapmaya hiç ara vermem. Bununla birlikte, ne denli delirmiş olursam olayım, bu durmamacasına yinelenen düşünceler içinde, yalnızca çıkışın betisi olan tek, boş bir betiyi kavramam zor değildir; rahat rahat kendisiyle yaşadığım şey, bir *başka rol* düşüdü: "işin içinden sıyrılan" birinin rolü.

Böylece, bir kez daha, aşk duygusunun dilsel doğası kendini belli eder: her çözüm acımasızca tek bir düşünceye —yani sözsel bir varlığa— gönderilir; böylece, sonunda, çıkış düşüncesi, dilsel olduğu için, dönüp dolaşıp çıkışın tıkanmasına gelir; aşk söylemi bir bakıma Çıkışlar'ın bir kapalı oturumudur.

2. Düşünce her zaman tasarladığım ve heyecanını duyduğum, acıklı bir sahnedir; kısacası, bir tiyatrodur. Yararlandığım şey Düşünce'nin tiyatromsu doğasıdır: bu stoacı türden tiyatro beni büyütür, bana bir kişilik verir. Bir uç (yani kesin, yani tanımlanmış) çözüm *tasarlamakla* bir düşlem üretirim, sanatçı olurum, bir tablo yaparım, çıkışımın resmini çizerim: düşünce *görünür*, burjuva dramının yüklü (yani güçlü, seçilmiş bir anlamla dolu) bir anı gibi; kimi zaman bir veda sahnesi, kimi zaman görkemli bir mektup, kimi zaman da, çok sonrası için, onurlu bir allahısma marladır. Yıkım *sanatı* beni yatıştırır.

Diderot

3. Tasarladığım bütün çözümler aşk dizgesinin içinde kalır: dünyadan el etek çekme, yolculuk, intihar; yalnızlığa kapanan, giden ya da ölen hep aşıktır; kendini yalnızlığa kapamış, gitmiş ya da ölmüş görüyorsa, gördüğü hep bir aşıktır: kendi kendimden istediğim hep aşık olmak ve aşktan kurtulmaktır. Sorunla çözümün bu bir tür özdeşliği de *tuzağı* tanımlar işte: tuzağa düşmüşümdür, çünkü dizgeyi değiştirmek gücümün üstündedir: iki kez bağlanmışım: kendi dizgemin içinde ve yerine başkasını koyamadığım için. Görünüşe bakılırsa, bu çifte düğüm belirli bir delilik türünü tanımlar (mutsuzluk karşısız olduğu zaman tuzak kapanır: "Mutsuzluğun doğması için iyiliğin kendisinin de zarar vermesi gerekir"). İçinden çıkılmaz durum: "yakayı sıyırmak" için dizgenin dışına çıkmak gerekirdi — ben de çıkmak istiyorum, vb. Tek başına geçmek, düşmek aşk sabuklamasının "doğa"sında olmasaydı, hiç kimse son veremezdi ona (Werther'in aşkı, öldüğü için sona ermemiştir, tam tersine).

Double bind

Schiller

DOUBLE BIND: "Öznenin ne yaparsa yapsın kazanamadığı durum: Yazı gelirse ben kazanırım, tura gelirse sen yitirirsin" (Betelheim, 85.)

SCHILLER: alıntılayan Szondi, 28.

Kıskançlık

KISKANÇLIK. "Aşkta doğan ve sevilen kişinin başka birini yeğlemesi korkusunun ürünü olan duygu" (Littré).

Werther 1. Romanın kıskancı Werther değildir; Frederika'nın nişanlısı Herr Schmidt'tir, kızgın adamdır. Werther'in kıskançlığı düşünceyle değil, imgelerle gelir (Albert'in kolunu Charlotte'un beline doladığını görmek). Çünkü ruhbilimsel değil, trajik bir yönelim söz konusudur (kitabın güzelliği de buradadır). Werther Albert'ten nefret etmez; yalnızca, Albert arzulanan yerdedir: bir karşıttır (sözcüğün tam anlamıyla rakiptir), bir düşman değil: "iğrenç" değildir. Wilhelm'e yazdığı mektuplarda, Werther pek kıskanç görünmez. Ancak açılma bırakılıp da son anlatıya geçildiği zaman, rakiplik keskin, acı oluverir, sanki kıskançlık sırf şu *ben*'den *o*'ya, düşsel (ötekiyle dolmuş) bir söylemden Öteki'nin bir söylemine geçişte gerçekleşiyor-muş gibi — Anlatı yontusal sesidir onun.

Proust Proust'un anlatıcısının Werther'le pek ortak yanı yoktur. Aşık mıdır bir kez? O yalnızca kıskançtır; "aysıl" hiçbir yanı yoktur — Anne'yi (büyükanneyi) aşıkça sevdiği zamanı saymazsak.

Tallemant

2. Werther şu imgeye kapılır: Charlotte dilim dilim reçelli ekmek kesip kardeşlerine dağıtır. Charlotte bir pastadır ve bu pasta bölüşülür: herkese kendi dilimi: yalnız değilim — hiçbir şeyde yalnız değilim, kardeşlerim, kızkardeşlerim var, bölüşmeliyim, bölüşmenin önünde eğilmeliyim: yazgı tanrıçaları aynı zamanda Bölüşme tanrıçaları, Moirai değil midir —

TALLEMANT DES RÉAUX: XIII. Louis: "Aşkları garip aşklardı: kıskançlıktan başka bir aşık yanı yoktu" (*Historiettes*, I, 338).

sonuncusu da Muette, Ölüm değil midir? Üstelik, sevilen varlığın bölüşülmesini kabul etmezsem, kusursuzluğunu yadsımış olurum, çünkü kusursuzluk bölüşülmelidir: Melitta kusursuz olduğu için bölüşülür, Hyperion bundan acı çeker: "Kederim gerçekten sınırsızdı. Uzaklaşmak zorunda kaldım." Böylece, iki kez acı çekerim: bölüşmenin kendisinden, bir de bunun soyluluğuna katlanamayışından.

Hölderlin

Freud

3. "Sevdiğim zaman, sevgi dışında her şeyi dışlarım," der Freud (burada normallığın örneği olarak ele alacağız onu). Kıskanç olmak kurala uygundur. Kıskançlığı yadsımak ("kusursuz olmak") yasayı çiğnemektir öyleyse. Züleyha Yusufu baştan çıkarmaya kalkmış ve kocası buna kızmamıştır; skandalın bir açıklaması olması gerekir: olay Mısır'da geçer ve Mısır kıskançlığı yasaklayan bir burcun, İkizler'in altındadır. (Tersine çevrilmiş kuralcılık: insan artık kıskanç değildir, dışlayıcılar mahkûm edilir, birkaç kişi birlikte yaşanır, vb. —Hatta!— durumun gerçekten ne olduğunu görsem: kıskanç olmanın utancıyla artık kıskanç olmamaya çalışsam? Kıskançlık çirkindir, burjuvalara yaraşır: yakışsız bir ilgi, bir *gayretkeşliktir* — biz de gayretkeşliği yadsırız.)

Djedidi

Kökenbilim

4. Kıskanç olarak, dört kez acı çekerim: kıskanç olduğum için, kıskançlığımdan dolayı kendimi suçladığım için, kıskançlığımın ötekini incitmesinden korktuğum için, bir bayağılığın beni tutsak etmesine boyun eğdiğim için: dışarıda bırakıldığım, saldırgan olduğum, deli olduğum ve sıradan olduğum için acı çekerim.

HÖLDERLIN, *Hypérion*, 127 (belirten J.-L.B.).

FREUD, *Correspondance*, 19.

DJEDIDI, 27. Züleyha bunda "biraz" başarılı oldu. Yusuf, söylence erkekliğini tartışma konusu yapmasın diye "bir sinek kadar" boyun eğdi.

KÖKENBİLİM: *zêlos - zelosus - jaloux* (trubadurlardan alınmış Fransızca sözcük).

Seni seviyorum

SENİ-SEVIYORUM. Beti aşk bildirimine, açılmaya göndermez, aşk çılgılığının durmadan yinelenmesine gönderir.

1. İlk açılma geçtikten sonra, "*seni seviyorum*"un hiçbir anlamı yoktur artık; yalnızca gizemli bir biçimde, öylesine boş görünür, ilk bildiriyi (o da bu sözcüklerle gerçekleştirilmiştir belki) yinelemekle kalır. Her türlü belirginliğin dışında yinelerim onu; dilin dışına çıkar, öyle sürüklenir, nereye? Anlatım gülmeden parçalarına ayıramam. Daha neler! Bir yanda "ben" olacağım, bir yanda "sen", ortada da *mantıklı* (sözlüksel olduğuna göre) bir sevgi bağı. Böyle bir ayrıştırmanın, dilbilim kuramına uygun olmakla birlikte, tek bir devinimle dışarı *atılanı* ne denli bozup değiştirdiğini kim sezmez? *Sevmek* mastar durumunda yoktur (üstdilsel yapıntıyla vardır yalnız): özne ve nesne onun söylendiği anda sözcüğe dökülür, *seni-seviyorum* da örneğin Macarca'da olduğu gibi tek bir sözcükle işitilmelidir (burada da okunmalıdır): *szeretlek*; sanki Fransızca güzelim çözümsel erdemini yadsıyarak, bitişimli bir dil olmuş gibi (burada söz konusu olan da bitişimlilik ya). Bu kitleyi en ufak sözdizimsel bozulma çöktürür; bir bakıma sözdizim dışıdır ve hiçbir yapısal dönüşüme gelmez; düzenlenimleri aynı anlamı verse bile, hiçbir bakımdan yerine konulanlarla eşdeğerde değildir; belki de hiçbir zaman "*onu seviyorum*"a geçmeden günler boyu "*seni-seviyorum*" diyebilirim: ötekini bir sözdizimden, bir söylevden, bir dilden geçirmemek için direnirim (*seni-seviyorum*'un biricik yükselme biçimi onu sert söylemek, ona bir önadın açılımını vermektir: *Ariane, seni seviyorum, der Dionysios*).

R.H.

Nietzsche

R.H.: konuşma.

2. *Seni seviyorum*'un belli bir kullanımı yoktur. Bu sözcük, tıpkı bir çocuğunki gibi, hiçbir toplumsal zorunluğa bağlanmaz; yüce, görkemli, hafif bir sözcük olabilir, kösnül, müstehcen olabilir. Toplumsal açıdan serseri bir sözcüktür.

Seni seviyorum'da ince ayrımlar yoktur. Açıklamaları, düzenlemeleri, aşamaları, kuşkuları siler. Bir anlamda —dilini şaşkınlık veren çelişkisi—, *seni-seviyorum* demek, söz tiyatrosu diye bir şey yokmuş gibi davranmaktır, ve bu sözcük her zaman *gerçek*'tir (söylenmesinden başka göndergesi yoktur: bir "gerçekleştirici" sözcüktür).

Seni seviyorum'un başka yeri yoktur. "Dyade"ın (annece, aşıkça) sözcüğüdür: bu sözde hiçbir uzaklık, hiçbir biçimsizlik göstergeyi bölmez; hiçbir şeyin eğretilmesi değildir.

Lacan

Seni-seviyorum bir tümce değildir: bir anlam iletmez, bir uç duruma yapışır: "öznenin ötekiyle kurgusal bir bağlantısına asılı olduğu duruma". Bir sözcük-tümcedir.

(Milyarlarca kez söylenmekle birlikte, *seni-seviyorum* sözlük-dışındır: tanımını başlığını aşamayan bir betidir.)

3. Sözcük (tümce-sözcük) ancak kendisini söylediğim anda anlam taşır: dolaysız söylenişinden başka hiçbir bilgi iletmez: hiçbir anlam dağarcığı yoktur. Her şey söylenişindedir: bir "formül"dür, ama bu "formül" hiçbir töremin karşılığı değildir: *seni-seviyorum* dediğim durumlar sınıflandırılmaz: *seni-seviyorum* bastırılmaz, kestirilemez. Öyleyse bu tuhaf varlık, bu itkiye bağlanamayacak ölçüde tümcemsi, tümceye bağlanamayacak ölçüde çığıksız dil yapaylığı hangi dilbilimsel düzene girer? Ne tümüyle bir sözcüktür (burada hiçbir bildiri donmamış, depolanmamış, mumyalanmamış, açılmamaya hazırlanmamıştır), ne de tümüyle sözcelem (özne konuşmacı-

LACAN: sözcük-tümce ve uç durum üzerine: *le Séminaire*, I, 250.

ların konumu nedeniyle çekingenliğe düşmez). Buna bir *haykırma* denilebilir. Haykırmanın bilimde yeri yoktur: *seni-seviyorum* ne dilbilime girer, ne göstergebilime. Durumu (bundan yola çıkarak onu konuşabilirdik) daha çok Müziğin durumu olabilir. Şarkıda olduğu gibi, *seni-seviyorum*'un haykırılmasında, arzu ne (sözcede olduğu gibi) bastırılmış, ne de (sözcelemede olduğu gibi, beklemediğimiz yerde) benimsenmiştir, yalnızca: doyumuna varılmıştır. Doyum söylenmez; ama konuşur ve *seni-seviyorum* der.

4. *Seni-seviyorum*'a verilen değişik kibar yanıtlar olabilir: "ben sevmiyorum", "inanmıyorum", "ne diye söylemeli?", vb. Ama gerçek yadsıma, "yanıt yok"tur: yalnızca isteyici olarak değil, konuşan özne olarak (konuşan özne olarak, hiç değilse kalıplara egemen olabilirim) da yadsınırsam, daha kesin biçimde hiçlenmiş olurum; yoksanan isteğim değil, varlığımın son kıvrımı olan dilimdir; istemeye gelince, bekleyebilirim, yineleyebilirim, yeniden sunabilirim; ama, sorma gücünden yoksun kalınca, ölü gibiyimdir, bir daha dirilme-
Proust meskiye. Anne, Proust'un küçük anlatıcısına, Françoise aracılığıyla, "*Yanıt yok*" der, küçük anlatıcı o zaman kendini sevgilisinin kapıcısının geri çevirdiği "metres"le özdeşleştirir: Anne yasak değildir, yitirilmiştir ve ben çıldırırım.

5. *Seni seviyorum. — Ben de.*

Ben de kusursuz bir yanıt değildir, öyle ya, kusursuz olan ancak biçimsel olabilir, burada da biçim zayıftır, haykırışı sözcüğü sözcüğüne yinelemez — sözcüğü sözcüğünelik de haykırışa özgüdür. Bununla birlikte, düşselleştirilmiş biçimiyle, bu yanıt bütün bir sevinç söylemini başlatmaya yeter: yön değiştirmeye fişkırdığı için sevinç daha da güçlüdür: Saint-Preux, gururlu birkaç yadsımadan sonra, birdenbire, Julie'nin kendisini sevdiğini anlar. Uslamlamayla, ağır hazırlıklarla
Rousseau

PROUST, *Du côté de chez Swann*, I, 31.

Proust değil, şaşırtıyla, uyanışla (*satori*), yön değişimiyle gelen, çılgın gerçektir bu. Proust'taki çocuk —annesinin gelip odasında yatmasını isterken— *ben de*'yi elde etmek ister: *delice*, bir deli gibi ister bunu; o da bir tersine dönüşle, Baba'nın bir anlık kararıyla elde eder bunu: Baba Ana'yı kendisine verir ("Françoise'a söyle de büyük yatağı hazırlasın sana, bu gece onun yanında yat").

6. *Görgül olarak olanaksız olanı düşselleştiririm*: ikimizin haykırışı *aynı zamanda gerçekleşsin*: sanki ona bağlıymış gibi biri ötekini izlemesin. Haykırış bölünemez: yalnızca iki gücün içinde birleştiği (ayrılmış, ileriye ya da geriye alınmış olsalar, sıradan bir uyumu aşmazlardı) *tek bir şimşek* uyar ona. Öyle ya, *tek şimşek* şu işitilmedik şeyi: her türlü hesabın hiçlenmesini gerçekleştirir. Değişim, verme, çalma (ekonominin bilinen tek biçimleri) her biri kendine göre ayrışık nesnelere ve ayrı bir zaman gerektirir: başka bir şey karşılığında arzum — ve her zaman bir anlaşma hazırlığı süresi gerekir buna. Aynı zamanda haykırma, örnekçesi toplumsal olarak bilinmedik, düşünülmez olan bir devinim getirir: ne değişim, ne verme, ne çalma, çapraz ateş biçiminde fıskıran haykırmamız, hiçbir yere düşmeyen ve paylaşılmışlığı bile her türlü sakınım düşüncesini yok eden bir harcamayı belirtir: birbirimiz aracılığıyla salt özdekçiliğe gireriz.

7. *Ben de* bir değişimini başlatır: eski kurallar düşer, her şey olanaklıdır — hatta, o zaman, şu: seni ele geçirmekten vazgeçmeliyim.

Kısacası, bir devrim — belki siyasal devrimden çok da uzak değil: çünkü, her iki durumda da, düşünüyordum salt Yeni'dir: reformculuk (aşkta) beni hiç çekmiyor. Sonra, çelişkinin son noktası, bu arı mı arı Yeni, kalıpların en çiğnenmiş ucundadır (daha dün akşam, Sagan'ın bir oyununda söyleni-

BAUDELAIRE, "Aşıkların Ölümü".

yordu: her iki akşamda bir, TV'de, söylenir: *seni seviyorum*).

8. — Peki, ya *seni-seviyorum*'u yorumlamasaydım? Ya haykırmayı belirtinin berisinde tutsaydım?

— Tüm sorumluluk üzerinizde olmak üzere: aşğın acısının, bu acıdan kurtulma zorunluluğunun katlanılmaz olduğunu yüz kez yinelemediniz mi? "İyileşmek" istiyorsanız, belirtilere inanmanız gerekir, *seni-seviyorum*'a inanmak da bunlardan biridir; iyi yorumlamak, yani, sonuçta, *değerden düşürmek* gerekir.

Nietzsche

— Sonunda acı konusunda ne düşünmeliyiz? Onu nasıl düşünmeliyiz? Nasıl değerlendirmeliyiz? Acı ille de kötünün yanında mıdır? Aşk acısı yalnızca tepkisel, küçümseyici bir tutuma bağlanmaz mı (yasağa uymak gerekir)? Değerlendirmeyi tersine çevirerek trajik bir aşk acısı, trajik bir *seni-seviyorum* kesinlemesi tasarlanabilir mi? Ve aşk (aşık) Etken burcuna bağlanırsa (yeniden bağlanırsa)?

9. Buradan, yeni bir *seni-seviyorum* görüşü. Bir belirti değil, bir eylemdir. Sen yanıt veresin diye söylerim, ve yanıtın kurnutulu biçimi (mektup) bir "formül" gibi gerçek bir değer kazanacaktır. Öyleyse ötekinin olumlu da olsa ("*ben de*") bana basit bir gösterilenle yanıt vermesi yeterli değildir; seslenen öznenin kendisine uzattığım *seni seviyorum*'u dile getirmesi, haykırması gerekir: *Seni seviyorum*, der Pelléas. — *Ben de seni seviyorum*, der Mélisande.

Pelléas

Pelléas'ın zorlayıcı dileği (Mélisande'ın yanıtının *tam* istediği yanıt olduğu varsayılırsa; ama hemen sonra öldüğüne göre, böyle olması olanaklıdır), aşık özne için yalnızca kendisi de sevmek, bunu bilmek, bundan kuşkusu kalmamak, vb. (gösterilen düzlemini aşmayan bütün işlemler) zorunluluğundan değil; kendisinininki kadar olumlu, tam, açık bir biçim içinde *kendine söylendiğini işitmek* zorunluluğundan yola

PELLÉAS: *Pelléas et Mélisande*, perde III.

çıkarmak; istediğim, tam yerinde, tümüyle, sözcüğü sözcüğüne, kaçışsız olarak aşk sözcüğünün formülünü, anaörneğini almaktır: hiç mi hiç sözdizimsel kaçamak, hiç mi hiç çeşitleme olmamasıdır: iki sözcük tüm olarak, göstereni gösterenine denk biçimde birbirine karşılık vermelidir (*Ben de* sözcük-tümcenin tam karşıtı olabilir); önemli olan, sözcüğün cisimsel, bedensel, dudaksal haykırılmasıdır: aç dudaklarını da çıkar şunu (müstehcen ol). Benim istediğim, çalgıncasına, *sözcüğü elde etmek*'tir. Büyülü, söylensel mi? Hayvan —çirkinliği içinde büyülenmiştir— Güzel'i sever; Güzel —söylemeye bile gerek yok— Hayvan'ı sevmez, ama, sonunda, yenilince (neyle olduğu önemli değil: Hayvan'la *konuşmaları* sonunda diyelim), ona büyülü sözü söyler: "Sizi seviyorum, Hayvan"; ve, hemen o anda, bir harp vuruşunun görkemli patlayışının içinden, yeni bir özne belirir. Bu öykü çok mu eski? İşte bir başkası: bir adam karısının kendisini bırakmış olmasından acı çeker; geri dönmesini ister, kendisine —tam da— *seni seviyorum* demesini ister, o da sözcüğün ardından koşar; sonunda, kadın ona bu sözü söyler: adam bunun üzerine bayılır: bu bir 1975 yılı filminin öyküsüdür. Sonra, gene, söylen: Uçan Hollandalı sözcüğün ardında, başıboş dolaşır; bunu (sadıklık yeminiyle) elde ederse, başıboş dolaşması sona erecektir (söylen için önemli olan, sadıklığın egemenliği değil, haykırılması, şarkısıdır).

Ravel

Hayalet
Gemi

10. Görülmedik karşılaşma (Alman dili içinde): iki kesinleme için tek bir sözcük (*Bejahung*): biri (ruhçözümleyimin bulduğu), değer düşümüne adanmıştır (bilinçdışına ulaşılabilmesi için çocuğun ilk kesinlemesi yoksanmalıdır); öteki (Nietzsche'nin getirdiği), güç istemi biçimi (ruhbilimsel hiçbir yanı yoktur, hele toplumsal yanı hiç yoktur), farklılık üretimidir; bu kesinlemenin *ever*'i günahsızlaştırır (tepkiselli içine alır): bu da *amin*'dir.

Seni-seviyorum etkendir. Güç olarak kesinlenir — başka

RAVEL, "Hayvan ile Güzel'in konuşmaları", *Ma Mère l'Oye*.

güçlere karşı. Hangilerine? Dünyanın hepsi de değerden düşürücü olan binlerce gücüne (bilim, inanç, gerçek, us, vb.). Ya da: dile karşı. *Amin*'in dilin sınırında bulunduğu, dil dizgesiyle ortaklığı olmadığı, onu "tepkisel kılıf"ından sıyırdığı gibi, aşk haykırması (*seni-seviyorum*) da sözdiziminin sınırında durur, yineleyime kucak açar (*seni-seviyorum* demek *seni-seviyorum* demektir), Tümce'nin köleliğinden uzak durur (yalnızca bir sözcük-tümcedir). Haykırı olarak, *seni-seviyorum* bir gösterge değildir, göstergelere karşı işler. *Seni-seviyorum* demeyen (dudaklarının arasından *seni-seviyorum* geçmek istemeyen) kişi, aşkın belirsiz, kuşkucu, cimri, sayısız göstergelerini, belirtilerini, "kanıtlar"ını (deviniler, bakışlar, iççeğişler, anıştırmalar, eksilteler) üretmeye yargılıdır; kendini *yorumlattırmak* zorundadır; aşk göstergelerinin tepkisel durumunun egemenliğinde, *her şeyi söylememesiyle* dilin köle evrenine düşmüştür (köle, dili kesilmiş olan, ancak şarkı, anlatım, yüzün görünüşüyle konuşabilen kişidir).

Nietzsche

Aşkın "göstergeler"i uçsuz bucaksız bir tepkisel yazını besler: aşk *canlandırılır*, bir görünüşler estetiğine bırakılır (*sonuç olarak* bütün aşk romanlarını Apollon yazar). Karşı-gösterge olarak, *seni-seviyorum* Dionysios'un yanındadır: acı yoksanmamıştır (yakınma, tiksinti, hınç bile), ama, haykırıyla, içselleştirilmemiştir: *seni-seviyorum* demek (bunu yinelemek), tepkisel dışarı atmak, onu göstergelerin —sözün dolambaçlı yollarının (ama durmamacasına geçirim bu dolambaçlı yollardan)— sağır ve sızlanan dünyasına yollamaktır. Haykırı olarak, *seni-seviyorum* harcamanın yanındadır. Sözcüğün haykırısını isteyenler (içliler, yalancılar, serseriler) Harcama öznelileridir: bir yerde tutulması saygısızlıkmiş (bayağılıkmiş) gibi sözcüğü harcarlar; dilin uç sınırında, dilin kendisinin (bunu ondan başka kim yapardı ki?) güvencesiz olduğunu kabul ettiği, ağsız çalıştığı yeredirler.

NIETZSCHE: bütün bu parça, kuşkusuz, Nietzsche-Deleuze'e göre, özellikle 60, 75.

Aşk baygınlığı

BAYGINLIK. Yokluğu içinde, her türlü elde etme-isteği dışında duyulan, ince aşk arzusu.

1. Saturoi arzum *hemen* yerine getirilsin der. Uyuyan bir yüz, aralık bir ağız, öyle duran bir el görürsem, *üzerine atılabilmek* isterim. Bu Saturoi —Hemen'in betisi— Baygın'ın tam karşıtıdır. Baygınlıkta, yalnızca beklerim: "Durmamacasına seni arzuluyordum." (Arzu her yandadır; ama, aşk durumunda, şu çok özel şeye: baygınlığa dönüşür.)

Sollers

2. "sen ötekim söylesene bana en sonunda yanıt verecek misin bana sıkılıyorum senden seni arzuluyorum senin için sana karşı seni düşünüyorum yanıt ver bana adın her yana yayılmış bir hoş koku rengin dikenler arasında parlayıveriyor getir yüreğimi taze şarapla bir sabah yorganı yap bunalıyorum bu maskenin altında akaçlanmış düzlenmiş ten hiçbir şey yok arzusunun dışında"

Sappho

3. "... çünkü seni bir an görmeyeyim, tek sözcük söylemem olanaksızdır artık: dilim durur, ve, derimin altına, birdenbire yaman bir ateş sızar: gözlerim bakmaz olur, kulaklarım uğuldar, bedenimden terler akar, tüm varlığımı bir titremedir alır; ottan daha yeşil olurum, ölecek gibi olurum, ölmeme ramak kalır."

4. "Agathon'u öperken, ruhum dudaklarıma geliyordu, başka

SOLLERS: "Paradis".

Şölen yerlere gidecekti sanki zavallı." Aşk baygınlığında, birşeyler çekip gider, sonsuzca; sanki arzu bu kanamadan başka bir şey
Werther değilmiş gibi. İşte aşk yorgunluğu: yatıştırılmaz bir açlık,
Rusbrock ağzı açık bir aşk. Ya da şu: bütün ben'im çekilmiş, sevilen nesneye geçmiştir, o almıştır yerini: baygınlık Narkissos'sal libido'nun nesnel libido'ya bu bitirici geçişi olabilir. (Uzak-
Freud taki varlığın arzusu ve buradaki varlığın arzusu: baygınlık iki arzuyu üst üste getirir, yokluğu buradalığın içine koyar. Bun-
Cortezia dan bir çelişki durumu doğar: bu da "tatlı yanma"dır.)

ŞÖLEN: Platon'dan Agathon'a, 21-22.

WERTHER: "Yaşamı yavaş yavaş hiçbir şeyin engelleyemeyeceği bir baygınlık hastalığı içinde sönen zavallı" (48).

RUSBROCK: "Yaratık, sunabileceğini sunarak, istediğine ulaşmadan yükseldiği zaman, işte o zaman ruhsal baygınlık doğar" (16).

FREUD: "Ancak aşk durumlarının doluluğu içindedir ki libido'nun en büyük bölümü nesneye geçer ve nesne, belli bir ölçüde, ben'in yerini alır" (*Abrégé de psychanalyse*, 10).

CORTEZIA: alıntılan Rougemont, 135.

Aşk mektubu

MEKTUP. Beti hem boş (izgelenmiş), hem anlatıcı (arzuyu belirtme isteğiyle yüklü) aşk mektubunun özel eytişimini amaçlar.

Werther 1. Werther (elçinin yanında görevdeyken) Charlotte'a yazdığı zaman, mektubu şu taslağı izler: 1. Sizi düşünmek ne büyük bir sevinç! 2. Burada bir kibar çevredeyim ve sizensiz kendimi çok yalnız buluyorum; 3. Size benzeyen ve kendisiyle sizden sözedebildiğim birine rastladım (Bayan B...); 4. Bir araya gelebilmemiz için dua ediyorum. — Tek bir iletim, bir müzik izleği gibi, çeşitlenmiştir: *sizi düşünüyorum*.

Freud "Birini düşünmek" ne demektir? Şu demektir: onu unutmak (unutma olmadan, yaşamak olanaksızdır) ve sık sık bu unuttuğundan uyanmak. Pek çok şey, çağrışımla, seni söylemime getirir. "Seni düşünmek" bu düzdeğişmecedan başka hiçbir anlam taşımaz. Çünkü, kendi başına, bu düşünce boşdur: seni düşünmem; seni geri getiririm yalnızca (seni unuttuğum oranda). "Düşünce" dediğim bu biçimdir (bu dizemdir): *sana söyleyecek hiçbir şeyim yok*, bu hiçbir şeyi sana söylediğimden başka:

Goethe "Neden mi gene yazıya başvuruyorum?
Böylesine açık sorular sormamalı, sevgilim,
Çünkü, gerçekte, sana söyleyecek hiçbir şeyim yok;
Gene de güzel ellerin bu mektubu tutacak."

Gide (Hiç'in kitabı olan *Paludes*'ün anlatıcısı, defterine, gülünççe, "Hubert'i düşüneneğim," diye yazar.)

WERTHER, 75.

FREUD: nişanlısı Martha'ya: "Ah, şu bahçıvan Bünslow! Ne şanslıymış ki sevgilimi evinde barındırıyor" (*Correspondance*, 49).

GOETHE: alıntıl原因 Freud.

Tehlikeli
İlişkiler

A.C.

2. "Görüyorsunuz," diye yazar Markiz de Merteuil, "birine yazdığınız zaman, kendiniz için değil, onun için yazarsınız: öyleyse ona düşündüğünüzü söylemekten çok, hoşuna gideni söylemeye çalışmalısınız." Markiz aşık değildir; onun önerdiği şey bir *mektuplaşma*, yani konuları savunmaya, fetihler gerçekleştirmeye yönelik bir girişimdir; bu girişimin karşıt-bütünün yerlerini (alt-bütünleri) belirlemesi, yani ötekinin imgesini mektubun etkimeye çalışacağı değişik noktalar biçiminde ayırması gerekir (öyleyse nerdeyse sözcüğün matematik anlamında bir "denklik" söz konusudur). Ama, aşık için, mektubun taktik değeri yoktur: yalnızca *anlatımsal*'dır — fazla fazla pohpohlayıcıdır (ama burada pohpohlama hiç de çıkarıcı değildir: yalnızca tapınma sözüdür); ötekiyle başladığım şey, *bir ilişki*'dir, bir mektuplaşma değil: ilişki iki imgeyi bağıntıya getirir. Werther Charlotte'a değişik biçimlerde hep şunu yazar: her yerdesiniz, imgeniz tüm.

Kökenbilim

Freud

3. Arzu gibi, aşk mektubu da yanıtını bekler; içkin biçimde ötekini yanıt vermeye çağırır, yoksa imgesi değişir, başka olur. Genç Freud'un nişanlısına yetkeyle açıkladığı budur: "Gene de mektuplarım hep yanıtız kalsın istemem, bana yanıt vermezsen, sana yazmayı hemen bırakacağım. Sevilen varlık konusunda sevilen varlığın düzeltmediği, beslemediği sonu gelmez söyleniler karşılıklı ilişkiler konusunda yanlış düşüncelerle sonuçlanır ve yeniden karşılaşp her şeyi (kesin bir kanıya varmadan) tasarladıklarımızdan farklı bulduğumuz zaman, bizi birbirimize yabancı kılar." (İletişimin "haksızlıklar"ını benimseyecek, kendisine yanıt verilmediğinde de kızmadan, sevecenlikle konuşacak kişi, büyük bir soğukkanlılık kazanmış kişidir: Anne'nin soğukkanlılığını kazanmıştır.)

TEHLİKELİ İLİŞKİLER, mektup CV.

A.C.: konuşma.

FREUD, *Correspondance*, 39.

Taşım

TAŞIM. Ignacio de Loyola'dan alınan bu sözcük, öznenin kafasında durup dinlenmeden bir incinmenin etkilerini ya da bir davranışın sonuçlarını yorumladığı söz selini belirtir: aşk "söylev"inin tumturaklı biçimi.

Şarkı

1. "Çok düşündürür aşklar beni." Bazı bazı, ufacık bir acının etkisiyle, kafamın içinde bir dil taşkınlığı, bir nedenler, yorumlar, söylevler geçididir başlar. Artık yalnızca kendi kendine çalışan bir makinenin, adsız çalıcının kolunu sendeleyerek çevirdiği, hiç susmayan bir "viyel" in bilinci kalmıştır bende. Taşımada, hiçbir şey dırılanıp durmayı engellemez. Rastlantı sonucu, içimde "başarılı" (kendisinde bir gerçeğin tam anlatımını bulduğumu sandığım) bir tümce üretmeyegöreyim, bu tümce bana sağladığı yatışma (uygun sözcüğü bulmak esenlik verir) oranında yinelediğim bir formül olur; döner döner çiğnerim onu, onunla beslenirim; çocuklar ya da geviş hastalığına tutulmuş bunaklar gibi, yaramı yutar yutar geri çıkarırım. Aşk dosyasını çevirir, açar, toplar, sonra yeniden başlarım (*meruomai* eyleminin anlamları budur: çevirmek, açmak, atkılar atmak).

Schubert

Yunanca

Bruno

Bettelheim

Ya da şu: çoğu kez, içeyönelik çocuk kendi ellerinin nesnelere oynayışına bakar (ama nesnelere kendilerine bakmaz): *twiddling* dedikleridir bu. *Twiddling* bir oyun değildir, kalıplaşmış ve zorlayıcı özelliklerle belirlenmiş, töremsel bir el işidir. Taşıma tutulmuş aşık da böyle: yarasını muncıklar durur.

ŞARKI: XV. yüzyıldan.

SCHUBERT: "Buzun üstünde yalınayak, sendeliyor ve çanağı boş kalıyor. Hiç kimse dinlemiyor kendisini, hiç kimse bakmıyor, köpekler homurdanıyor yaşlı adamın çevresinde. Ama o hiçbir şeye aldırılmıyor: kolu çevire çevire gidiyor, ve viyeli hiç susmuyor..." ("Der Leiermann", *Kış Yolculuğu*, Muller'in şiirleri).

BETTELHEIM, *la Forteresse vide*, 99, not.

2. Humboldt göstergenin özgürlüğüne *konuskanlık* der. Konuşkanım (içimden), çünkü söylemimi demirleyemem: göstergeler "serbest tekerlek" gibi döner. Göstergelyi tutabilsem, onu bir yaptırıma bağlayabilsem, en sonunda dinlenişe erebilirdim. Başı da neden bacaklar gibi alçıya alamıyorlar ki! Ama düşünmekten, konuşmaktan alamıyorum kendimi; kendi kendime çevirdiğim iç sinemayı durduracak, bana *Kes!* diyecek hiçbir yönetmen yok ortada. Konuşkanlık tam anlamıyla insansal bir tür mutsuzluk olabilir: dil delisiyim: hiç kimse beni dinlemiyor, hiç kimse bana bakmıyor, ama (Schubert'in viyelicisi gibi) konuşmayı, kolu çevirmeyi sürdürüyorum.

3. Bir rol alıyorum: *ağlayacak olan kişiyim*; bu rolü de kendi önümde oynarım, *beni ağlatır*: kendi kendimin tiyatrosuyum. Böyle ağladığımı gördükçe, daha da fazla ağlarım; gözyaşları azalacak olursa, onları yeniden başlatacak kamçılayıcı sözcüğü gene söylerim hemen. İki konuşucu vardır benliğimde, eski "stikomiti"lerde olduğu gibi, yanıtın yanıtına, *sesi yükseltmeye* çabalar dururlar: iki katına, dört katına çıkarılan, son patırtıya dek götürülen (palyaçoların oyunu) sözde bir ergi vardır.

(I. Werther keyifsizliğe karşı uzun bir konuşma yapar: "Gözleri yaşlarla dolar." II. Charlotte'un önünde bir ölüm ayrılığı sahnesini anlatır; anlattığı öykü şiddetiyle kendisini yıkar ve mendilini gözlerine götürür. III. Werther Charlotte'a mektup yazar ve gelecekteki mezarının imgesini canlandırır: "İşte bunu böylesine canlı bir biçimde çizerken, bir çocuk gibi ağlıyorum." IV. "Yirmi yaşında, derin kederler beni şandan vazgeçmek zorunda bıraktı, çünkü sesim beni ağlatıyordu," der Mme Desbordes-Valmore.)

WERTHER, 35, 36, 125.
HUGO, *Pierres*, 150.

Son yaprak

BÜYÜ. Hangi ekinden olursa olsun, aşık öznenin yaşamında her zaman büyüyle ilgili görüşmeler, ufak gizli töremler ve adak edimleri vardır.

Schubert

1. "Ağaçların üzerinde, şurada burada, birtakım yapraklar kalmış. Ve ben, sık sık, bunların önünde durup düşüncelere dalıyorum. Uzun uzun bir yaprağa bakıyor, umudumu ona bağlıyorum. Yel onunla oynadığı zaman, bütün varlığımla titriyorum. Düşecek oldu mu bütün umudum da, yazık ki, onunla birlikte düşüyor."

Yazgıyı sorgulayabilmek için, almaşık bir soru (*Sevecek/Sevmeyecek*), basit bir değişiklik gösterebilecek bir nesne (*Düşecek/Düşmeyecek*) ve değişimin kutuplarından birini belirleyen bir dış güç (tanrısallık, rastlantı, yel) gerekir. Hep aynı soruyu sorarım (beni sevecek mi?). Bu soru da almaşıktır: *ya hep ya hiç*; nesnelere olgunlaşmasını, arzunun yerinden deliğinden sıyrılmasını tasarlayamam. Eytişimle ilgim yoktur. Eytişim şöyle derdi: yaprak düşmeyecek, *sonra* düşecek; ama siz arada değişeceksiniz ve artık bu soruyu sormayacaksınız.

(Akıl danıştığım herkesten, şunu söylemesini bekliyorum: "Sevdiğiniz kişi de sizi seviyor ve bu akşam bunu size söyleyecek.")

2. Bazı bazı, kaygı —örneğin bekleme kaygısı— öylesine güçlü, öylesine bunaltıcı ki (sözcüğün kökeni bu), *birşeyler* yapmak zorunlu oluyor. Bu "birşeyler" doğal olarak (atalardan beri) bir ant: *eğer* (dönersen...) *o zaman* (andımı yerine getiririm).

SCHUBERT, "Letze Hoffnung", *Kış Yolculuğu*.

X...'in söylediği: "İlk kez, küçük bir İtalyan kilisesinde bir mum yakmış. Alevin güzelliği karşısında şaşırmış ve davranışı o denli budalaca görmemiş. Öyleyse bundan böyle kendini ne diye bir ışık yaratma hazzından yoksun bırakacaktı? Böylece, bu ince davranışa (yeni mumu eskisine doğru eğmek, fitilleri usulca birbirine sürtmek, ateşin tutuşmasından hoşlanmak, gözlerini bu dost ve güçlü ışıkla doldurmak) yeniden başlamış, —seçme korkusuyla— 'dünyada yolunda gitmeyen her şeyi' kapsamı içine alan, gittikçe daha belirsiz dilekleri hep ona bağlamış."

"İğrencim ben"

İĞRENÇ. Özne birdenbire sevilen nesneyi bir zorbalıklar ağında sıkıştırdığını anlar: acıklı durumdayken, iğrenç olmaya başladığını duyar.

Platon

1. Platon'un *Phaidros*'unda, sofist Lysias'ın söylemi de, ilk (düşüncelerinden dönmesinden önceki) Sokrates'in söylemi de aşkın sevgili için (ağırlığıyla) katlanılmaz olduğu ilkesine dayanır. Sonra bıktırıcı özelliklerin dökümü gelir: aşık sevgilisinin gözünde hiç kimsenin kendisinden üstün ya da kendisine eşit olmasına katlanamaz ve her türlü rakibi alçaltmaya çalışır; sevgiliyi bir yığın ilişkiden uzak tutar; sevgili yalnızca aşkıtan geleni bilsin diye incelikten uzak binlerce binlerce dolap çevirerek onu bilgisizlik içinde tutmaya çabalar; gizliden gizliye, sevgili için en değerli varlıkların: babasının, annesinin, akrabalarının, dostlarının yok olmasını diler; sevgilinin ne yuvası, ne çocukları olsun ister; her gün çevresinde dönmesi bıktırıcıdır; ne gündüz bırakılmak ister, ne gece; yaşlı olmakla birlikte (bu da kendi başına can sıkıcı bir şey), bir zorba gibi davranır ve kendisi daha sonra sadakatsiz ve nankör davranmaktan çekinmezken, sevgiliyi sürekli olarak kötü kuşkuyla gözetler. Öyleyse, kendisi ne düşünürse düşünsün, aşkın yüreği kötü duygularla doludur: aşkı yüce gönüllülükten uzaktır.

2. Aşk söylemi ötekini boğar, bu ağır konuşma altında kendi sözüne yer bulamaz öteki. Konuşmasına engel olduğundan değil; ama *adılları kaydırmasını* bilirim: "Ben konuşuyorum, sen dinliyorsun, öyleyse varız" (Ponge). Bazı bazı, dehşet içinde, bu tersine dönüşün bilincine varırım: ben ki kendimi arı özne (bağlanmış özne: kırılğan, ince, yürekler acısı) sanıyordum, küt bir nesneye dönüşmüşüm, kör gibi gidiyor, söy-

lemimin altında her şeyi eziyorum; ben, seven kişi, istenmeyecek biriyim, can sıkıcılar arasına katılmışım: bunaltan, rahatsız eden, ölçüyü aşan, işleri karıştıran, isteyen, yıldırان (daha basit bir deyişle: konuşan) kişiler arasına. Aldanmışım, hem de anıtsal bir biçimde.

(Sevilen kişiyi yüzünün alt yanı tümünden silinmiş, ağızdan yoksun olarak gördüğümüz şu korkunç düşlerde olduğu gibi, ötekinin yüzü sessizliği yüzünden bozulmuştur; ben konuşuyorum ya benim yüzüm de bozulmuştur: söyleni beni bir canavara, koca bir dile dönüştürür.)

Yanıtsız

SUSKUNLUK. Aşık özne, sevilen nesnenin kendisine yöneltilen sözlere (söylem ya da mektuplara) cimrice yanıt vermesi ya da hiç yanıt vermemesi nedeniyle kaygılanır.

1. "Hangi konuda olursa olsun, kendisine bir şey anlatılırken, X... çoğu zaman çevrede birşeyler beklercesine başka yere bakıp başka şeyleri dinler gibi görünürdü; keyfi kaçarak susardı insan; uzun bir sessizlikten sonra, X... 'Devam et, seni dinliyorum,' derdi; iyi kötü yeniden başlanırdı öyküye, ama artık inanılmazdı."

(Kötü bir dinleti salonu gibi, duygusal uzamın da ses geçmeyen, ölü köşeleri vardır. — O zaman kusursuz konuşma arkadaşı, dost, çevrenizde en büyük yankılanmayı kuran kişi değil midir? Dostluk tam bir sesliliğin alanı olarak tanımlanamaz mı?)

2. Ancak gecikmeli olarak yakalayabildiğim bu kaçak dinleme şu tiksindirici düşünceye yöneltir beni: çılgınca kendime çekmek, eğlendirmek istiyordum, konuşurken, buluş parıltıları sergilediğimi sanıyordum, ama bu parıltılar ilgisizce değerlendiriliyor: "niteliklerimi" boşuna harcıyorum: bütün bu duygulanım, öğreti, bilgi, incelik kışkırtması, benliğimin bütün parıltısı cansız bir uzamda duyulmaz duruma geliyor, frenleniyor, sanki —suçlu düşünce— niteliğim sevilen nesnenin niteliğini aşırıymuş gibi, ondan *ilerideymişim* gibi. Duygusal ilişki kusursuz bir makinedir: çakışma, müziksel anlamda *tamlık*, temeldir burada; ileride ya da geride olan hemen *fazlalık* oluverir; sözüm tam anlamıyla bir kalıntı değildir, daha çok bir "satılmamış mal"dır; o anda (devinim içinde) tüketilmeyen ve yok edilendir.

(Soğuk dinlemeden bir karar kaygısı doğar: sürdürmeli, "çölde" konuşmalı mıyım? Bunun için güven gerekir, aşık duyarlılığı da bana bunu sağlamıyor. Kesmeli, vaz mı geçmeliyim? Kızıyormuşum, ötekini tartışma konusu yapıyormuşum, bunun sonucu olarak da "kavga"ya alan hazırlıyormuşum gibi bir şey olurdu böylesi. Bu da bir tuzak gene.)

François
Wahl

3. "Ölüm öncelikle budur işte: boş yere görülmüş olan, boş yere görülecek olan her şeydir. Algıladığımızın yitirilmesidir." Boş yere konuştuğum bu kısa anlarda, ölüyormuşum gibi bir şey. Çünkü sevilen varlık dondurulmuş bir kişi, *konusmayan* bir düş görüntüsüdür; susuş da, düşte, ölüm demektir. Ya da: ödüllendiren Ana'ysa, bana Ayna'yı, İmge'yi gösterir ve konuşur: "Sen busun". Ama Dilsiz Ana bana ne olduğumu söylemez: temellendirilmemişimdir, varlıktan yoksun olarak, acı içinde, boşlukta yüzer dururum.

FRANÇOIS WAHL: "Düşüş".

FREUD, "Üç Çekmece", *Essais de psychanalyse*, 93.

Bulutlar

BULUTLAR. Değişik durumlara göre aşık özneyi saran keyifsizliklerin anlamı ve koşulları.

Werther

1. Werther Frederika'ya, Charlotte'la birlikte görmeye gittikleri St *** rahibinin kızına iyi davranır. Frederika'nın nişanlısı Herr Schmidt'in surati da o ölçüde asılır; konuşmaya katılmak istemez. O zaman Werther keyifsizliği sorgular; kıskançlığımızdan, boş gururumuzdan gelir, kendi kendimizden hoşnutsuzluğumuzdur, ama yükünü başkalarına taşıtırız, vb. "Keyifsiz olup da bunu gizleyecek, buna çevresindekilerin sevincini bozmadan, kendi başına katlanacak kadar dürüst bir adam gösterin bana!" der Werther. Böyle bir adam bulunamaz kuşkusuz, çünkü keyifsizlik bir bildiriden başka bir şey değildir. Birtakım ters durumlara, bu arada gülünçlüğe düşmeden, açıkça kıskanç olamadığımdan, kıskançlığımı başka yana kaydırırım, onun gerçek nedeni açıkça söylenmeyen, yer değiştirmiş, ılımlı, sanki bitmemiş bir sonucunu sunarım yalnızca: yarayı saklayamadığım, ama nedenini bildirmeyi göze alamadığım için, uzlaşırım; biçimden vazgeçmeden içeriği bozarım; bu uzlaşma *keyifsizlik*'tir, o da bir göstergenin ibresi gibi okumaya sunar kendini: *burada, okumalısınız* (ki birşeyler yolunda gitmemektedir): yalnızca, *pathos*'umu koyarım masanın üstüne, paketi daha sonra, durumlara göre açma hakkını kendime saklarım: ister açıklayım (bir "açıklama"nın akışına göre), ister örtüneyim. (Keyifsizlik durum ile gösterge arasında bir kısa-devredir.)

J.-L.B.

(Yanılı: Werther keyifsizliği çevrenizdekileri rahatsız etmesi bakımından ele alıp yargılar; bununla birlikte, kendisi de, daha sonra, intihar edecek, bu da bir rahatsızlık verecektir.

WERTHER, 31 vs.
J.-L.B.: konuşma.

Aşk intiharı biraz ileri götürülmüş bir keyifsizlik midir?)

2. Keyifsizlik böyledir: kaba bir gösterge, yüz kızartıcı bir şantajdır. Ama daha ince bulutlar da vardır; nedenleri hızlı, belirsiz, küçük bulutlar; ilişkinin üzerinden geçer, ışığı, engibeyi değiştirirler; birdenbire bir başka görünüm, hafif bir başdönmesidir. O zaman bulut yalnızca şudur artık: *birşeylerden yoksunum ben*. Kaçamak bir biçimde yoksunluk durumlarını gözden geçiririm. Zen insan duyarlılığını (*furyu*) şu durumlarla izgelemeyi başarmıştır: yalnızlık (*sabi*), nesnelere "inanılmaz doğallığı"nın verdiği keder (*wabi*), özlem (*aware*), görülmediklik duygusu (*yugen*). "Mutluyum, ama kederliyim": Mélisande'ın "bulut"u buydu.

Zen

Pelléas

"Ve gece geceyi aydınlatıyordu"

GECE. Öznede içinde çırpındığı ya da yatıştığı (duygusal, düşünsel, varoluşsal) karanlık eğretilmesini uyandıran her durum.

Jean de
la Croix

1. Birbiri ardından, biri iyi, öbürü kötü, iki gece yaşarım. Bunu söylemek için iki gizemsel ayırmadan yararlanırım: *estar a oscuras* (karanlıkta olmak) bir kusur işlenmeden de ortaya çıkabilir, çünkü nedenlerin ve amaçların ışığından yoksundur; *estar en tinieblas* (karanlıklar içinde olmak) nesnelere bağlılığım ve bundan kaynaklanan karışıklık beni kör ettiği zaman başıma gelir.

Rusbrock

Çoğu zaman, arzumun karanlığı içindeyimdir; ne istediğini bilmem, iyiliğin kendisi de bir derttir benim için, her şey yankılanır, bir durumdan bir başka duruma düşerim sürekli: *estoy en tinieblas*. Bazan da bir başka Gece'dir: yalnız, düşünüm konumundayımdır (yoksa kendime verdiğim bir rol müdür bu?), sakın sakın ötekini düşünürüm, nasılsa öyle; her türlü yorumu askıda bırakırım; anlamsızlığın gecesine girerim; arzu titreşimini sürdürür (karanlık ışık ileticidir), ama hiçbir şeyi kavramak istemem; yararsızlığın, ince, görünmez harcamanın Gecesi başlamıştır: *estoy a oscuras*: buradayım, öyle, sakın sakın, aşkın karanlık evinde oturuyorum.

Jean de
la Croix

2. İkinci gece birinci geceyi sarar, Karanlık Kapkaranlığı aydınlatır: "Ve gece karanlıktı ve geceyi aydınlatıyordu." Kararla, Güçle, Ayrılmayla, Tanrı'ya kurban adamayla, vb., kısaca

JEAN DE LA CROIX: Baruzi, 308.

RUSBROCK (ışık geçirici gece), XXVI.

JEAN DE LA CROIX: "Admirabile cosa que siendo tenebrosa alumbrase la noche" (Baruzi, 327).

Tao cası *eylemle*, aşk çıkmazından çıkmaya çalışmam. Bir geceyi başka bir gecenin yerine koyarım yalnızca. "Bu karanlığı karanlıklaştırmak, işte her türlü tansığın kapısı."

TAO: Varlık-olmayan ve Varlık tek bir temelden çıktıklarından ancak adlarıyla birbirlerinden ayrılırlar. Bu tek temelin adı Karanlık'tır. — Bu karanlığı karanlıklaştırmak, işte her türlü tansığın kapısı" (*Tao Tö King*).

Kurdela

NESNELER. Sevilen varlığın bedeninin dokunduğu her şey bu bedenin bir parçası olur ve özne bunlara tutkuyla bağlanır.

Werther

1. Werther fetişçi davranışları artırdıkça artırır: Charlotte'un doğum gününde verdiği kurdela düğümünü, kendisine yolladığı pusulayı (dudaklarını kumlatmak pahasına), dokunduğu tabancaları öper. Sevilen varlıktan hiçbir şeyin durduramadığı bir güç çıkar, yalnızca bakışla da olsa her dokunduğunu etkiler: Werther, Charlotte'u görmeye gidemeyince, ona uşağını yollayacak olursa, üzerine onun bakışının konduğu bu uşak da onun için Charlotte'un bir parçası olur ("İnsanlar ne diyecek diye korkmasam, uşağın başını kollarımın arasına alıp öperdim"). Böylece kutsallaştırılan (tanrının alanına yerleştirilen) her nesne Bolonya taşına benzer, gündüz topladığı ışınları gece yayar.

Lacan

(Fallus'u Ana'nın yerine koyar — onunla özdeşleşir. Werther Charlotte'un verdiği kurdelayla gömülmek ister; mezarda, tam o sırada anımsanan Anne'nin yanına uzanır.)

Kimi zaman düzdeğişmecesel nesne buradalıktır (sevinci doğurur); kimi zaman uzaktalıktır (kederi doğurur). Öyleyse okumam neye bağlı? — İsteğime kavuşmak üzere olduğuma inanırsam, nesne elverişli olacaktır; kendimi bırakılmış görürsem, korkunç olacaktır.

2. Bu fetişler dışında, aşk dünyasında başka hiçbir nesne yoktur. Haz açısından yoksul, soyut, süngerlenmiş, boşalmış bir dünyadır bu; bakışım nesnelerin içinden onların çekiciliklerini tanımadan geçer; "sevgili beden" dışında, her türlü cin-

WERTHER, 61, 44, 42.

sellik karşısında ölmüşümdür. Dış dünyada, kendi durumumla bağdaştırabileceğim tek şey, günün rengidir, sanki "hava durumu" İmgelik'in bir boyutuymuş gibi (İmge ne renklidir, ne derin; ama ışığın ve sıcaklığın bütün ayrımlarını taşır, bütün olarak, birleştirici olarak kendini ya iyi, ya kötü bulan bedenle ilişkedir). Japon haykusunda, izge her zaman günün ve yılın anına gönderen bir sözcük bulunsun ister; *kigo* dedikleridir bu, mevsim-sözcüktür. Aşk anlatımı haykunun *kigo*' sunu, yağmura, akşama, ışığa, dağılmış olan, yüzen her şeye yapılan bu incecik anıştırmayı korur.

Aşkın müstehceni

MÜSTEHCEN. Günümüz kamuoyunca gözden düşürülmüş olduğundan, aşk duygusallığı aşık öznece kendisini yalnız ve zayıf duruma sokan, güçlü bir aykırılık olarak üstlenilmelidir; bugün, değerlerin bir tersine dönüşü sonucu, aşkın müstehcenini bu duygusallık oluşturmakta.

Lacan 1. Müstehcenlik örneği: burada "aşk" sözcüğünü her kullanışımız (alay olsun diye "oşk" deseydik, müstehcenlik ortadan kalkardı).

Ya da: "Opera'da oyun: sahneye çok kötü bir tenor çıkıyor; yanında duran sevdiği kadına aşkını söylemek için, halkın karşısına dikiliyor. Bu tenorum işte: koca bir hayvan gibi, müstehcen, alık, bir vitrinin ışığıyla iyice aydınlatılmış durumda, sevdiğim ve sözde kendisine seslenmem gereken kişiye bakmadan, yüksek sesle, fazlasıyla kuralına uygun bir *arya* söylüyorum."

Ya da şu: düş: aşk "üstüne" bir ders yapıyorum; dinleyiciler kadın, biraz olgun: Paul Géraldy'yim.

Thomas Mann Ya da şu: "... bu sözcüğün [aşk] sık yinelenmekten kazançlı çıktığını sanmıyordu. Tam tersine, bu tek hece sonunda çok tiksindirici göründü ona, süt bulaşığı gibi bir imge çağırıyordu, mavimsi, yavan bir ak şey..."

Bataille Son olarak şu: aşkım "görülmedik ölçüde duyarlı bir cinsel organ, orospu kadınların zorlu kahkahaları altında, bana çıgıllıklar koparttırarak, çıplak, müstehcen bir kurban olan [...] varlığın kendini esrimeli bir biçimde sunmasıyla, görkemli ama pis kokulu bir fişkırmannın çıgıllıklarını koparttırarak titreyen bir cinsel organ".

THOMAS MANN, *la Montagne magique*, 143.
BATAILLE, *l'Œil pinéal*, II, 19, 25.

(Her türlü *pathos*'a yöneltilen horgörüüyü üzerime alacağım: eskiden, mantık adına (*Werther*'in Lessing'i, "Böylesine ateşli bir üretimin iyilikten çok kötülük getirmemesi için soğuk mu soğuk bir ufak söylev istemez mi dersiniz?" der), bugün de, "genelleşmiş" olması koşuluyla, pekâlâ bir özne isteyen "çağcılık" adına ("Gerçek halk müziği, kitlelerin müziği, ayak takımının müziği, artık tek özneliğe, yalnız öznenin güzel duygusal özneliğine değil, *topluluğun öznelikleri*"nin bütün boşanmalarına açıktır...", Daniel Charles, "Müzik ve Unutuş").

2. Aşık bir aydına rastladım: bu kişi için son noktasına gelmiş budalalığı, söyleminin çıplak budalalığını "üzerine almak" (içine atmamak), bir Bataille kahramanı için genel bir yerde soyunmak neyse odur: olanaksızın ve egemenin zorunlu biçimidir: hiçbir aykırılık söyleminin kurtaramayacağı, korumasız olarak karşı-ahlakın ahlakçılığına açık kalacak ölçüde bir bayağılaşmışlık. Buna dayanarak, çağdaşlarını birer *günahsız kişi* olarak görür: yeni bir ahlak adına aşk duygusalığını denetleyenler suçsuzdur: "Çağcıl ruhların ayırıcı belirtisi, yalan değildir, yalancı ahlakçılıkta cisimlenen *günahsızlık*'tır. Her yerde bu *günahsızlığı* bulup çıkarmak — belki de çalışmamızın en tiksindirici yanı."

Nietzsche

(Tarihsel tersine dönüş: uygunsuz olan artık cinsel değil, *duygusal* — gerçekte yalnızca bir *başka ahlak* olan şey adına denetlenen duygusal.)

3. Aşık sabuklar ("değer duygusunun yerini değiştirir"); ama sabuklaması budaladır. Bir aşıktan daha budala ne vardır? Öyle budaladır ki, ciddi bir ara öge: roman, tiyatro ya da çözümlerim olmadan (cımbızın ucuyla) söylemini hiç kimse kalabalık önünde ağzına almayı göze alamaz. Sokrates'in *dai-*

NIETZSCHE, *la Généalogie de la morale*, 208.

mon'u (içinde önce konuşan kişi) ona *hayır* diye fısıldıyordu. Benim *daimon*'um, tersine, budalalığımıdır: Nietzsche'nin eşeği gibi, aşkımın alanında her şeye evet derim. İnat eder, çıraklığı yadsır, aynı davranışları yinelerim: beni eğitemezler — ben de kendimi eğitemem; söylemim sürekli olarak düşüncesizce kurulmuştur; onu geri çeviremem, aşamalandıramam, içine bakışlar, tırnak imleri yerleştiremem; ilk aşamada konuşurum; her zaman uslu, uygun, saygılı, evcilleştirilmiş, yazınca bayağılaştırılmış bir sabuklamayla yetinirim.

(Budalalık *şaşırmak*'tır. Aşık durmadan şaşırır; dönüştürmeye, çevirmeye, korumaya zamanı yoktur. Belki de budalalığı bilir, ama *onu denetlemez*. Ya da: budalalığı bir bölünme, bir sapkınlık gibi etki gösterir: *budalalık bu, gene de... doğru, der.*)

4. Çağa uymayan her şey müstehcendir. Tanrı (çağcıl) olarak, Tarih baskıcıdır, Tarih çağdışı olmamızı yasaklar. Geçmişin yıkıntısına, anıtına, "kitch"ine ya da "retro"suna katlanırsınız (bunlar *eğlenceli*'dir); bu geçmişi yalnızca imzasına indirgeriz. Aşk duygusunun modası geçmiştir, ama bu "modası geçmiş" gösteri olarak bile yeniden kazanılamaz: aşk *ilginç* zamanın dışına düşer: tarihsel, çatışmalı hiçbir anlam veremeyiz ona: bu bakımdan müstehcendir.

Sade

5. Aşk yaşamında, olayların örgüsü inanılmaz ölçüde saçmadır, bu saçmalık, en büyük ciddilikle birleşince, iyice yakıksızdır. Gelmeyen bir telefon yüzünden ciddi ciddi intihar etmeyi tasarladığım zaman, Sade'in bir yapıtında papanın bir erkek hindinin ırzına geçmesi kadar büyük bir müstehcenlik çıkar ortaya. Ama duygusal müstehcenlik bu ölçüde garip değildir, onu daha iğrenç kılan da budur; "dünyada hâlâ açlıktan ölen bunca insan varken, bunca halk canını dişine takıp kurtuluşu için savaşırken, vb.", ötekisi uzak bir havaya *girdi* diye yıkılan bir özne kadar uygunsuz bir şey yoktur.

6. Toplumun bütün yasa çiğnemelere koyduğu ahlaksal vergi bugün tutkuyu cinsellikten de fazla cezalandırıyor. X...’in cinsellikle "korkunç sorunları" olmasını herkes anlayacaktır; ama Y...’nin duygusallığıyla sorunlarına hiç kimse ilgi göstermeyecektir: aşk özellikle duygusal cinselin yerine koyduğu için müstehcendir. Birdenbire aşk durumunda ölüverecek bir "duygusal koca bebek" (Fourier), metresinin yanında beyin kanaması geçiren başkan Félix Faure kadar müstehcen görünürdü.

(*Nous Deux* —resimli dergi— Sade'dan daha müstehcendir.)

7. Aşk müstehcenliği aşırıdır: hiçbir şey onu kurtaramaz, ona bir yasa çiğnemenin güçlü değerini veremez; öznenin yalnızlığı çekingin, her türlü dekordan yoksundur: hiçbir Bataille bu müstehcene bir yazı vermeyecektir.

Aşk metni (zar zor bir metin) ufak özseverliklerden, ruhsal bayağılıklardan oluşmuştur; büyüklükten yoksundur: ya da büyüklüğü (ama, *toplumsal olarak*, kim tanıyacak ki onu?) hiçbir büyüklüğe, "bayağı özdekçilik"e bile ulaşamamaktadır. Demek ki müstehcenin kesinlemeyle gerçekten denkleşebileceği *olanaksız* andır, *amin*'dir, dilin sınırındır (bu özelliğiyle söylenebilir olan hiçbir müstehcen müstehcenin son kertesi olamaz: ben de, bir betinin kıpırdaşımı içinden bile olsa, bunu söylerken, *şimdiden* kazanılmış olurum).

Gözyaşlarına övgü

AĞLAMAK. Aşık öznenin ağlamaya özel eğilimi: bu öznedeki gözyaşlarının belirme biçimleri ve işlevi.

Werther 1. "İster mutluluktan gelsin, ister sıkıntıdan, en ufak aşk heyecanı Werther'i gözyaşlarına boğar, sık sık, çok sık ve bol bol ağlar. Werther'de ağlayan aşık insan mıdır, yoksa romantik insan mı?

Ağlamak aşık insana özgü bir eğilim midir yoksa? İmgelik'e boyun eğmiştir, bugün yetişkin insanı gözyaşlarından uzak tutan ve insanın erkekliğini göstermesine aracılık eden sansür ona vız gelir (Piaf'ın hoşnutluğu ve anaca içlenmesi: "Ama siz ağlıyorsunuz, Milord!"). Gözyaşlarını rahatça bırakmakla, aşık bedeninin buyuklarını izler, aşık beden de sıırılsıklam, sulu bir bedendir: birlikte ağlanır, birlikte akılır: Charlotte'la Werther'in birlikte Klopstock okumaları tatlı gözyaşlarıyla sona erer. Aşık kişi ağlama hakkını değerlerin (ilk hedefi beden olan) bir tersine dönüşünden değil de nerden alır? Çocukluk bedenini yeniden bulmayı kabul eder.

Schubert Üstelik, burada, aşık bedene bir tarihsel beden eklenmiştir. Gözyaşlarının tarihini kim yazacak? İnsanlar hangi toplumlarda, hangi zamanlarda ağlamıştır? Ne zamandan beri erkekler (kadınlar değil) ağlamıyorlar? "Duyarlılık" neden belirli bir anda "yalancı duyarlılığa" dönüştü? Erkeklik imgeleri değişkendir; Yunanlılar, XVII. yüzyıl insanları tiyatrodaki çok

Michelet ağlardı. Michelet'nin dediğine göre, Saint Louis gözyaşı

WERTHER, 36, 60, 62, 63, 65, 66, 68, 110. — Birlikte ağlamak: 27.

SCHUBERT, *Lob der Thränen (Gözyaşlarına Övgü)*, A.W. Schlegel'in şiiri.

dökme yeteneği bulunmadığı için acı çekermiş; bir kez usul usul yüzüne aktığını duyunca, gözyaşları "yalnız yüreğine değil, ağzına da çok hoş, çok tatlı gelmiş". (Aynı biçimde: 1199'da, Brabant'ta, genç bir keşiş, duayla gözyaşı yeteğine kavuşmak için bir Citeaux manastırının yolunu tutmuştu.)

(Nietzsche'sel sorun: Tarih ve Tip nasıl bileşir? Tarih'in "çağdışı"sını dile getirmek —oluşturmak— tipin işi değil midir? Toplumumuz aşkın gözyaşlarında kendi "çağdışı"sını bastırır, böylece ağlayan aşığın baskı altına alınması "sağlığı" için zorunlu olan yitik bir nesneye dönüştürür. *La Marquise d'O* filminde, oyuncu ağlar, izleyici güler.)

2. Belki de "ağlamak" fazla kabadır; belki de her ağlamaya aynı anlamı vermemek gerekir; belki de aynı aşıkta "ağlama"nın birbirine yakın, ama farklı biçimlerine girişen birkaç özne vardır. "Gözlerinde yaşlar" olan bu "ben" kimdir? Şu gün "ağlamasına ramak kalmış" olan şu öteki kimdir? "Bedenimin bütün gözyaşları" nı akıtan ben kimim? Ya da uyanınca "bir gözyaşı seli"nde boğulan ben? Bunca ağlama biçimim varsa, belki de ağlarken her zaman birine seslendiğim ve gözyaşlarımın alıcısı her zaman aynı kişi olmadığı içindir: ağlama biçimlerimi çevremde gözyaşlarımla yapmak istediğim şantaj türüne uydururum.

3. Ağlamakla, birini etkilemek, ona baskı yapmak isterim ("Bak, beni ne durumlara düşürdün"). Böylece, belki de —genellikle böyledir— öteki acımasını ya da duygusuzluğunu açıkça üstlenmeye zorlanır; ama zorlanan ben kendim de olabilirim; acımın bir yanılsama olmadığını kendi kendime kanıtlamak için akıtırım gözyaşlarımı: gözyaşları birer anlatım değil, birer göstergedir. Gözyaşlarımla, bir öykü anlatır, bir acıma söyleni yaratırım, sonra da uyarım ona: onunla yaşayabilirim, çünkü, ağlarken, bildirilerin en "gerçeğini",

Schubert

dilimin değil, bedenimin bildirisini alan bir dinleyici bulmuş olurum: "Sözler nedir ki? Bir damla gözyaşı çok daha fazlasını söyleyecektir."

SCHUBERT, *Gözyaşlarına Övgü*.

Dedikodu

DEDİKODU. Sevilen varlığın "dedikodu" konusu yapıldığını, kendisinden kaba bir biçimde sözedildiğini işittiği zaman aşık öznenin duyduğu acı.

Şölen 1. Phalère yolu üzerinde, bir adamın canı sıkılır; önünde bir başkasının da yürüdüğünü görür, arkasından yetişir ve ondan Agathon'un verdiği şöleni anlatmasını ister. Aşk kuramı böyle doğar: bir rastlantıdan, bir sıkıntıdan, bir konuşma isteğinden, ya da, isterseniz, üç kilometrelik bir dedikodudan. Aristodemes ünlü Şölen'de bulunmuştur; Apollodoros'a anlatmıştır bunu, o da, Phalère yolu üzerinde, Glaucon'a (söylendiğine göre, felsefe bilgisi olmayan bir adama) anlatır, bunu yaparken de, kitabın aracılığıyla, bize anlatır, biz de hâlâ konuşuyoruz. Demek ki, Şölen yalnızca bir "konuşma" (bir sorundan sözediyoruz) değil, aynı zamanda bir dedikodu (aramızda başkalarından sözediyoruz).

Şölen Demek ki bu yapıt genellikle geri tepilen (resmi dilbilim yalnızca bildiriyle uğraştığına göre) iki dilbilime bağlanır. Birincisi bir konuşma düzeni olmadan hiçbir sorunun (*quaestio*) ortaya atılamayacağını varsayar gibidir: aşktan sözetmek için, konuklar yalnızca aralarında, *imgeden imgeye, yerden yere*, (Şölen'de, yatakların yerleştirilme biçimi büyük önem taşır) konuşmakla kalmazlar, bu genel söyleme kendi kapıldıkları (ya da başkalarının kapıldığını tasarladıkları) aşk bağlarını da sokarlar: "konuşma" dilbilimi bu olabilir. İkinci dilbilim, konuşmanın her zaman biri konusunda bir şey söylemek olduğunu söyler; Glaucon ile Apollodoros, Şölen'den,

ŞÖLEN: başlangıç.

ŞÖLEN: Agathon: "Buraya gel, Sokrates, gel, şöyle yanıma uzan da sana dokununca girişte aklına gelen bilge düşüncelerin tadını çıkarayım..." (31) ve Alkibiades'in girişi (153-154).

Aşk'tan sözederken, Sokrates'ten, Alkibiades'ten ve dostlarından sözederler: "özne" dedikoduyla doğar. Demek ki, Etkin metinbilim (dil'in güçlerinin metinbilimi) zorunlu iki dilbilimi kapsar: karşılıklı konuşmanın (biriyle konuşmak) ve arkadan konuşmanın (birinden konuşmak) dilbilimlerini.

Werther

2. Werther daha Charlotte'la tanışmamıştır; ama, kendisini kır balosuna götüren arabada (yolda evine uğrayıp Charlotte'ya da alacaklardır), bir hanım dost —Dedikodu'nun sesi— Werther için az sonra imgesi kendisini büyüleyecek olanı yorumlar: şimdiden sözlüdür, ona aşık olmamak gerekir, vb. Böylece dedikodu gelecekteki öyküyü özetler ve haber verir. Dedikodu gerçeğin sesidir (Werther şimdiden alınmış bir nesneye aşık olacaktır), bu ses de büyüdür: dost kötü bir peridir, caydırmak kisvesi altında, önceden haber verir ve çağırır.

Hanım dost konuştuğu zaman, söylemi duyarsızdır (bir peri acımaz): dedikodu hafif, soğuktur, böylece bir tür nesnellik koşulu kazanır; sesi bilimin sesinin yerini alır gibidir. İki ses de indirgeyicidir. Bilim konuştuğu zaman, bazı bazı söylemini sevdiğimi hafifçe, soğukça ve nesnelce anlatıp çekiştiren bir gürültü gibi dinlemeye başladığım olur: sevdiğimden *gerçeğe göre* sözeder.

3. Dedikodu ötekini *o*'ya indirger, bu indirgeme de benim için katlanılmaz bir şeydir. Öteki benim için *o* değildir: yalnızca kendi adı, kendi özel adı vardır. Üçüncü kişi adılı kötü bir adıldır; kişi-olmayanın adılıdır, uzaklaştırır, hiçler. Ortak söylemin ötekime el atıp da onu bana orada olmayan bütün nesnelere uygulanan, evrensel bir "ikame"nin kanı çekilmiş biçimiyle geri verdiğini farketmiş zaman, sanki onu ölmüş, küçülmüş, dilin büyük anıt mezarında bir ölü kabına yerleştirilmiş olarak görür gibi olurum. Benim için, öteki bir *gönderge olamaz*: sen ancak sensin, Öteki'nin senden sözetmesini istemiyorum.

WERTHER, 18.

Neden?

NEDEN. Aşık özne bir yandan takınaksal biçimde neden sevilmediğini sorup dururken, bir yandan da sevilen nesnenin kendisini sevdiği, ama bunu söylemediği inancı içinde yaşar.

Nietzsche

1. Benim için bir "üstün değer" var: aşkımdır. Hiçbir zaman "Ne gereği var?" demem. Yoksayıcı değilim. Ereklere soruna dokunmam bile. Tekdüze söyleyimde hiçbir zaman "neden" yoktur, bir tek "neden" vardır yalnız, hep aynıdır: *ama beni neden sevmiyorsun?* Aşkın kusursuz kıldığı (öyle çok veren, mutlu eden, vb.) bu *ben* nasıl sevilmez? Aşk serüveninden sonra da ısrarla süren soru: "Neden beni sevmedin?" ya da: "Ah, söyle, gönlümün sevgilisi, neden bıraktın beni?": *"O sprich, mein herzallerliebstes Lieb, warum verliessest du mich?"*

Heine

2. Hemen sonra (ya da aynı zamanda) soru artık "neden beni sevmiyorsun?" değil, "neden beni böyle *biraz* seviyorsun?"dur. *Biraz* sevmek için ne yapıyorsun? Ne demektir bu, bu "biraz" sevmek? *Fazla*'nın ya da *yeterli değil*'in düzeninde yaşarım; rastlaşımara açlık duyarım, tüm olmayan her şey cömertlikten uzak gibi görünür gözüme; benim istediğim *artık niceliklerin algılanmadığı* ve hesabın kapı dışarı edildiği bir yere yerleşmektir.

Ya da şu — çünkü adcıyım: beni sevdiğini neden *söylemiyorsun?*

NIETZSCHE: "Yoksayıcılık ne anlama gelir? *Üstün değerlerin değerden düştüğü anlamına*. Ereklere eksiktir; 'Ne gereği var?' sorusunun yanıtı yoktur."

HEINE, *Lyrisches Intermezzo*, 23, 285.

Freud

3. Gerçek şu ki —inanılmaz çelişki— sevildiğime hep inanırım. Arzuladığımı sanrılarım. Her yara bir kuşkudan çok bir "ihamet"ten gelir; çünkü ancak seven ihamet edebilir, ancak sevildiğini sanan kıskanç olabilir: öteki, zaman zaman, beni sevmek olan varlığında kusur eder, işte mutsuzluklarımın kaynağı. Bununla birlikte, sabuklama ancak ondan uyanılınca varolur (ancak geçmişe dönük sabuklamalar vardır); bir gün, başıma geleni anlarım: sevilmediğim için acı çektiğimi sanıyordum, oysa sevildiğimi sandığım için acı çekiyordum; hem sevilip hep bırakıldığımı inanmanın karmaşası içinde yaşıyordum. İçten konuşmamı kim işitse, zor çocuklar için yapıldığı gibi, *peki ama ne istiyor bu?* diye haykırabilirdi.

(*Seni seviyorum, beni seviyorsun* olur. Bir gün X...'e orkideler geldi: kaynağını hemen sanırladı: ancak kendisini seven den gelebilir, kendisini seven de ancak kendi sevdiği olabilirdi. İki çıkarımı ancak uzun bir denetim süresinden sonra birbirinden ayırabildi: kendisini seven ille de kendi sevdiği değildi.)

FREUD: "Sanrsal arzu psikozunun (...) gizli ya da itilmiş arzuları bilince getirmekten başka bir şey yapmadığımı, ancak ayrıca bunları tam bir iyi niyetle gerçekleşmiş olarak canlandırdığım unutmayalım." (*Métapsychologie*, 178.)

Tutulma

HAYRANLIK. Aşık öznenin sevilen nesnenin imgesiyle "kendinden geçtiği" (vurulup büyülediği) ve ilk diye bilinen (ama daha sonra yeniden de kurulabilir) oluntu (halk arasında: *kara sevda*; okumuşlar için: *yıldırım aşkı*).

Djedidi 1. Dil (sözlük) aşkla savaşın denkleğini çoktan ortaya koymuştur: her iki durumda da, *fethetmek*, "*kapmak*", *tutsak etmek*, vb. söz konusudur. Bir öznenin aşka "düştüğü" her seferde, erkeklerin (dıştan evlenmeyi sağlamak için) kadınları kaçırmak zorunda oldukları eskil zamanları sürdürür biraz: yıldırım aşkına tutulmuş her aşıkta Sabine'den (ya da ünlü Kaçırılmış Kadınların herhangi birinden) birşeyler vardır. Bununla birlikte, garip değişim: eski söylende, kaçırılan etkindir, avını sımsıkı yakalamak ister, kaçırmanın öznesidir (nesnesi de herkesin bildiği gibi her zaman edilgen olan Kadın'dır); çağcıl söylende (tutku-aşk söyleninde), tersidir: kaçırılan hiçbir şey istemez, hiçbir şey yapmaz; kınıltısızdır (bir resim gibi), kaçırmanın gerçek öznesi kaçırılan nesnedir; tutsak etmenin *nesnesi* aşkın *öznesi* olur; fethin *öznesi* de sevilen *nesne* katına geçer. (Gene de eskil örnekçeden genel bir iz kalır: aşık —tutulmuş olan— her zaman içkin olarak dışlaştırılmıştır.)

Parsifal Bu görülmedik tersine dönüş belki de şuradan kaynaklanır: "özne" bizim için (belki Hıristiyanlıktan beri) *acı çeken*'dir: nerede yara varsa, orada özne vardır: *die Wunde! die Wunde!* der Parsifal, böylece "kendisi" olur; yara bedeninin odağında ("yüreğinde") ne denli açıksa, özne de o denli özne olur: çünkü özne, *içli-dışlılık*'tır ("Yara [...] tüyler ürpertici bir içli-dışlılıkta"). Aşk yarası böyledir: kökten bir açıklık

DJEDIDI: Örneğin Arapça'da, *fitne* özdeksel (ya da düşüngüsel) savaşa ve cinsel baştan çıkarma girişimine gönderir.

Rusbrock (varlığın "kökler"inde), bir türlü kapanmaz, özne buradan akar, bu akmada özne olarak kurulur. Onu bir aşk öyküsünün *öznesi* yapmak için Sabine'imizi tasarlamak yeter.

2. Yıldırım aşkı bir uyutumdur: bir imgeyle büyülenmişim: önce Sokrates'in (sevilen nesnelere, çekici imgelerin örneği) karşısında Menon gibi, sarsılmış, elektriklenmiş, değişmiş, tersine dönmüş, "vurgun yemiş"im, ya da, hiçbir şey aşıklığın yolunu *Şam yolundan** ayırmadığından, bir hayalet inancımı değiştirmiş; sonra ökseye tutulmuş, dümdüz olmuş, kımıltısızlaşmışım, burnum imgeye (aynaya) yapışmış. Ötekinin imgesinin ilk kez gelip beni büyülediği bu anda, Cizvit Athanasius Kircher'in (1646) Sihirli Tavuğu'ndan öte bir şey değilim: ayakları bağlı, gözleri mihlanmış gibi, gagasının pek ötesine geçmeyen tebeşir çizgisine dikili uyuyordu; çözdüler mi kımıltısız, büyülenmiş durumda kalıyor, "kendini yenmiş olana boyun eğiyordu," der Cizvit; bununla birlikte, onu büyüsünden uyandırmak, İmgelik'inin şiddetine son vermek için (*vehemens animalis imaginatio*), kanadına şöyle usulca bir vurmak yeterdi; çırpınacak ve gene yem yemeye başlayacaktı.

3. Uyutum oluntusu genellikle bir yarı karanlık durumundan sonra başlar derler: özne bir bakıma boş, hazır, hiç bilmeden kaçırılmaya açıktır. Werther de Charlotte'la karşılaşmadan önce Wahlheim'da sürdüğü sıradan yaşamı oldukça uzun bir bi-

RUSBROCK: "Kemiklerin iliği, yani yaşamın köklerinin bulunduğu yer yaranın odağıdır"(16); ve "insanın en derin yerindeki açık şey kolay kolay kapanmaz" (14).

ATHANASIVS KIRCHER: Sihirli Tavuk'un öyküsü (*Experimentum mirabile de imaginatione gallinae*) Chertok'ta, 71. — Uyutum üzerine, Gérard Millert, *Ornicar*'da, 4.

WERTHER, 3 ve 29-43.

*Şam yolu: Ermiş Paulus'un İsa'nın dinine geçtiği yer; din değiştirme. (ç.n.)

çimde anlatır bize: kibar çevre yaşamından, eğlenceden uzaktır, yalnız Homeros okur, dümdüz, biraz da boş bir günlük sallantı içindedir (kendine bezelye pişirtir). Bu "olağanüstü dinginlik" bir bekleyişten —bir arzudan— başka bir şey değildir: istemedikçe aşık olmam hiçbir zaman; içimde gerçekleştirdiğim (ve Werther gibi, günahsızca, gurur duyduğum) boşluk, hiç öyle görünmemekle birlikte, çevremde, gözlerimle *kimi seveceğimi* araştırdığım şu kısa ya da uzun süreden başka bir şey değildir. Hiç kuşkusuz, hayvanın kapması gibi aşka da bir başlatıcı gerekir; tuzak duruma göre değişir, ama yapı derin, düzenlidir, kuşların çiftleşme süresinin mevsimlik olması gibi. Bununla birlikte, "yıldırım aşkı" söyleni öylesine güçlüdür ki (ben hiç beklemeden, istemeden, benim hiç payım olmadan üstüme düşer), birinin aşık olmaya *karar verdiğini* işittik mi ürpeririz: Katalonya kral naibinin sarayında Floride'i gören Amadour gibi: "Uzun uzun baktıktan sonra, *onu sevmeye karar verdi.*" Daha neler, deli olup olmamaya karar mı vereceğim (aşk *benim istediğim* delilik mi)?

Heptaméron

4. Hayvan evreninde, cinsel mekanizmayı başlatan ayrıntılı bir birey değil, yalnızca bir biçim, renkli bir fetiş (İmgelem böyle devinime geçer). Büyüleyici imgede, beni etkileyen (fotoğraf kâğıdı gibi) ayrıntılarının toplamı değil, şu ya da bu bükümdür. Ötekinin birdenbire beni etkileyen (beni kapıp götüren) yanı sestir, omuzların eğimidir, bedeninin inceliğidir, elin ılıklığıdır, bir gülümsemenin kıvrımıdır, vb. Böyle olunca, imgenin estetiğinden bana ne? Bir şey (hiçbir şeyini bilmediğim) arzuma tam denk düşer; öyleyse hiçbir biçem ayrımı yapmayacağım. Kimi zaman, ötekinde büyük bir ekinse örnekçeye uygunluk coşturacaktır beni (ötekini geçmişin bir ressamının fırçasından çıkmış gördüğümü sanırım), kimi zaman da, tersine, bende yarayı açacak olan belirtinin belirli bir umursamazlığıdır: (kışkırtma isteğinden kay-

HEPTAMÉRON: alıntılan L. Febvre.

Flaubert naklanan) hafiften bayağı bir duruşa vurulabilirim: hızla ötekinin bedenine geçen, ince, devingen bayağılıklar vardır: kısa (ama ölçüsüz) bir parmakları ayırma, bacakları açma, yemek yerken dudakların etli kitlesini oynatma, çok sıradan bir işle uğraşma, bir saniye bedenine budalaca bir görünüş verme

Kökenbilim biçimi (ötekinin "bayağılığının" büyüleyen yanı belki de, çok kısa bir an, onda, kişiliğinin geri yanından kopmuş olarak, orospuluk gibi bir şey yakalamamdır). Beni vuran (yine bir av terimi) özellik, bir duruşun uçucu anında bir edim parçasına, kısacası bir çizeme (çizem, *schêma*, devinim, yaşam durumunda bedendir) gönderme yapar.

Werther 5. Arabadan inince, Werther Charlotte'u ilk kez evinin kapısıyla çerçevelemiş olarak (çocuklara reçelli ekmek kesmektedir: sık sık yorumlanan ünlü sahne) görür ve ona aşık olur:

Lacan önce bir *tabloyu* severiz. Çünkü yıldırım aşkı için birdenbireliğin göstergesinin kendisi gerekir (bu da beni sorumsuz, yazgıya bağlı, sürüklenip götürülmüş duruma getirir): ve, bütün nesne düzenlemeleri içinde, ilk kez en iyi görünen tablonun kendisidir belki: bir perde yırtılır: daha hiç görülmemiş olan tümüyle ortaya çıkar, bundan sonra da gözler yercesine üzerine dikilir: birdenbirelik tamlık yerini tutar: gize ermişimdir: tablo seveceğim nesneyi *kutsar*.

Bir halkanın, bir yırtığın arasından gelebilecek her şey tutulmama elverişlidir: "İlk kez, X...'i bir otomobil camının ardından gördüm: cam kalabalıkta *sevilecek kişiyi* arayan bir objektif gibi yer değiştiriyordu; sonra, arzumun hangi *uygunluğuyla* kımıltısızlaştım, bilmem, gözlerimi bu belirtiye di-

FLAUBERT: "Kitaplarda aşkla ilgili sayfaları okuduğum zaman, buradaymışsınız gibime geliyor. —Bunlarda abartmalı olarak suçlanan her şeyi bana duyurdunuz, dedi Frédéric. Charlotte'un reçelli ekmeklerinden tiksинmeyen Werther'i anlıyorum" (*l'Éducation sentimentale*).

KÖKENBİLİM: *trivialis*: her köşe başında bulunan.

WERTHER, 19.

LACAN, *le Séminaire*, I, 163.

kiyordum, bundan sonra, aylarca izleyecektim onu; ama öteki, içinde özne olarak yitip gittiği bu resme direnmek istiyormuş gibi, daha sonra alanımda belireceği her seferde (örneğin kendisini beklediğim kahveye girerken), bunu önlemlilikle, *usulca*, bedenine bir ölçülülük, sanki bir ilgisizlik havası vererek, beni farketmeyi geciktirerek, vb.: kısacası çerçeveden çıkmaya çalışarak yapar."

Her zaman görsel midir tablo? Sesli de olabilir; halka, dilsel olabilir: *bana söylenen bir tümceye aşık* olabilirim: hem de yalnızca bana arzuma dokunan bir şey söylediği için değil, sözdizimsel biçimi (halkası) nedeniyle de, bu biçim *bir anı gibi* kalacaktır içimde.

6. Werther Charlotte'u "keşfettiği" zaman (perde yırtılıp tablo görüldüğü zaman), Charlotte ekmek kesmektedir. Hanold'un aşık olduğu, yürümekte olan bir kadındır (*Gradiva*: ilerleyen kadın), ayrıca da bir kabartmaya yerleşmiş bir kadın. Beni büyüleyen, kapıp götüren, *devinim içinde* bir bedenin görüntüsüdür. Beni kışkırtan, çalışmakta olan, *bana dikkat etmeyen* bir gölgedir: genç hizmetçi Groucha, kurt-adamın üzerinde büyük bir etki yapar: yerde, diz çökmüş, döşemeyi silmektedir. Çünkü çalışma görüntüsü bir bakıma *imgenin günahsızlığı konusunda* güvence sağlar: öteki bana uğraşısının, ilgisizliğinin (benim yokluğumun) göstergelerini ne denli çok yollarsa, onu ansızın yakalayacağıma o denli güvenebilirim, sanki, aşık olmak için, kaçırmanın atalardan kalma gereğini, yani şaşırtıyı yerine getirmem gerekirmiş gibi (ötekini şaşırtırım, o da böylece beni şaşırtır: onu şaşırtacağıma ummuyordum).

7. Aşk zamanının bir tuzağı vardır (bu tuzağın adı da aşk romanıdır). Ben de (herkesle birlikte), aşk oluntusunun bir baş-

FREUD, "Kurt-Adam", *Cinq Psychanalyses*.

langıcı (yıldırım aşkı) ve bir sonu (intihar, bırakma, soğuma, yalnızlığa çekilme, manastır, yolculuk, vb.) bulunan bir "oluntu" olduğuna inanırım. Bununla birlikte, tutulduğum ilk sahneyi yeniden kurarım yalnızca: bir *olduktan sonra*'dır. Bir yaralanma imgesini yeniden kurarım, şimdi yaşarım, ama geçmiş kipiyle konuşurum: "Onu gördüm, kızardım, sarardım. Kendinden geçmiş ruhum heyecana gömüldü": yıldırım aşkı her zaman di'li geçmişle söylenir: çünkü aynı zamanda hem geçmiş (yeniden kurulmuş), hem yalındır (saniyesi saniyesine): deyim yerindeyse, geçmiş bir-andalıktır. İmge bu zamansal aldatıya çok güzel uyar: kesin, yakalanmış, çerçeve-lenmiş durumda, şimdiden (hâlâ ve her zaman) bir anıdır (fotoğrafın varlık nedeni göstermek değildir, anmaktır): kaçırma sahnesini yeniden "gözlerimin önüne getirdiğim" zaman, geriye dönük olarak bir rastlantıyı yaratırım: bu sahnenin bir görkemliliği vardır: böyle bir şansım olmasına şaşar durum: arzuma yakışana rastlamak; ya da bu çok büyük tehlikeyi göze almış olmak: birdenbire bilinmedik bir imgenin tutsağı olmak (ve yeniden kurulan bütün bu sahne görkemli bir bilgisizlik dağı gibi yükselir).

RACINE, *Phèdre*, 1, 2.

J.-L.B.: konuşma.

Yitirilen mi?

YİTİRİLMİŞ. Aşık özne, öldüğünü tasarlar, sevilen varlığın yaşamının hiçbir şey olmamış gibi sürdüğünü görür.

Werther

1. Lotte'la dostlarından biri çene çalarken, Werther çıkagelir; ölmekte olan birinden ilgisizce sözetmektedirler: "Gene de [...] bugün yola çıkacak olsan, çevrelerinden uzaklaşsan? [...] Yokluğunun yazgılarında yaratacağı boşluğu dostların duyarlar mıydı, ne ölçüde duyarlardı? Ne kadar zaman?.."

Ölümümün hiç kimseyi üzmeyeceğini tasarlıyor değilim: sonuç bellidir: ötekilerin yaşamının daha çok yasın, yadsımadığım yasın içinden, değişmeden sürdüğünü *görürüm*; uğraşlarında, eğlencelerinde, sorunlarında direttiklerini, aynı yerlere gidip aynı dostlarla düşüp kalktıklarını *görürüm*; yaşamlarının akışında hiçbir şey değişmeyecektir. Aşkta, Bağımlılığın bu delice göğşe çıkışından (*kesinlikle* ötekine gereksinimim vardır), acımasızca karşıt durum fişkirir: hiç kimsenin bana gerçekten gereksinimi yoktur.

J.-L.B.

(Yalnız Anne üzülebilir: derler ki, yıkılmak beni her zaman özleyeceğini tasarladığım biçimiyle Anne'nin yüzünü taşımaktır: *Nekuia*'dan çıkmış, kımiltısız, ölü imge; ama ötekiler Anne değildir: onlara yas, bana bunalım.)

2. Werther'in büyük korkusunu artıran, ölmekte olanın (kendini yansıttığı kişinin) bir gevezeliğin içinde yer almasıdır: Charlotte ile dostları ölümden hiç önemsemeden konuşan "küçük hanımlar"dır. Böylece başkalarının sözünün beni du-

WERTHER, 99.

J.-L.B.: konuşma.

Kökenbilim daklarının ucuyla yediğini, Dedikodu'nun göğünde eridiğini görürüm. Dedikodu ben çoktandır konusu olmasam da sürecektir: boş, yorulmak bilmez bir konuşma gücü, anımı bile silip atacaktır.

KÖKENBİLİM: "papoter" (yazarın gevezelik etme anlamında kullandığı sözcük): *pappa*, bulamaç, *pappare*, dudaklarının ucuyla yemek, çene çalmak ve yemek.

"Gök nasıl maviydi"

KARŞILAŞMA. Beti ilk tutulmadan hemen sonra, daha aşk ilişkisinin güçlüklerinin doğmasından önce yaşanan mutlu döneme gönderir.

1. Aşk söylemi bir sineğin bir odada uçuşu gibi önceden kestirilemeyen bir düzene göre çırpınan bir beti tozundan başka bir şey değildir, gene de, hiç değilse geriye dönük olarak, imgelemimde, aşka düzenli bir oluşum verebilirim: kimi zaman bu *tarihsel* düşle onu bir serüven yaparım. Aşk koşusu üç evre (ya da üç perde) içinde gelişir gibi görünür o zaman: önce, bir anda gerçekleşiveren tutulmadır (bir imge beni alıp götürür); bir sürü karşılaşma başlar o zaman (randevular, telefonlar, mektuplar, ufak yolculuklar), bu dönemde, kendimden geçercesine, sevilen varlığın kusursuzluğunu, yani bir nesnenin arzuma uygunluğunu "araştırırım": başlangıcın tatlılığı, arı aşkın zamanıdır bu. Bu mutlu zaman kimliğini (kapanımını) "sonra"sıyla karşıtlaşmasından alır (en azından anıda): "sonrası" uzun bir acılar, yaralar, kaygılar, üzüntüler, kızgınlıklar, umutsuzluklar, zorluklar ve tuzaklar dizisidir, bunların oyuncağı olurum, durmamacasına hem ötekine, hem bana, hem de önce bizi birbirimize keşfettirmiş olan büyüleyici karşılaşmaya yönelen düşüşün tehdidi altında yaşarım.

Ronsard

2. İntihar etmeyen aşıklar vardır: aşk karşılaşmasını izleyen bu "tünel"den çıkmam olanaklıdır: ya mutsuz aşka eytişimsel bir çıkış bulmayı başardığım (aşka dokunmadan, ama uytumdan sıyrılarak) ya da bu aşkı bırakıp göz kamaşmasını sakladığım karşılaşmayı başkalarıyla yinelemeye çalışarak yeniden koşuya giriştiğim için, gün ışığını yeniden görürüm: çün-

RONSARD: "Öylesine tatlıca tatlı bir tatlılığın / Tatlı başlangıcına kapıldığım zaman..." (*Doux fut le trait.*)

kü ilk "hazzın" özündendir bu ve hep geri dönsün diye çabalarım: kesinlemeyi kesinlerim, yinelemeden baştan başlarım.

(Karşılaşma balkır: daha sonra, anıda, özne aşk koşusunun üç evresini tek evreye dönüştürecek, "aşkın göz kamaştırıcı tüneli"nden sözecektir.)

3. Karşılaşmada, birbirini izleyen, her seferinde başarılı, kursosuz olan fırça dokunuşlarıyla düşlemimin tablosunu tamamlayan birini bulmuş olmak beni büyüler; şanssı hiç mi hiç ters gitmeyen ve elini daha ilk uzatışta arzusunun yap-boz'unu tamamlayan küçük parçanın üstüne koyduran oyuncuya benzerim. Bir başkasıyla (benim "ötekim" olacak bir başkasıyla) sonsuza dek sürdürebileceğim yakınlıkların, suç ortaklıklarının, içli-dışlılıkların gittikçe artan bir biçimde bulunmasıdır (nerdeyse doğrulanmasıdır) bu: tümüyle bu buluşa doğru uzanırım (titrerim bu yüzden), öyle ki, rastlanan bir varlığa duyulan yoğun merak gerçekte aşka denktir (Gezgin Chateaubriand'ın en ufak devinilerini dört gözle inceleyen ve onu gidişine dek izleyen genç Moraite'in ona duyduğu şey aşktır). Karşılaşmanın her amnda, ötekinde bir başka kendimi bulurum: *Bunu sever misiniz? Aa, ben de! Şunu sevmez misiniz? Ben de!* Bouvard ile Pécuchet karşılaştıkları zaman, kendilerinden geçercesine, ortak beğenilerini sayıp dururlar: söylemek bile fazla, gerçek bir aşk sahnesidir bu. Karşılaşma (şimdiden kendinden geçmiş) aşık özneyi doğaüstü bir rastlantının şaşkınlığına uğratar: Aşk Zar Atışı'nın (Dionysios'su) düzenine girer.

(Daha ne o onu tanır, ne de o onu. Öyleyse karşılaşmaları gerekir: "İşte ben buyum." Anlatı ergisidir bu, bilgiyi aynı zamanda hem bol bol verip hem geciktiren, tek sözcükle *yeni-den başlatandır*. Aşk karşılaşmasında, durmamacasına ileri fırlarım, hafifimdir.)

CHATEAUBRIAND, *Itinéraire de Paris à Jérusalem*, 832.

R.H.: konuşma.

Yankılanma

YANKILANMA. Aşk öznelliğinin temel biçimi: bir sözcük, bir imge öznenin duygusal bilincinde acı acı yankılanır.

1. İçimde yankılanan şey, bedenimle öğrendiğim şeydir: ince ve keskin bir şey genel bir durumun mantıklı bilgisi içinde uyuşmakta olan bu bedeni birdenbire uyandırır: sözcük, imge, düşünce bir kamçı gibi etkir. İç bedenim birbirine yanıt veren ve birbirini bastıran boru sesleriyle sarsılmış gibi titer: kışkırtma iz açar, iz genişler ve her şey (az ya da çok hızlı bir biçimde) alt üst olur. Aşk İmgelik'inde, en boş kışkırtmayı en tutarlı olgudan ayıran hiçbir şey yoktur; zaman önden (kafam tehlike önsezileriyle dolar) ve arkadan (ürpererek "eski olayları" anımsarım) sarsılmıştır: bir hiçten koca bir anı ve ölüm söylemi doğar ve beni alıp götürür: yankılanmanın —"kinin"— silahlı belleğin egemenliği başlamıştır.

Nietzsche

(Yankılanma "kişilerin durumunu birdenbire değiştiren [...] beklenmedik bir olay"dan kaynaklanır: beklenmedik bir değişim, bir resmin "elverişli an"ıdır: çökmüş, bitmiş, vb. öznenin acıklı tablosudur.)

Diderot

2. Yankılanmanın alanı bedendir — ancak genelleşmiş bir coşku biçiminde yaşayabildiğim bu öylesine "tutarlı" (kaynaşmış) imgesel beden. Bu coşku (utançtan ya da coşkudan yüzü renklendiren bir kızarma gibi) bir korkudur. Alışılmış korkuda —gerçekleştirilecek bir edimden önce gelende—, kendimi gelecekte başarısızlık, aldatmaca, rezalet durumunda görürüm. Aşk korkusundaysa, kendi yıkımdan korkarım,

NIETZSCHE: Deleuze, 142.

DIDEROT, *Œuvres complètes*, III.

Diderot birdenbire, sözcüğün, imgenin şimşeginde, kesin ve iyice biçimlenmiş olarak görürüm yıkımımı.

Rusbrock 3. Flaubert tümcesini kuramayınca divanına atardı kendini: "Salamuraya yatma" derdi buna. Nesne fazla yankılanırsa, bedenimde öyle bir gümbürtü yaratır ki, her türlü uğraşmayı bırakmak zorunda kalırım: yatağımın üzerine uzanırım, hiç karşı koymadan, "iç fırtına"yı akışına bırakırım; imgelerden boşalan Zen keşişinin tersine, imgelerin benliğimi doldurmasına ses çıkarmam, acılıklarını sonuna dek duyarım. Demek ki bunalımın da —izgelenmiş— devinimi vardır, onu sınırlayan da budur kuşkusuz; çünkü yankılanmanın zayıflaması ve yerini donuk can sıkıntısına bırakması için belli bir anda bunun yerini (boş da olsa) bir başka deviniye (kalkmak, hemen çalışmayacak da olsam masaya gitmek) vermem yeter. Yatak (gündüz yatağı) İmgelik'in yeridir; masaysa, yeniden, hem de ne yapılırsa yapılsın, gerçek.

4. X... benimle ilgili çirkin bir söylenti anlatır bana. Bu olay benliğimde iki biçimde yankılanır: bir yandan bildirinin nesnesini olduğu gibi alır, yanlışlığına kızar, yalanlamak isterim, vb.; öbür yandan, X...'i —kendisi de bunu pek bilmeden— kırıcı bir bilgiyi bana taşımaya yönelten küçük saldırganlık devinimini algılarım. Geleneksel dilbilim yalnızca bildiriye çözümlerdi: tersine, etkin Metinbilim her şeyden önce onu yönelten (ya da çeken) gücü (burada tepkisel) yorumlamaya, değerlendirmeye çalışır. Ben ne yaparım peki? Ben iki dilbilimi birleştiririm, onları birbirleriyle büyütürüm: acılı bir biçimde bildirinin tözüne (yani söylentinin içeriğine) yerleşirim, bu arada da kuşku ve üzüntüyle onu temellendiren gücün ayrıntılarına girerim: iki tabloda da ben zararlı çıkarım,

DIDEROT: "Sözcük nesne değildir, ışığında nesneyi gördüğümüz bir şimşektir."

RUSBROCK, 16.

her yandan yaralanırım. Budur yankılanma: kusursuz bir dinleme çabası: ruhçözümleyimcinin tersine (böyle olması da çok doğal), öteki konuşurken kendimi "akıntıya bırakacak" yerde, tam bilinç durumunda, *tümüyle* dinlerim: her şeyi işitmekten kendimi alamam, bana acı veren de bu dinlemenin arılığıdır: çoğul, ama gene de her türlü "gürültü"den arınmış bir anlama kim acı çekmeden katlanabilir? Yankılanma dinlemeyi anlaşılır bir büyük gürültüye, aşığı da uçsuz bucaksız bir işitme organına indirgenmiş, canavar bir dinleyiciye çevirir — sanki dinlemenin kendisi sözcelem durumuna girmiş gibi: bende, kulaktır konuşan.

Sabah dinletisi

UYANIŞ. Aşk öznenin, uyanışta, kendini tutkusunun kaygısıyla yeniden donanmış bulmasının değişik biçimleri.

Werther

1. Werther yorgunluğundan sözeder ("Bırak, sonuna dek acı çekeyim: bütün yorgunluğuma karşın, hâlâ sonuna dek gidecek gücüm var"). Aşk kaygısı bedeni bir kol çalışması kadar yıpratana bir güç tüketimi getirir. "Öylesine acı çekiyor, bütün gün sevilen varlığın imgesiyle öyle çarpışıyordum ki, akşam çok iyi uyuyordum," der biri. Werther de, intihar etmeden az önce, yatmış ve uzun süre uyumuştur.

S.S.

Werther

2. Acı uyanışlar, iç parçalayıcı (sevgiden) uyanışlar, boş uyanışlar, günahsız uyanışlar, ürküntülü uyanışlar (Octave bir bayılmanın ardından uyandı: "Birden bütün mutsuzlukları kafasına üşüştü: insan acıdan ölmez, yoksa o anda ölürdü").

Stendhal

WERTHER, 103.

S.S.: aktaran S.S.

WERTHER, 140.

STENDHAL, *Armance*, 115.

Ağız kavgası

AĞIZ KAVGASI. Beti birbirine karşı çıkma alışverişi olarak (sözcüğün karı koca yaşamıyla ilgili anlamında) her "kavga"yı kapsar.

1. İki özne, düzenli bir yanıt alışverişiğine göre ve "son söz"ü kendisi söylemek amacıyla tartıştığı zaman, bu iki özne *şimdiden* evlidir: onlar için kavga bir hakkın, ortağı oldukları bir dilin kullanılmasıdır; *herkes sırasıyla*, der kavga, bu da *ben yoksam sen de yoksun* demektir, karşıtı da geçerlidir. Esenlikle *karşılıklı konuşma* diye adlandırılan şeyin adı budur: birbirini dinlememek, ama sözün zenginliğini birlikte paylaşmanın eşitlikçi ilkesine birlikte tutsak olmak. Kahramanlar birlikte giriştikleri ve kendilerini ayırmayacak olan çatışmanın sapkın bir ergi kadar tutarsız olduğunu bilirler (ağız kavgası çocuk yapma tehlikesine girmeden haz alma türlerinden biri olabilir).

İlk kavgayla, dilin çalkantılı ve yararsız bir nesne olarak uzun serüveni de başlar. Daha Sokrates'ten önce, Tragedya'yı bozmuş olan karşılıklı konuşmadır bu (iki oyuncunun yarışı). Böylece tekli konuşma insanlığın en uç sınırlarına atılmıştır: en eski tragedyaya, kimi şizofreni biçimlerine, aşk söylene-sine (en azından sayıklamamı sürdürdüğüm ve ötekini dilin düzenli bir çatışmasına çekme isteğine boyun eğmediğim

Nietzsche

Jakobson

NIETZSCHE: "Kahraman ile 'choryphaeus' arasındaki söz alışverişinde de benzer bir şey vardı, ama, biri ötekine bağlı olduğundan, eytişimsel *savaş* olanaksızdı. Ama iki baş kişi karşı karşıya gelince, derinliğine Yunanlılara özgü bir içgüdüye uygun olarak, sözcük ve kanıt yarışmasının doğduğu görüldü: karşılıklı aşk konuşması [yani ağız kavgası] Yunan tragedyasına her zaman yabancı kaldı" ("Sokrates ve Tragedya", *Écrits posthumes*, 42).

JAKOBSON, "Konuşma", 466.

sürece). Sanki eskil-oyuncu, deli ve aşık sözün kahramanları olarak ortaya çıkıp olgun dile, kötü Eris'in fısıldadığı toplumsal dile: evrensel nevrozun diline tutsak olmayı yadsıyorlarmış gibi bir şey.

2. *Werther* salt aşk söylemidir: burada (aşk ve sıkıntı dolu) tekli konuşma yalnız bir kez, sonda, intihardan az önce kesilir: Werther Charlotte'u görmeye gider, o da Noel gününe değin bir daha gelmemesini ister kendisinden, böylece gelişlerini seyrekletirmesi gerektiğini, bundan böyle tutkusunun kabul edilmeyeceğini belirtir: bunu bir kavga izler.

Kavga bir farklılıktan çıkar: Charlotte'un rahatı kaçmış, Werther kışkırmıştır, Charlotte'un rahatsızlığı Werther'i daha da kışkırtır: demek ki bir güç ayırıcısıyla (kavga *elektrik* kökenlidir) bölünmüş, tek bir öznesi vardır kavganın. Bu dengesizliğin (bir motor gibi) *çalışması*, kavganın hızını alması için, bir yem, iki karşıttan her birinin kendi yanına çekmek istediği bir yem gerekir; bu yem genellikle bir olgu (birinin kesinleyip ötekinin yadsıdığı) ya da bir karardır (birinin önerip ötekinin geri çevirdiği: *Werther*'de gelip gitmeleri isteyerek seyrekletirmek). Tartışılan şey, olay ya da karar olmadığı, yani dilin dışında değil, öncesindeki şey olduğu ölçüde, uzlaşma olanaksızdır: kavganın nesnesi yoktur, en azından çabucak yitirir onu: kavga şu nesnesi yitmiş olan dildir. Hiçbir kanıtlama, inandırma amacı bulunmayıp yalnızca bir kökeni bulunmak, kökeni de hemen o ana bağlanmak yanıtın özelliğidir: ağız kavgasında, az önce söylenmiş olana sarılırim. Kavganın (bölünmüş, gene de ortak) öznesi beyitlerle konuşur: dünyanın bütün ağız kavgalarının en eski örneği "*stichomythia*"dır (kavga durumunda olduğumuz zaman sözcük "*dizi*"leriyle konuşuruz). Bununla birlikte, bu mekanizma nedimli düzenli olursa olsun, başlangıçtaki ayırıcının her beyitte yeniden bulunması gerekir: böylece Charlotte sözlerini hep

WERTHER, 123 vs.

KÖKENBİLİM: *stichos*: sıra, dizi.

genel önermelere doğru yöneltir ("Beni arzulanız olanaksız da ondan"), Werther'se kendi sözlerini durmamacasına durumsala, aşk yaralarının tanrıçasına getirir ("Kararınız Albert'den kaynaklansa gerek"). Her kanıt (beyitin her dizesi), izdüşümsel ve nerdeyse kardeşine eşit olacak biçimde seçilmiştir, gene de fazladan bir karşı çıkmayla, kısacası bir *yeniden artırmayla* çoğaltılmıştır. Bu yeniden artırmaysa Narkissos'un çığığından başka bir şey değildir: *Ya ben! Ya ben!*

3. Kavga Tümce gibidir: yapısal olarak, hiçbir şey onu kesmeye zorlamaz bizi; hiçbir zorunluk onu tüketmez, çünkü, tümcede olduğu gibi, bir kez çekirdek (olay, karar) verildikten sonra, yayılmalar sonsuza dek yenilenebilir. Kavgayı ancak kendi yapısının dışında olan bir şey kesebilir: iki karşıtın yorulması (birinin yorulması yetmez), bir yabancıнын gelmesi (*Werther*'de, Albert gelir), ya da birden saldırganlığın yerini arzunun alması. Bu rastlantılardan yararlanılmadıkça, hiçbir kavgacı kavgayı durduracak güçte değildir. Hangi yollara başvurabilirim? Susmaya mı? Susma kavga *isteğini* ancak körukler; öyleyse tartıştırmak, yumuşatmak için yanıt vermek zorundayım. Uslamlamaya mı? Hiç kimse ötekine söyleyecek söz bırakmayacak kadar arı özden yapılmamıştır. Kavganın kendisini çözümlemeye mi? Kavgadan üst kavgaya geçmek yeni bir kavga başlatmaktan başka bir şey değildir. Kaçmaya mı? Önceden gerçekleşmiş bir dağılmanın göstergesidir bu: çift *şimdiden* dağılmıştır: aşk gibi, ağız kavgası da her zaman karşılıklıdır. Öyleyse kavganın sonu yoktur, tıpkı dil gibi: dilin, sonsuzluğu içinde kavranmış dilin, insan varoldu olalı *hiç durmamacasına konuşmasına* neden olan şu "sürekli tapınma"nın ta kendisidir.

(X...'nin şöyle iyi bir yanı vardı, kendisine verilen tümceyi kullanmaya kalkmazdı: ender rastlanır bir tür keşşlikle, *dilden yararlanmazdı.*)

4. Hiçbir kavganın bir anlamı yoktur, hiçbir kavga bir aydınlanmaya ya da bir dönüşüme doğru ilerlemez. Ağız kavgası ne uygulayımsal, ne eytişimseldir; şatafatlı, başıboştur: sapık bir orgazm kadar tutarsızdır: iz bırakmaz, kirletmez. Çelişki: Sade Sade'da, şiddet de iz bırakmaz; beden daha o dakikada, yeni harcamalara yönelmek üzere yeniden canlanır: durmamacasına hırpalanan, ezilen, parçalanan Justine her zaman taze, arı, dinlenmiştir; ağız kavgasının kahramanı da böyle: geçmiş kavgadan hiçbir şey olmamış gibi yeniden doğar. Kavga, gürültüsünün anlamsızlığıyla, Romalıların kusmasını anımsatır: küçük dilimi gıdıklarım (karşı çıkmaya kışkırtırım kendimi), (bir yığın kırıcı kanıt) kusarım, sonra, rahat rahat, gene yemeye başlarım.

5. Ağız kavgası anlamsızdır, gene de anlamsızlıkla savaşıır. Ağız kavgasında her karşıt *son sözü* söylemeyi düşler. En son kendisi konuşmak, "sonuca bağlamak", söylenmiş olan her şeye bir yazgı vermek, anlama egemen olmak, onu elinde tutmak, yumruk gibi indirmekdir; sözün uzamında, son gelen, yerleşmiş bir ayrıcalıkla, profesörlerin, başkanların, yargıçların, günah çıkarıcıların tuttuğu yüce yere yerleşir: her dil kavgası (eski sofistlerin *machia*'sı, skolastiklerin *disputatio*'su) bu yerin ele geçirilmesini amaçlar; son sözle kartımı dağıtacak, ortadan kaldıracığım, onda bir (Narkissos'sal) yara açacağım, onu sessizliğe kıştırarak, her türlü sözden iğdiş edeceğim. Ağız kavgası bir utku amacıyla yürütülür: her yanıtın bir gerçeğin utkusuna destek sağlaması ve yavaş yavaş bu gerçeği kurması söz konusu değildir hiçbir zaman, yalnızca *son* yanıtın iyi yanıt olması söz konusudur: önemli olan son atılan zardır. Kavga hiçbir biçimde satranç oyununa benzemez, daha çok bir yüzük oyununa benzer: bununla birlikte, burada oyun tersine çevrilmiştir, çünkü tam oyunun durduğu anda yüzüğü avcunda tutmayı başaran kazanır: bütün kavga boyunca, yüzük elden ele dolaşır, utku bu yüzüğü ele geçire-

WERTHER, 125.

cek olanındır, onu ele geçiren en yüce gücü: son sözü elde edecektir.

Werther'de ağız kavgası bir şantajla taçlanır: Werther, yakınmalı ve tehditli bir havayla, "Azıcık daha rahat bırakın beni, o zaman her şey düzelecektir," der Charlotte'a; yani: "Çok yakında benden kurtulacaksınız": erginin damgasını taşıyan bir tümcedir bu, çünkü bir son yanıt gibi düşünülmiştir. Kavganın öznesinin gerçekten kesin bir son sözle donanması için intihardan aşacağı kurtarmaz: intiharın bildirilmesiyle, Werther hemen *ikisinin en güçlüsü* oluverir: böylece, bir kez daha, Tümce'yi, Ağız Kavgası'nı, yalnız ölümün yarıda kesebileceği ortaya çıkar.

Kahraman nedir? Son sözü söyleyen. Ölmeden önce konuşmayan kahraman görülmüş mü? Demek ki son sözden vazgeçmek (kavgayı yadsımak) kahramanlık-karşıtı bir aktöreye bağlanır: İbrahim'in aktöresidir: kendisinden istenen özverinin sonuna dek konuşmaz. Ya da, daha az süslü olduğundan daha yıkıcı yanıt (sessizlik her zaman güzel bir süstür), son yanıtın yeri aykırı bir kaçamağa verilir: "Buddha nedir?" gibi önemli bir soru karşısında, bütün yanıt olarak, sandalını çıkarıp başına koyarak çekip giden Zen ustasının yaptığı budur: son yanıtın kusursuz bozulması, ustalık yokluğunun ustalığı.

Kierkegaard

Zen

"Tek bir rahip yoktu"

YALNIZ. Tutku-aşkı bugün hiçbir büyük düşünce (söylem) dizgesi üstlenmediğinden, imge belki aşık öznenin insan yalnızlığına değil de "felsefel" yalnızlığına göndermektedir.

1. "Kendini aldatmak" için önünde bütün sonsuzluk varmış gibi herkese karşı ve herkese karşın bir "yanlış"ta inat eden özneye ne denir? — *Dönme* denir. İster bir aşktan öbürüne geçerken olsun, ister aynı aşkın içinde, hiç kimsenin benimle paylaşmadığı bir iç "öğreti"ye dönerim durmamacasına. Werther'in cesedi geceleyin mezarlığın bir köşesine, iki ıhlamur ağacının (yalın kokunun, anının ve uyuklamanın ağacı) dibine getirildiği zaman, "tek bir rahip yoktu yanında" (romanın son tümcesidir bu). Din Werther'de yalnızca kendini öldürmüşü değil, aşığı, düşmüşü, kendinden başka hiç kimseye "bağlı" olmayı da mahkûm eder belki.

Werther

Şölen

2. *Şölen*'de, Eriksimakos, alaylı bir biçimde, bir yerlerde tuzun övgüsünü okuduğunu, ama Eros konusunda hiçbir şey okumadığını belirtir; *Şölen*'deki küçük topluluğun Eros'u yuvarlak masa konusu yapmaya karar vermesinin nedeni, onun konuşma konusu olarak sansür edilmiş olmasıdır: bugünün aydınlarıdır sanki onlar, genel yöneline karşın, politikayı değil de Aşk'ı, Gereksinim'i (toplumsal gereksinimi) değil de Arzu'yu tartışmayı seçmişlerdir. Konuşmanın aykırılığı dizgesel olmasından ileri gelir: konukların üretmeye çalıştığı kanıtlanmış sözlerdir, deneyim öyküleridir, bir öğretiler: Eros her biri için bir dizgedir. Oysa bugün aşkın hiçbir dizgesi yok: çağdaş aşığı çevreleyen birkaç dizge de ona hiç yer (de-

WERTHER, 151.

ŞÖLEN, 37.

ğerden düşmüş bir yerse o başka) vermez: benimsenmiş dille-
rin hangisine yönelirse yönelsin, boşuna, hiçbiri yanıt ver-
mez kendisine, olsa olsa sevdiğine sırt çevirtir. Hıristiyan
söylemi, hâlâ varsa, bastırmaya ve yüceltmeye çağırır onu.
Ruhçözümleyimsel söylem (ki hiç değilse durumunu betim-
ler) onu İmgelik'inden el çekmeye yöneltir. Marksçı söylem-
se hiçbir şey söylemez. *Bir yerlerde* (neresi olursa olsun)
"çılgınlığımı" ("gerçeğimi") benimsetmek için bu kapıları
çalma isteğine tutulursam, birbiri ardından kapanır bu kapı-
lar; hepsi de kapandığı zaman, çevremde bir dil duvarı oluşur,
beni gömer, ezer, iter — *pişmanlığa* gelir ve "X... 'ten kurtul-
mayı" benimsersen, o başka.

("Kötü bir düş gördüm: sevilen bir kimse sokakta rahatsız-
lanıyor ve kaygı içinde bir ilaç istiyordu; ama benim deli gibi
oraya buraya koşmama karşın, insanlar geçiyor, onun isteği-
ni sertçe geri çeviriyorlardı; bu kişinin kaygısı isterili bir ni-
telik kazanıyordu, ben de bunu onun başına kakıyordum. Az
sonra bu kişinin ben olduğumu anladım — öyle ya; başka ki-
mi görecektim düşümde?: geçen bütün dillere (dizgelere) ses-
leniyordum, geri çevriliyor, bağıra çağıra, *uygunsuzca*, "beni
anlayacak" — "bana kucak açacak" — bir felsefe istiyordum.)

3. Aşğın yalnızlığı bir kişi yalnızlığı değildir (aşk içini dö-
ker, konuşur, anlatır), bir dizge yalnızlığıdır: bir ben dizge
yaparım onu (belki de dönüp dolaşp söylemimin tekbenci-
liğine döndüğüm için). İçinden çıkılmaz çelişki: herkes işite-
bilir sesimi (aşk kitaplardan gelir, diyeleği yaygındır), ama
ancak *tam olarak ve bu anda* benimle aynı dili konuşan öz-
neler dinleyebilir (yalvaç gibi anlayabilir) beni. Aşıklar yılan
şölen sokmuş kişilere benzer, der Alkibiades: "Acılarının etkisi alt-
tında söylemeyi ve yapmayı göze aldıkları her şeyi tasarlaya-
bilecek ve her şeyi bağışlayabilecek tek varlıklar oldukların-
dan, aynı durumun kurbanları olanlardan başka hiç kimseye

Rusbrock

başlarına geleni anlatmak istemezler": zavallı "kadınsı ölü-ler", aşktan intihar etmişler sürüsü (aynı aşık kaç kez intihar etmiştir!), hiçbir büyük dil sesini vermez onlara (yalnız eski Roman verir, o da yer yer).

4. İçinde yaşadığı dindar toplumun pek hoş görmediği eski gizemci gibi, ne meydan okur, ne karşı çıkarım: söyleşime girmemekle yetinirim yalnızca: iktidarla, düşünceyle, bilimle, yönetimle, vb.; ille de "politika dışı" değildir; benim sapsamam, "kışkırmış" olmamaktır. Buna karşılık, toplum açığtan açığa garip bir baskı uygular bana: sansür yoktur, yasak yoktur: sessiz bir anlamsızlık kararıyla, insansal nesnelere uzakta, *a humanis* ortada bırakılmışımdır: hiçbir bağlamda, hiçbir sığınakta yerim yoktur.

5. Neden yalnızım:

Tao

"Herkesin bir zenginliği var
bir ben yoksun görünüyorum.
Aklım bir cahilin aklı
çünkü çok ağır işliyor.
Herkes açık görüşlü,
bir ben karanlıktayım.
Herkes keskin zekâlı,
bir benim kafam bulanık,
deniz gibi dalgalanır, yel gibi eser.
Herkesin kesin bir amacı var,
bir ben köylü gibi kalın kafalıyım.
Bir ben farklıyım başka insanlardan,
çünkü Anne'mi emeceğim diye dayatıyorum."

TAO: *Tao Tö King*, XX, 85.

Göstergelerin belirsizliği

GÖSTERGELER. Gerek aşkını kanıtlamak istediği, gerekse ötekini kendisini sevip sevmediğini çıkarmaya çalıştığı zaman, aşık öznenin elinin altında güvenilir hiçbir gösterge dizgesi yoktur.

Balzac 1. Göstergeler arıyorum, ama neyin göstergelerini? Okumamın nesnesi ne? Seviliyor muyum (artık sevilmiyor muyum, hâlâ seviliyor muyum)? Yazılı olanda hem eskiyazı bilimi, hem fal alanına giren bir yöntemle göre, başıma gelecek olanı çözerken, okumaya çalıştığım kendi geleceğim midir? Gerçekte, daha çok şu *değerim nedir?* sorusuna takılıp kalmıyor muyum, öteki yüzünden, yorulup bıkmadan, hep bu sorunun yanıtını aramıyor muyum?

Stendhal 2. İmgelik'in gücü dolaysızdır: İmge'yi aramam, birdenbire gelir bana. Bundan sonra ona döner ve, sonu gelmez bir biçimde, iyi göstergeyle kötü gösterge arasında gidip gelirim: "Şu öylesine kısa sözün anlamı ne: size saygım var? Bundan daha soğuk bir şey olabilir mi? Kusursuz bir biçimde eski yakınlığa dönüş mü? Tatsız bir açıklamayı kısa kesmek için kibar bir çözüm mü?" Stendhal'in Octave'ı gibi, neyin *normal* olduğunu bilmem hiçbir zaman; her türlü mantıktan yoksun bir durumda (bunu da bilirim), bir yorumda karar kılmak için mantığa dayanmak isterim; ama mantık ancak çe-

BALZAC: "Bu konuların ustasıydı, aşk özelliğinin çok küçük şeylerde belirdiğini bilirdi. Cuvier'nin bir ayak parçası görünce bu ayak şu boyutlarda bir hayvanın ayağıdır diyebildiği gibi, deneyimli bir kadın da çok küçük bir devinide kendi geleceğini okuyabilir." (*les Secrets de la princesse de Cadignan*).

STENDHAL, *Armance*, 57.

lişkin kesinlikler sağlar bana: "Ne yaparsın, gecenin ortasında sokağa çıkıp dört saat sonra dönmek ne de olsa normal değil!", "İnsanın uykusu kaçınca sokağa çıkıp şöyle bir dolaşması ne de olsa çok normal", vb. Gerçeği isteyen kişiye yalnızca güçlü ve canlı imgelerle yanıt verilir, o bunları göstergeye dönüştürmeye kalkmaya görsün, çift anlamlı, değişken olurlar hemen: her türlü falda olduğu gibi, aşık danışıcı gerçeğini kendi kurmalıdır.

- Freud 3. Freud'dan nişanlısına: "Bana acı çektirten şey, sana aşkıma kanıtlanma olanaksızlığı içinde bulunmam." Sonra Gide:
Gide "Davranışında her şey, artık beni sevmediğine göre, benim için hiçbir şeyin önemi yok der gibiydi. Oysa onu hâlâ seviyordum, hatta hiçbir zaman böylesine sevmemiştim; ama bunu ona kanıtlamam olanaksızdı artık. En korkuncu da buydu."

Herkes yalancı ve çift anlamlı göstergeler üretebileceğine göre, göstergeler kanıt değildir. Çelişkin bir biçimde dilin sonsuz gücüne sarılmamız bundandır: hiçbir şey dile güvence olmadığına göre, onu tek ve son güvence sayacağım: *yoruma inanmayacağım*. Ötekimin her sözünü bir gerçek göstergesi olarak göreceğim; konuştuğum zaman da söylediğimi doğru diye benimsediğinden kuşku duymayacağım. *Bildirimlerin* önemi de bundan kaynaklanır; ötekinden duygusunun kesin anlatımını isterim durmadan, kendim de durmamacasına kendisini sevdiğimi söylerim ona: hiçbir şey esinlemeye, uzgörüye bırakılmaz: bir şeyin bilinmesi için söylenmesi gerekir; ama, aynı zamanda, söylendi mi, geçici bir süre için de olsa, doğrudur.

FREUD, *Correspondance*, 36.
GIDE, *Journal*, 1939, 11.

"E lucevan le stelle"

ANI. Sevilen varlığa bağlı bir nesnenin, bir devininin, bir sahenin mutlu ve/ya da iç parçalayıcı ve aşk söylemi dilbilgisine, hikâye birleşik zamanının girişiyle belirlenen anımsanması.

Werther

1. "Çok güzel bir yaz geçirdik; sık sık Lotte'un meyva bahçesinde, ağaçların üstündeyim, elimde uzun meyva sırığı, uç dallardaki armutları koparıyorum. O, aşağıda, yolladığım armutları topluyor." Werther şimdiki zaman kipiyle anlatır, konuşur, ama tablosunda şimdiden bir anı iççağırısı vardır; şimdiki zamanın arkasında alçak sesle hikâye birleşik zamanı mırıldanır. Bir gün bu sahneyi anımsayacağım, *geçmişte* kendimden geçeceğim orada. Aşk tablosu, tıpkı ilk kapılma gibi, yalnızca *olaydan sonraki* işlemlerle oluşmuştur: ancak hiç mi hiç dramatik olmayan, önemsiz mi önemsiz özellikleri bulabilen bir öykülemedir, sanki zamanı ve yalnızca zamanı anımsıyormuşum gibi: desteksiz bir koku, bir anı tanesi, bir yalın ortadalıktır; salt tüketim gibi bir şeydir, öyle ki, hiçbir yazgıya sokmadan, yalnızca Japon haykusu söyleyebilmiştir onu.

(B.'nin bahçesinin yüksek dallardaki incirlerini koparabilmek için, ucuna çiçek biçiminde kesilmiş teneke bir huni takılmış bambudan yapılmış, uzun bir meyva sırığı vardı. Bu çocukluk anısı bir aşk anısı gibi işler.)

Tosca

2. "Yıldızlar parlıyordu." Bu mutluluk bir daha hiç *öylece* gelmeyecek. Öyküleme beni gönendirir ve içimi parçalar.

Hikâye birleşik zamanı büyülenmenin zamanıdır: canlı gibi

WERTHER, 62.

görünür, oysa hiç kıpırdamaz: eksikli varlık, eksikli ölüm; ne unutuş, ne diriliş; yalnızca belleğin bitirici tuzağı. Daha kaynakta, bir rol oynama tutkusuyla, sahneler anı konumuna geçer: çoğu kez, oluştukları anda sezinler, önceden bilirim.

Proust — Zamanın bu tiyatrosu geçmiş zamanın aranmasının tam tersidir; çünkü acılı bir biçimde, dakikası dakikasına anımsarım, felsefel, sözsel biçimde değil: mutsuz/mutlu olmak için anımsarım — anlamak için değil. Yazmam, yeniden bulunmuş zamanın dev romanını yazmak üzere dört duvar arasına kapanmam.

İntihar düşünceleri

İNTİHAR. Aşk alanında, intihar isteği çok sık duyulur: en ufak şey bu isteği getirir.

1. En ufak bir incinme yüzünden, intihar etmek isterim: düşünül­düğü zaman, aşk intiharı neden ayrımı yapmaz. Düşün­cenin ağır bir yanı yoktur: kolay, basit bir düşünce, şu sırada söylemime gerekli bir tür cebirdir; hiçbir tözsel yoğunluk vermem ona, ölümün ağır dekorunu, bayağı sonuçlarını görmem: *nasıl* intihar edeceğimi pek bilmem bile. Bir tümcedir, yalnızca bir tümcedir, hü­zünle kurarım kafamda, ama hiçbir şey beni ondan döndüremeyecektir: "Ve üç çeyrek saat boyunca yaşamını sona erdirmeyi düşünmüş olan adam, hemen o anda bir iskemlenin üstüne çıkıyor, kitaplığında Saint-Gobain aynalarının fiyat dizelgesini arıyordu."

Stendhal

2. Bazı bazı herhangi bir önemsiz durum keskin bir biçimde aydınlatır beni, yol açtığı yankıya kapılıp giderim, birdenbire ökseye tutulduğumu, içinden çıkılmaz bir durumda (bir yerde) kımlıdayamaz olduğumu görürüm: yalnız iki çıkış vardır (*ya... ya da...*) her ikisi de aynı biçimde kilitlenmiştir: her iki yanda da yapabileceğim ancak susmaktır. O zaman, intihar düşüncesi kurtarır beni, çünkü *onu konuşabilirim* (kendimi yoksun da bırakmam bundan): yeniden doğarım ve, ya onu saldırgan bir biçimde sevilen nesneye yönelttiğim için (beylik şantaj) ya da düşsel olarak onunla ölümde birleştiğim için ("Mezara ineceğim, koynuna sokulmak için"), bu düşünceyi yaşamın renkleriyle renklendiririm.

Heine

STENDHAL, *Armance*, 25.

HEINE, *Lyrisches Intermezzo*, 52, 231.

3. Konuyu tartıştıktan sonra, bilginler hayvanların intihar etmediği sonucuna varırlar: fazla fazla, kimileri —atlar, köpekler— kendilerini sakatlamak isterler. Gene de Werther her intihara damgasını vuran *soyluluğu* atlar dolayısıyla dile getirir: "Soylu bir at ırkından sözederler, korkunç kızıştıkları, aşırı ölçüde yoruldukları zaman, daha rahat soluk alabilmek için bir ısırmada kendi damarlarını açma içgüdüleri varmış. Bende de böyle oluyor sık sık: sonrasız bir özgürlüğe kavuşmak için damarımı açmak isterdim."

Gide'in saçmalaması: "Werther'i bir daha okudum, biraz sinirlenmedim değil. Ölmeyi bu denli uzattığını unutmuşum [tümünden yanlıştır bu]. Bir türlü bitmek bilmiyor, sonunda omzundan itmek geliyor insanın içinden. Dört beş kez, umulan şeyin, son soluğunun, ardından, bir yenisi geliyor [...] saçaklı gidişler tepemi attırır." Gide bilmiyor ki, aşk romanında, kahraman *gerçek*'tir (çünkü kesinlikle izdüşümsel bir tözden yapılmıştır, her aşık özne burada düşünceye dalar), dilelediği şey de bir insanın ölümüdür, *benim* ölümüdür.

WERTHER, 83.

GIDE, *Journal*, 1940, 66.

Öyle

ÖYLE. Aşık özne, durmadan sevilen nesneyi tanımlamaya çalıştığı ve bu tanımın belirsizliklerinin acısını çektiği için, ötekini nasılsa öyle, yani her türlü sıfattan bağışık görmesini sağlayacak bir bilgelik düşler.

1. Anlayış kıtlığı: gerçekte, ötekinin hiçbir şeyini benimsemem, hiçbir şeyini anlamam. Ötekinin beni ilgilendirmeyen her şeyi yabancı, düşman görünür gözüme; o zaman ürperti ve katılık karışımı birşeyler duyarım ona karşı; imgesine "uymaz" oldu mu sevilen varlıktan korkar ve onu kınarım. Yalnızca "hoşgörülü"yümdür: sızlanan bir dogmacıyımdır bir bakıma.

(İçimde mırıldanıp duran, hünerli, yorulmak bilmez dil makinesi —çok iyi işler— sıfatlar zincirini üretir: ötekini sıfatlarla örter, niteliklerini, *qualitas*'ını bir bir sayarım.)

2. Bu ışıltılı, değişken yargılar arasında, acı bir izlenim hep sürer: ötekinin kendi kendinde belirttiğini görürüm; kendisi bu direktmedir, bu direktmeye çarparım. Onun *yerini değiştiremediğimi* görerek çıldırırım; ne yaparsam yapayım, onun için ne harcarsam harcaşayım, hiçbir zaman kendi dizgesinden vazgeçmez. Çelişkin bir biçimde, ötekini bana karşı durmadan huy değiştiren, değişken bir tanrı, ağır, *kökleşmiş* bir nesne gibi duyarım (bu nesne nasılsa öyle eskiyecektir, bana acı veren de budur). Ya da ötekini *sınırları içinde* görürüm. Ya da sorarım kendi kendime: ötekinin *beni şaşırtabileceği* bir nokta, tek bir nokta var mıdır? Böylece, tuhaf bir biçimde, ötekinin "kendi kendisi olma özgürlüğü"nü korkakça bir inatlaşma olarak duyarım. Ötekini *öyle* görürüm —ötekinin *öyle*'sini görürüm—, ama aşk duygusunun alanında, bu *öyle* be-

nim için acılıdır, çünkü bizi ayırır, çünkü, bir kez daha, im-
gemizin bölünmesini, ötekinin başkalığını benimsemeye ya-
naşmam.

3. Bu birinci *öyle* kötüdür, çünkü onu bozulmanın bir iç nok-
tası, bir sıfat olarak saklarım: öteki *inatçı*'dir: hep *qualitas*
alanındadır. Her türlü döküm isteğinden kurtulmam gerekir;
ötekinin benim gözümde her türlü yorudan arınmış olması
gerekir; onu ne kadar çok gösterirsem, o kadar az sözedeceğim
kendisinden: bir şeyi göstermek için boş bir sözcük kullanan
Zen *infans* gibi olacağım: *Ta, Dat, Tat* (der Sanskritçe). *Öyle*, di-
yecektir aşık: *sen böylesin, tam böylesin.*

Öyle olarak göstermekle, sınıflandırmanın ölümünden sıyı-
rırım seni, seni Öteki'nden, dilden kaçırırım, seni ölümsüz is-
terim. *Nasıl*sa *öyle* sevilen varlık benden de, içinde bulundu-
ğu dizgeden de hiçbir anlam almaz artık; bağımsız bir metin-
den başka bir şey değildir; onu çözmeye gereksinimim ya da
isteğim kalmamıştır; bir bakıma *kendi yerinin eki*'dir. Yal-
nızca bir yer olsaydı, bir gün başka bir şey koyabilirdim ye-
rine, ama kendi yerinin eki, kendi *öyle*'si olunca, hiçbir şey
koyamam yerine.

(Lokantalarda, son servis biter bitmez, masalar ertesi gün için
yeniden hazırlanır: aynı ak örtü, aynı çatal bıçak, aynı tuzluk:
J.-L.B. yerin, yerine koymanın dünyasıdır burası: *öyle*'nin değil.)

4. O zaman (kaçamak olarak) sıfatsız bir dile kavuşurum.
Ötekini (sayıya dökülmüş) niteliklerine göre değil, varoluşu-
na göre severim; rahatlıkla gizemsel diyebileceğiniz bir duy-
guyla, olduğunu değil, *olmasını* severim. O zaman aşık öz-
nenin karşı çıktığı dil (dünyanın bütün ince dilleri) *küt* bir dil-
dir: her türlü yazgı askıdadır, anlam yıldırısı kalkmıştır. Böy-
lece ortadan kaldırdığım şey, değer ulamının ta kendisidir: gi-

ZEN: Watts, 205 ve 85.

J.-L.B.: konuşma.

zemci sonunda nasıl ermişlik karşısında ilgisiz duruma gelse (bu da bir nitelik olurdu), ben de öylece, ötekini *öyle*'sine ulaştınca, adanmayı arzuyla karşılaştırmam artık: bana öyle gelir ki, ötekini daha az arzulamayım ve ondan daha çok haz almayı başarabilirim.

(*Öyle*'nin can düşmanı Dedikodu'dur, sıfatların iğrenç yapım yeridir. *Ve öylece, olduğu gibi* sevilen varlığa en çok benzeyen şey, Metin olabilir, üzerine hiçbir sıfat koyamayacağım: çözmem gerekmeden tadını çıkardığım Metin.)

Nietzsche

5. Ya da: *öyle*, dost değil mi? Bir an uzaklaşıp da imgesi silinmeyen? "Dostluk, birbirimize yabancı olduk. Ama böylesi de iyi, sanki utanıyormuşuz gibi bunu birbirimizden saklamaya, kapatmaya çalışmayacağız. Her biri kendi yolunu ve kendi amacını izleyen iki gemi gibi: hiç kuşkusuz rastlaşabilir ve eskiden olduğu gibi şenlikler yapabiliriz —o zamanlar iyi gemiler aynı limanda, güneşin altında, yan yana duruyorlardı, öyle dingindiler ki, şimdiden amaçlarına ulaşmışlar, gidiş yerleri de aynıymış gibiydi. Ama sonra görevimizin karşı konulmaz çağrısı bizi gene birbirimizden uzaklara doğru çekiyordu, her birimizi denizler üstünde başka yerlere doğru, farklı güneşler altında — belki bir daha birbirimizi görmemek üzere, belki bir daha birbirimizi görüp de tanımamak üzere: farklı denizler ve farklı güneşler bizi değiştirmiş olmalıydı!"

NIETZSCHE, "Yıldız Dostlukları", *Gai Savoir*, aforizma 279.

Sevecenlik

SEVECENLİK. Öznenin, bunun kendi ayrıcalığı olmadığını anladığı ölçüde, sevilen nesnenin sevecen davranışlarından aldığı haz ve aynı zamanda yaptığı kaygılı değerlendirme.

Musil

1. Yalnızca sevecenlik gereksinimi değil, ötekine karşı sevecen olma gereksinimi de: karşılıklı bir iyiliğin içine kaparız, karşılıklı olarak annelik ederiz: her türlü ilişkinin köküne, gereksinimle arzunun birleştiği yere döneriz. Şöyle der sevecen davranış: bedenini uyutmak için ne istersen iste benden, ama, *hemen* hiçbir şeyi ele geçirmek istememekle birlikte, azıcık, hafiften, seni arzuladığımı da unutma.

Zen

Cinsel haz düzdeğişmecesel değildir: bir kez alındıktan sonra, kesilmiştir; Şenlik'ti, yasağın geçici olarak ve denetim altında kaldırılmasıyla biter ve kurulurdu her zaman. Sevecenlikse, tersine, sonsuz, doymak bilmez bir düzdeğişmecedan başka bir şey değildir; sevecenlik davranışı, oluntusu (bir akşamın güzelim uyumu) ancak bir kopmayla kesilebilir: her şey tartışma konusu edilmiş gibidir: uyumun —*vritti*— dönüşü, *nirvana*'nın uzaklaşması.

2. Sevecen davranışı isteğin alanında görürsem, sevince gömülürüm: Bu davranış buradalığın mucizemsi bir yoğunlaşmış biçimi değil midir? Ama onu arzunun alanında görürsem

MUSIL: "Kardeşinin bedeni öyle sevecenlikle, öyle iyilikle kendisine sarılıyordu ki, kendisinin onda, onun kendisinde dinlendiğini duyuyordu; hiçbir şey kıvıldamıyordu artık içinde, güzel arzusu bile" (*L'Homme sans qualités*, II, 772).

ZEN: *vritti*, Buddha'cıya göre, dalgaların akışı, çevrimsel süreçtir. *Vritti* acıdır, onu yalnız *nirvana* sona erdirebilir.

(ikisi aynı anda da olabilir), kaygılanırım: sevecenlik, yasası gereği, tekelci değildir, öyleyse, benim aldığımı başkalarının da aldığını kabul etmem gerekir (kimi zaman bunun gösterisi de sunulur bana). Sevecen olduğun yerde, çoğulluğunu söylersin.

("L..., şaşkınlık içinde, A...'nın, kendisine yöneldikleri zaman öylesine duygulandıran sevecen gözlerini, meleksi bakışını, şnitzelini isterken bu Bavyera lokantasının garson kızına yönelttiğini görüyordu.")

Birlik

BİRLİK. Sevilen varlıkla tam birlik düşü.

Aristoteles 1. Tam birliğin adlandırılması: "tek ve yalın haz"dır, "lekesiz
İbni Hazm ve katıksız sevinç, düşlerin kusurusuzluğu, bütün umutların
Novalis varış noktası", "tanrısal görkem"dir, bölünmez dinleniştir.
Ya da şöyle: iyeliğin son noktası; birbirimizden salt bir iye-
Musil liğe göre haz duymamızı düşlüyorum; haz dolu bir birlik bu,
Littré aşkın "hazlanım"ı (bu sözcük züppece mi? Ama, söyleniş bi-
çimiyle, sözünü ettiği haz bir ağız hazzıyla çoğalıyor: Bunu
söylerken, *ağızın içinde* bu birliğin tadını çıkarıyorum).

Ronsard 2. "Onun yarısına yapıştırıyorum benim yarımı." Bir filmden
çıkıyorum (pek de parlak sayılmaz bu film). Burada bir kişi
Platon'la Hermaphrodites'i anıyor. Birbirine yeniden yapış-
maya çalışan iki yarı öyküsünü herkes biliyor sanki (arzu,
Lacan elindekinden yoksun olmak — ve elinde bulunmayı ver-

ARISTOTELES: "Tanrı her zaman tek ve yalın bir hazın tadını çıkarır" (Brown, 122).

İBNİ HAZM: "lekesiz sevinç, vb." (*Perret, 77*).

NOVALIS: "tanrısal görkem" (*a.y., 177*).

MUSIL: "Ve, bu dinlenişte, tek ve ayrılmaz, kendi içinde bile, anıkları yitmiş, bellekleri boşalmış, istemleri yararsız görünecek ölçüde ayrılmaz olduklarından; bu dinlenişte doğan güneşin önündeymiş gibi ayakta duruyor, onda kendini, kendini ve yersel özelliklerini tümüyle yitiriyordu" (*l'Homme sans qualités, II, 772*).

LITTRÉ: Montaigne yaşamın hazlanımından sözeder.

Ve Corneille: "Ve her gün ölmeden / Haz dolu birlik ancak / Kursesiz aşkta sürdürülebilir."

RONSARD, *les Amours, CXXVII*.

LACAN, *le Séminaire, XI, 179-187*. Ve: "Ruhçözümleyim eksik organı (libido) arar, eksik yarını değil" (Yazık!).

mektir: tamamlama işi değil, ekleme işi).

Şölen (Bir öğle sonunu resim yapmaya, Aristophanes'in erdişisini canlandırmaya çalışarak geçirdim: yuvarlak görünüşlü, dört eli, dört bacağı, dört kulağı, bir tek başı, bir tek boynu var. Yarılar sırt sırta mı, yoksa yüz yüze mi? Apollon onları deriyi büküp bir göbek oluşturarak buradan dikeceğine göre, karın karına kuşkusuz: oysa, Apollon onları kesitin yanına doğru çevireceğine göre, yüzleri ters tarafa bakıyor; cinsel organlar da arkada. İnat ediyorum, ama kötü ressam, yetersiz ütopyacı olduğumdan, bir sonuca varamıyorum. Erdişi, şu "arzulanması ve ardından koşulması aşk dediğimiz şeyi oluşturan eski birliğin" betisi, benim için canlandırılması olanaksız bir şey; ancak gerçek olması zor, kaba, canavarca bir bedene ulaşıyorum. Düşten, bir şaka-beti çıkıyor: *çilgin* çiftten de ailenin müstehcenliği doğar böylece (biri ötekine yaşam boyu yemek yapar).

Şölen 3. Phaidros çiftin kusursuz imgesini arar: Orpheus ile Eurydike mi? Yeterince fark yoktur: Orpheus, yumuşak mı yumuşak, bir kadından başka bir şey değildi, ve tanrılar kendisini kadınlara öldürttüler. Admetos ile Alkestis mi? Çok daha iyi: sevgili gücü tükenmiş büyüklerin yerini doldurur, oğulu adından koparır ve ona başka bir ad verir: işin içinde her zaman bir erkek kalır böylece. Bununla birlikte, kusursuz çift, Akhilleus ile Patrokles'tir: bir eşcinsel önyargısına göre değil, aynı cinsin içinde farklılık sürdüğü için: biri (Patrokles) sevindi, öteki (Akhilleus) sevilen. Böylece —der Doğa, bilgelik, söylen— birliği (amphimixis) cinslerin değilse de rollerin bölünmesi dışında aramayın: çiftin *mantığı* budur. Düş, ayrık (aykırı), karşıt imgeyi söyler. Düşlediğim çiftil

ŞÖLEN, 77 vs. Alıntı: 87.

ŞÖLEN: Phaidros'un söylemi, 46 vs.

FREUD, *Essais de psychanalyse*, 61 (*amphimixis*: iki bireyin tözlerinin karışımı).

Şölen

biçimde, *başka yer'siz* bir nokta bulunsun isterim, Aynı'nın sağlamlığıyla dengelenmiş, *merkeze oturmuş* bir yapının özlemine çekerim (çağcıl bir şey değildir bu): eğer *her şey* ikide değilse, ne diye savaştımalı o zaman? Çoğulun ardından da koşabilirim pekâlâ. Benim arzuladığım bu *her şey*'i gerçekleştirmek için (diye dayatır düş) her ikimizin de yersiz olmamız yeter: büyüdü bir biçimde birbirimizin yerini alabilmemiz yeter: "*birbirimiz için*"in egemenliğinin başlaması yeter ("Birlikte giderken, biri ötekinin yerine düşünecektir"), sanki sözcüklerini birbirlerinin yerine kullanmanın kesinlikle yasal olduğu, yepyeni ve görülmedik bir dilin sözcükleriymişiz gibi. Bu birlik sınırsız olurdu, yayılımının genişliğiyle değil, değişimlerinin ayrımsızlığıyla sınırsız olurdu.

(Sınırlı bir ilişkiyi ne yapayım? Bana acı veriyor. Hiç kuşkusuz, "X...le durumunuz nedir?" diye soracak olurlarsa, şimdilik, sınırlarımızı araştırıyorum diye yanıtlamam gerekir; saf saf önden gider, ortak alanımızı çeviririm. Ama benim düşlediğim, bütün ötekiler ve tek biridir; çünkü X..., Y... ve Z...'yi bir araya getirmiş olsaydım, şimdi yıldızlanmış olan bütün bu noktalardan, kusursuz bir beti oluştururdum: ötekim doğmuş olurdu.)

François
Wahl

4. Tam birlik düşü: herkes bu düşün olanaksız olduğunu söylüyor, gene de ısrar ediyor. Vazgeçmiyorum. "Atina'nın mezar taşları üzerinde, ölünün kahramanlaştırılması yerine, eşlerden birinin, yalnızca üçüncü bir gücün bozduğu bir sözleşmenin sonunda, el ele, ötekine allahaısmarladık dediği veda sahneleri; böylece yas dile gelir [...] Sensiz kendim değilim artık." Benim düşümün kanıtı *yansıtılan* yastır; ölümlü olduğuna göre, buna inanabilirim (tek olanaksız, ölümsüzlüktür).

ŞÖLEN, 28. *Ilyada*'dan alıntı, X, 224.
FRANÇOIS WAHL, "Düşüş", 13.

Gerçek

GERÇEK. Aşık öznenin, ya sevilen nesneyi "gerçeği içinde" tek kendisinin gördüğüne inandığı, ya kendi isteğinin özgüllüğünü ödün veremeyeceği bir gerçek olarak tanımladığı için, aşkını düşünürken "gerçek duygusu"na bağladığı her türlü dil oluntusu.

Werther
Freud

1. Öteki benim zenginliğim ve bilgimdir: bir ben tanırım, bir ben gerçekliği içinde var ederim onu: "Benim ona aşkım öyle tekilken, öyle derin, öyle doluyken, ben ondan başka hiçbir şeyi tanımaz, hiçbir şey bilmezken, benim ondan başka hiçbir şeyim yokken, bir başkasının onu nasıl *sevebileceğini*, onu *ne hakla* sevebileceğini anlayamadığım olur." Buna karşılık, öteki de beni gerçekliğim içinde kurar: kendimi ancak ötekiyle "kendim" olarak duyarım. Kendi hakkımda, yalnız şunu: aşık olduğumu bilmeyenlerden fazlasını bilirim.

(Aşkın gözü kördür: bu atasözü yanlıştır. Aşk iyice açar gözlerini, açık görüşlü kılar: "Senin hakkında, senin üzerine salt bilgi bendedir." Çırağın ustayla bağıntısı: *sen bana her şeyi yapabilirsin, ama ben de senin hakkında her şeyi bilirim.*)

Werther

2. Hep aynı tersine dönüş: herkesin "nesnel" saydığını ben yapay sayıyorum; herkesin delilik, yanılsama, yanlış saydığını da ben gerçek sayıyorum. Gerçeklik duygusu tuhaf bir biçimde aldanişın en derin yerine yerleşir. Aldaniş dekorundan sıyrılır, öylesine arı olur ki, bir ana maden gibidir, hiçbir şey bozamaz artık onu: işte yıkılmaz olmuştur. Werther ölmeye karar vermiştir: "Hiç romansı coşkuya kapılmadan, sakın sa-

WERTHER, 90.

FREUD: "Kendi aşkımdan kuşku duyan bir adam, daha az önemli olan her şeyden kuşku duyabilir, daha doğrusu *duymalıdır*" (alıntılayan M. Klein, 320).

WERTHER, 126.

kin yazıyorum bunu sana." Değiştirme: Doğru olan gerçek değildir, aldanişla bağıntıdır. Gerçeğin içinde olmak için, inat etmem yeter: sonsuza dek, her şeye karşı ve her şeye karşın kesinlenen bir "aldaniş" bir gerçek olur. (Tutku-aşkta, gerçek bir gerçek kııntısı var mıdır, iş bunu bilmede.)

Jacob
Grimm

3. Gerçek, bir kez dışarı çıkarıldıktan sonra, ortada ölümden başka hiçbir şey bırakmayacak şey olabilir (söylenildiği gibi, yaşam artık yaşama çabasına değmez). Golem'in adı konusunda da böyle: adı *Emeth*, yani *Gerçek*'tir, bir harfi gidince, *Meth (Öldü)* olur. Ya da şu: gerçek, düşlemin geciktirilmesi gereken yanı olabilir, yadsınan, çiğnenen, ihanete uğrayan yanı değil: indirgenmez olan yanı, ölmeden önce bir kez tanıma isteğinden hiç vazgeçmediğim şey (başka bir söyleyiş: "Demek tanımadan öleceğim, vb."). (Aşık iğdişliği kaçırır mı? Bu eksikliği bir değer yapmakta dayatır.)

Zen

4. Gerçek, *yanda* olan. Bir keşiş, Kao-Tsu'ya, "Gerçeğin tek ve son sözcüğü nedir?" diye soruyordu. (...) Üstat yanıtladı: "*Evet*". Ben bu yanıtta herkesçe benimsenmiş bir önyargının gerçeğin felsefel gizi olduğu gibi bayağı bir düşünceyi görmüyorum. Bence, üstat garip bir biçimde, zarfı adıla, *evet*'i ne'ye karşı çıkararak *yanda* yanıt veriyor; bir sağır yanıt veriyor, tıpkı, "Her şey Bir'e indirgenebilir diyorlar; ama Bir neye indirgenir?" diye soran bir başka keşişe verdiği yanıtta olduğu gibi. Kao-Tsu şöyle demişti: "Ben Ching ilçesindeyken, yedi *kin* gelen bir giysi yaptırmıştım."

GRIMM, "Keşişler için günlük": Golem kil ve ökseyle yoğrulmuş bir adamdır. Konuşamaz. Uşak olarak kullanılır. Hiç evden çıkmaması gerekir. Alnında *Emeth (Gerçek)* yazılıdır. Her gün büyür ve evdeki en güçlü adam olur. Korkudan, yalnızca *Meth (öldü)* kalsın diye, alnındaki ilk harfi silerler; bunun üzerine devrilir ve yeniden kil olur" (G.B. Scholem, *la Kabbale et sa symbolique*, Payot).

Sobria ebrietas

ELE GEÇİRMEK İSTEMEK. Özne, aşk ilişkisinin zorluklarının sevilen varlığı durmamacasına şu ya da bu biçimde kendine mal etmek istemesinden ileri geldiğini anlayınca, bundan böyle ona karşı her türlü "ele geçirmek isteme"yi bırakmaya karar verir.

Wagner

1. Aşğın değışmez düşüncesi: *gereksinimim olanı öteki bana borçludur.*

Bununla birlikte, ilk kez gerçekten korkuyorum. Kendimi yatağıma atıyor, uzun uzun düşünüyor ve kararı veriyorum: bundan böyle, ötekinin hiçbir şeyini ele geçirmek istemeyeceksin.

E.G.İ. (*ele geçirmek istemeyeceksin*, Doğu öykünüsü deyim) intiharın tersine çevrilmiş bir "ikame"sidir. Kendini öldürmek (aşktan): bu kararı, ötekinin hiçbir şeyini ele geçirmek kararını almak demektir. Werther'in kendini öldürdüğü ve Charlotte'ü ele geçirmekten vazgeçtiği an aynı andır: ya bu ya ölüm (öyleyse önemli an).

Nietzsche

2. *Ele geçirmek istemek*'in sona ermesi gerekir — ama *ele geçirmek istememek*'in de görünmemesi gerekir: kurbanlık yok. Tutkunun ateşli taşkınlığının yerine "yoksullaşmış yaşamı, ölmek istemeyi, büyük yorgunluğu" geçirmek istemiyorum. E.G.İ. iyiliğin yanında değil, E.G.İ. canlı, kuru: bir yandan, duyum dünyasına karşı çıkmıyorum, içimde arzunun dolaşmasına izin veriyorum; öte yandan onu "gerçeğime" da-

Tao

WAGNER: "Dünya bana gereksinimim olanı borçludur. Bana güzellik, görkem, ışık, vb. gerek" (Bayreuth'te *Dörtleme*'nin bir izlencesinde okunmuştur).

TAO: "Gösteriş yapmaz, ama parlayacaktır. Kesinlemez, ama benimsetecektir. Yapıtı tamamlanmıştır, ona bağlanmaz, bağlanmadığına göre de bu yapıt kalacaktır" (*Tao Tö King*, XXII).

yıyorum: gerçeğim kesinlikle sevmek: yoksa, çekilirim, dağılırım, "kuşatma"dan vazgeçen bir birlik gibi.

3. Ya E.G.İ. taktik bir düşünceyse (en sonunda bir taktik düşünce!)? Ya (gizlice de olsa) kendisinden vazgeçiyormuş gibi yaparak ötekini hep fethetmek istiyorsam? Onu daha kesin bir biçimde ele geçirmek için uzaklaşıyorsam? *Reversi* (bu oyunda en az kâğıdı kaldıran kazanır) bilgelerin çok iyi bildikleri bir aldatmacaya dayanır ("Gücüm zayıflığımdadır"). Bu düşünce bir kurnazlıktır, çünkü gelip tutkunun ta içine yerleşir, saplantı ve sıkıntılarını da olduğu gibi bırakır.

Stendhal Son tuzak: her türlü ele-geçirmek-istemekten vazgeçerek, kendi hakkımda vereceğim "iyi imge"yle coşup kendimden geçerim. Ama dizgenin dışına çıkmam: "Armance, gene Octave'ı sevmenin bir biçimi olan bir erdem coşkusuyla [...] coşmuştu..."

4. E.G.İ. düşüncesinin İmgelik'in dizgesiyle bağıni koparabilmesi için, (hangi karanlık yorgunluğun sonucunda?) dilin dışında bir yerlere, cansızın içine düşmeyi, bir anlamda da yalnızca: *oturmaya* başarmam gerekir ("Hiçbir şey yapmadan sakin sakin oturmuş, bahar geliyor ve otlar kendiliklerinden büyüyor"). İşte gene Doğu: ele-geçirmek-istemeyi ele geçirmek istememek; gelenin (ötekinden) gelmesine izin vermek, gidenin gitmesine (ötekinden) izin vermek; hiçbir şeye yapışmamak, hiçbir şeyi tepmemek: almak, alıkoymamak, kendine mal etmeden üretmek, vb. Ya da şöyle: "Kusursuz Tao'da bir güçlük yoktur, ancak seçmekten kaçınır."

RILKE: "*Weil ich niemals dich anhielt, halt ich dich fest*" ("Seni hiç tutmamış olduğum için, sıkı sıkı tutuyorum seni"): Webern' in iki melodilik dizesi, 1911-1912.

STENDHAL, *Armance*, 60.

ZEN: Watts, 153.

TAO: Watts, 107 ve *Tao Tö King*. Ayrıca: Watts, 37.

5. Bu tehlikeli yönelim ele-geçirmek-istememeyi arzuyla sulasın: *seni seviyorum* kafamın içindedir, ama onu dudaklarımın arkasına hapsederim. Söylemem. Artık ya da henüz öteki olmayana: *sizi sevmek için kendimi tutuyorum* derim.

Nietzsche'nin seslenişi: "Yalvarmayı bırakmak, kutsamak!"

Nietzsche Gizemsel sesleniş: "En iyi ve en hoş şarap, hem de en sarhoş edicisi [...] onunla, hiç içmeden, bitik ruh sarhoş olmuştur, Rusbrock özgür ve sarhoştur! unutmuştur, unutulmuştur, içmediğiyle ve hiçbir zaman içmeyeceğiyle sarhoştur!"

RUSBROCK: alıntılayan R. Laporte ("*Horror vacui*'nin ötesinde"de).

Tabula gratulatoria*

1. Évelyne Bachellier, Jean-Louis Bouttes, Antoine Compagnon, Denis Ferraris, Roland Havas, Severo Sarduy, Philippe Sollers, Romaric Sulger Büel, François Wahl.

2. Goethe, *les Souffrances du jeune Werther* (*Genç Werther'in Acıları*) (Aubier-Montaigne).

3. BALZAC, *la Fausse Maîtresse* (Pléiade, II); *les Secrets de la princesse de Cadignan* (Pléiade, VI). JEAN BARUZI, *Saint Jean de la Croix* (Alcan). BATAILLE, *l'Œil pinéal* (*Œuvres complètes*, II, Gallimard). BAUDELAIRE, *les Fleurs du mal* (*Elem Çiçekleri/Kötülük Çiçekleri*) (Pléiade). BENVENISTE, *Problèmes de linguistique générale*, I (Gallimard). BRUNO BETTELHEIM, *la Forteresse vide* (Gallimard). JEAN-LOUIS BOUTTES, *le Destructeur d'intensité* (yayımlanmamış metin). BRECHT, *Mère Courage et ses enfants* (*Cesaret Ana ve Çocukları*) (l'Arche). N. O. BROWN, *Éros et Thanatos* (Julliard). DANIEL CHARLES, "La musique et l'oubli" (*Traverses*, 4). CHATEAUBRIAND, *Itinéraire de Paris à Jérusalem* (*Paris-Kudüs Yolculuğu*) (Pléiade). L. CHERTOK, *l'Hypnose* (Payot). ANTOINE COMPAGNON, "Öksüz çözülmesi" (*Tel Quel*, 65). CHRISTIAN DAVID, *l'État amoureux* (Payot). DELEUZE, *Nietzsche et la Philosophie* (PUF). MARCEL DÉTIENNE, *les Jardins d'Adonis* (Gallimard). DIDEROT, *Œuvres complètes*, III (Club français du livre). T. L. DJEDIDI, *la Poésie amoureuse des Arabes* (SNED). DOSTOYEVSKI, *l'Éternel Mari* (*Ebedi Koca*) (Pléiade); *les Frères Karamazov* (*Karamazof Kardeşler*) (Pléiade). FLAUBERT, *Bouvard et Pécuchet* (*Bilirbilmezler*) (Pléiade). FOUCAULT, "Kuşuşma" (*les Nouvelles Littéraires*, 17 Mart 1975). FREUD, *Abrégé de psychanalyse* (PUF); *Correspondance, 1873-1939* (Gallimard); *Délires et Rêves dans "la Gradiva" de Jensen* (Gallimard,

* Barthes'in kitaplardan yaptığı alıntılar, Fransızca baskılardaki sayfa numarasına göre verildiği için, Türkçe metinde kitap adları çevrilmeden bırakılmıştır. Aşağıda bu kitapların yayınevlerinin yanı sıra, Türkçe'de baskısı olanların adlarını da belirtmeyi gerekli gördük. (y.n.)

"Idées"); *Essais de psychanalyse* (Payot); "Kurt-Adam" (*Cinq psychanalyses*, PUF); *l'Interprétation des rêves* (*Düşlerin Yorumu/Rüyalar ve Yorumları*) (PUF); *Métapsychologie* (Gallimard); *Nouvelles Conférences sur la psychanalyse* (Gallimard). MARTIN FREUD, *Freud, mon père* (Denoël). PIERRE FURLON, "Réflexions sur l'utilisation thérapeutique de la double contrainte" (*Psychanalyse à l'université*, I, 2). GIDE, *Et nunc manet in te* (Pléiade); *Journal, 1939-1949* (Pléiade). MICHEL GUÉRIN, *Nietzsche, Socrate héroïque* (Grasset). HEINE, *Lyrisches Intermezzo* (Aubier-Montaigne). HÖLDERLIN, *Hypérion* (*Hyperion*) (Pléiade). HUGO, *Pierres* (Cenevre, Milieu du Monde). JACOBSON, "Konuşma" (*Critique*, 348). KIERKEGAARD, *Crainte et Tremblement* (*Korku ve Titreme*) (Aubier-Montaigne). MÉLANIE KLEIN, *Essais de psychanalyse* (Payot). KLOSSOWSKI, *Nietzsche et le Cercle vicieux* (Mercure de France). JULIA KRISTEVA, *la Révolution du langage poétique* (Seuil). LACAN, *le Séminaire*, I ve XI (Seuil). LAPLANCHE, "Symbolisations" (*Psychanalyse à l'université*, I, 1 ve 2). ROGER LAPORTE, *Quinze Variations sur un thème biographique* (Flammarion). LA ROCHEFOUCAULD, *Réflexions ou Sentences et Maximes morales* (Club français du livre). LECLAIRE, *Psychanalyser* (Seuil). LEIBNIZ, *Nouveaux Essais sur l'entendement humain* (*Œuvres philosophiques*, I, Librairie philosophique de Lodrange). MANDELBROT, *les Objets fractals* (Flammarion). THOMAS MANN, *la Montagne magique* (Fayard). MUSIL, *l'Homme sans qualités* (Seuil, 2 cilt). NIETZSCHE, *Aurore* (Gallimard, "Idées"); *Ecce homo* (Gallimard); *Écrits posthumes, 1870-1873* (Gallimard); *le Gai Savoir* (UGE, "10x18"); *la Généalogie de la morale* (Gallimard, "Idées"); *Socrate et la Tragédie* (*Écrits posthumes*, Gallimard). NOVALIS, *Henri d'Ofterdingen* (Mercure de France). ORNICAR, 4 (periodyk "Champ freudien" bülteni). MAURICE PERCHERON, *le Bouddha et le Bouddhisme* (Seuil). BENJAMIN PERRET, *Anthologie de l'amour sublime* (Albin Michel). PLATON, *le Banquet ou De l'amour* (*Şölen*) (çev. Mario Meunier, Payot); *Phèdre* (*Phaidros*) (les Belles Lettres). PROUST, *Du côté de chez Swann* (Pléiade); *le Côté de Guermantes* (Pléiade); *Sodome et Gomorrhe* (Pléiade); *la Prisonnière* (Pléiade). THEODOR REIK, *Fragment d'une grande confession* (Denoël). RONSARD, *les Amours* (Garnier); *Ronsard lyrique et amoureux* (Sirène). ROUGEMONT, *l'Amour et l'Occident* (UGE, "10x18"). RUSBROCK, *Œuvres choisies* (çev. Ernest Hello, Poussièlques frères). SAFOUAN, *Études sur l'Édipe* (Seuil); "Le structuralisme en psychanalyse" (*Qu'est-ce que le structuralisme?*, Seuil). SAINTE-BEUVE, *Port-Royal* (Hachette, 6 cilt). SEVERO SARDUY, "Les travestis" (*Art Press*, 20). SARTRE, *Esquisse d'une théorie des émotions* (Gallimard). SEARLES, "The effort to drive the other person crazy" (*Nouvelle Revue de psychanalyse*, 12). SOLLERS, "Paradis" (*Tel*

Quel, 62). SPINOZA, *Pensées métaphysiques* (Pléiade). STENDHAL, *Armance* (*Armance*) (*Œuvres complètes*, Michel Lévy); *De l'amour* (Gallimard). LES STOÏCIENS (Pléiade). SZONDI, *Poesie et Poétique* (Minuit). TALLEMANT DES RÉAUX, *Historiettes* (Pléiade, I). TAO TÖ KING (Gallimard, "Idées"). FRANÇOIS WAHL, "Düşüş" (*Tel Quel*, 63). WATTS, *le Bouddhisme zen* (Payot). WINNICOTT, *Fragment d'une analyse* (Payot); *Jeu et Réalité* (Gallimard); "Çöküş korkusu" (*Nouvelle Revue de psychanalyse*, 11).

4. BUKUREŞLIEV, *Thrène*. DEBUSSY, *Pelléas et Mélisande*. DUPARC, "Chanson triste". MOZART, *Figaro'nun Düğünü*. RAVEL, *Ma mère l'Oye*. SCHUBERT, *Gözyaşlarına Övgü; Kış Yolculuğu*. WAGNER, *Dörtleme; Hayalet Gemi*. — FRIEDRICH, *Buzlara Tutulmuş Umut Yıkıntısı*. — BUÑUEL, *le Charme discret de la bourgeoisie*.

Roland Barthes

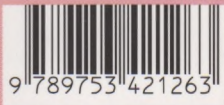
Bir Aşk Söyleminden Parçalar

Âşık olduğumuzda kullandığımız dil, her zaman konuştuğumuz dil-den çok farklıdır; çünkü yalnızca kendimize ve hayalimizdeki sevgiliye yönelmiştir. İşte tam da bu nedenle yalnızlığın dilidir aslında aşkın dili... Günümüzde bu yalnızlığa bir de aşkın toplumun kıyasına itilmesinden gelen yalnızlık ekleniyor: Hâlâ birçok insan âşık oluyor, aşk söylemi hâlâ sürüyor, oysa toplum cinselliği hevesle konuşurken, aşk söylemine alayla bakıyor.

Roland Barthes'ın edebiyatın başlıca aşk metinleri üstünden yazdığı bu arzu anatomisi kitabında, âşık olan herkesin iyi bildiği o bekleyişler, randevular, mektuplar, âşık olmak için âşık olmalar, "ölesiye seviyorum"lar, tartışmalar, intihar tehditleri, terkedip tekrar bir araya gelişler var.

Yazarın, aşk söylemini kavramlarla, çağrışımlarla yeniden oluşturduğu bu parçalar "aşk"ın, kelimenin belki de şimdi dünyamızdan yavaş yavaş çekilen o eski anlamıyla, nasıl bir "tutku" olduğunu gösteriyor.

Metis Edebiyat dışı
ISBN-13: 978-975-342-126-3

Metis Yayınları
www.metiskitap.com